

A MAGYAR KEGYESTANÍTÓREND
BUDAPESTI GIMNÁZIUMÁNAK
ÉRTESITŐJE

AZ 1932—33. ISKOLAI ÉVRŐL

KÖZZÉTETTE :

KISPARTI JÁNOS DR

IGAZGATÓ

BUDAPEST, 1933

KIADTA AZ ISKOLA IGAZGATÓSÁGA

Budapest, IV., Piarista-u. 1. — Tel.: Aut. 871—01

A MAGYAR KEGYESTANÍTÓREND
BUDAPESTI GIMNÁZIUMÁNAK
ÉRTESITŐJE
AZ 1932—33. ISKOLAI ÉVRŐL

KÖZZÉTETTÉ:
KISPARTI JÁNOS DR
IGAZGATÓ

BUDAPEST, 1933

KIADTA AZ ISKOLA IGAZGATÓSÁGA

Budapest, IV., Plarista-u. 1. — Tel.: Aut. 871-01

STEPHANEUM NYOMDA R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 29. — Felelős: ifj. Kóhl Ferenc.

A MŰVELŐDÉS ESZMÉNYE EGY XVII. SZÁZADBELI UTÓPIÁBAN.

Campanella Tamás a barokkba áthajló késői renaissance legérdekesebb alakjai közé tartozik. Filozófus, természetbölcselet, asztrológus, történész, költő és forradalmár volt egy személyben. Színes, drámai fordulatokban gazdag életfolyása, mely az inkvizíció börtönéből pápák, szentek, államférfiak és fejedelmek barátságába emelte őt, csak fokozzák egyéniségének varázsát. Kortársainak egy része magasabbrendű lényt látott benne és bámulattal hajolt meg sokoldalúsága, rengeteg tudása és lázas tennivágyása előtt.¹ Ő maga titánnak, prófétának, Mózesnek, Solonnal, Mohameddel, sőt Krisztussal egyenrangú törvényhozónak érezte magát, aki arra született, hogy a hatalom, bölcsesség és szeretet háromságának jegyében megszabadítsa az emberiséget három főbajtól: a zsarnokságtól, szofisztikától és képmutatástól, illetve ezek közös szülőanyjától, a tudatlanságtól.² Lényében csakugyan volt valami rendkívüli, ami magasan kortársai fölé emelte. Műveiben lépten-nyomon a lángész felvillanásaival és a jövő szemléletébe mélyedt prófétalélek vízióival találkozunk.

De azért Campanella még sem sorozható az igazi nagy emberek közé, mert sajátos lelki berendezésénél és vérmérsékleténél fogva állandóan szélsőségek közt vergődött s erényeit és hibáit egyaránt szertelenségig túlozta.³ Mint egy átmeneti korszak gyermeke, két világot hordott keblében s ezeket sehogyan sem tudta egyensúlyba, harmóniába hozni egymással. Így vallási téren a középkor és a kezdődő katolikus ellenhatás mélyszéges hite csatázott benne a renaissance-kor kételkedésével és immanens világszemléletével;

¹ Vir, qui omnia legerat, omnia meminerat, praevaldi ingenii, sed indomabilis — mondja róla egyik kortársa. — ² Weber K.: Staats- und Bildungsideale in den Utopien des 16. u. 17. Jahrh. Hist. Jahrbuch, 1931. 317. l. Ő maga egyik költeményében így jelöli meg hivatását:

Io naqui a debellar tre mali estremi
Tirannide, softismi, ipocrisia:
Ond' or m'accorgo con quanta armonia
Possanza, senno, amor m'insegno Temi.
Questi principii son veri e supremi
Della scoperta gran filosofia,
Rimedio contra la trina bugia,
Sotto cui tu piangendo mondo, fremi.
Carestie, guerre, pesti, invidia, inganno,
Ingiustizia, lussuria, accidia, sdegno;
Tutti a que'tre gran mali sottostanno,
Che nel cieco amor proprio, figlio degno
D'ignoranza, radice e fomento hanno
Dunque a diveller l'ignoranza io vegno.

Opere di T. Campanella. Scelte da A. d'Ancona. I. k. 26. l. — ³ Weber i. h.

a filozófiában az ébredező természetbölcsülethez való vonzódása mindjárt az első lépésnél összeütközésbe hozta őt rendje skolasztikus hagyományával, a politikában pedig a gyűlölt macchiavellizmus vont a homályba magasan szárnyaló idealizmusát.¹

Még összeegyeztethetlenebb ellentéteket találunk nála tudományos téren. Míg ugyanis egyrészt minden igyekezetével a tudományok egész területének újjáértékelésén fáradt, — összegyűjtött műveinek jellemző módon az *Instauratio scientiarum* címet szánta² —, addig másrészt a legdurvább tudós babonáknak, alchimiának, mágiának és csillagjóslásnak hódolt és csodálatos elmeélről tanuskodó fejtegetéseit lépten-nyomon képtelen badarságokkal vegyítette. Ezért, mint egyénisége, művei is tele vannak kiegyenlíthetetlen ellenmondásokkal. Brucker Jakab, a XVIII. század neves bölcsellettörténetírója találóan mondja róla: «Campanellát nagyon nehéz összeegyeztetni magával, hogy másokról ne is szóljunk».³ Az ellenmondások legmélyebb okát az író származásában, vérmérsékletében és egyéni fejlődésében kell keresnünk.

I.

Campanella János Domonkos — a Tamás nevet csak szerzetbelépésekor vette fel — 1568 szept. 15-én született Calabria Stilo nevű helységében. Szülei egyszerű, írástudatlan emberek voltak, akik a becsületességen és mély valóságosságon kívül mást nem igen hagyhattak fiúkra. De ha szülői ház nem is, a szülőföld, a közelebbi és távolabbi környezet annál maradandóbb nyomokat hagyott a nagyrahitott gyermek lelkében. Mert Calabria lelki arculat és atmoszféra tekintetében mindig különbözött egyéb olasz tartományoktól. A pythagoreusok titokzatos felekezete itt alakult meg és itt fejtette ki misztikus és aszketikus szálakkal dúsan átszőtt működését s a középkor legismertebb prófétája, Joachim fiorei apát, akinek jobb jövő várása oly hosszú időn át feszültségben tartotta a lelkeket, szintén itt hirdette új evangéliumát. Calabriában tehát általában nagyobb a fogékonyság a misztikum, a megfoghatatlan iránt, mint egyebütt. Itt a távol jövő kérdéseit feszegető chiliasta és eschatologikus tanítások mindig készséges meghallgatásra találnak.⁴

Szülőföldjének sajátos légköre korán megfogta Campanella lelkét és a misztikus jelenségek gazdag érzetével szötte át életét. Maga beszéli, hogy gyermekkorában, ha valami veszedelem fenyegette, ébren vagy álmában mindig hangosan hallotta nevét kiáltani; olykor nevéen kívül mást is mondott az ismeretlen, ő megértette minden szavát, de azt sohasem tudta megállapítani, hogy kivel beszél tulajdonképpen. Egyszer-másszor úgy rémlett neki, mintha maga a sátán állana előtte: hébe-hóba vitába is ereszkedett vele.⁵ Hallucinációs fogékonysága végigkísérte őt egész életén s életének és irodalmi munkásságának minden jelentősebb mozzanatára félreismerhetetlenül rányomta bélyegét.

¹ Meinecke F.: Die Idee der Staatsräson in d. neueren Geschichte. München—Berlin, 1925. 128. s k. l. — ² Sigwart Chr.: Thomas Campanella und seine polit. Ideen. Kleine Schriften. I. R. II. A. Freiburg i. Br. 1889. 145. l. — ³ Id. Kvaesala J.: Thomas C. Ein Reformator d. ausgehenden Renaissance. Berlin. 1909. — ⁴ Doren A.: C. als Chiliast und Utopist. Goetz-émlékkönyv. Leipzig—Berlin, 1927. 248. l. — ⁵ Kvaesala i. m. 4. s k. l.

De a misztikum iránti érzékenység csak egyik vonása volt a fiatal Campanella egyéniségének. Egyéb tulajdonságai, nevezetesen heves délolasz temperamentuma és izmos tehetsége talán még nagyobb mértékben járultak hozzá jellegzetességének megadásához. Emlékező tehetségével már kis gyermekkorában feltűnést keltett: amit a templomban vagy iskolában hallott, azt szóról-szóra utána tudta mondani. Ötéves korától kezdve jóformán csak egy szenvedélye volt, a tanulás. Türelmetlenségében órák alatt szeretne volna felfogni és megérteni azt, aminek elsajátítására másoknak évek kellettek. Ő mindent olvasni és mindent tudni akart. Költői ere is korán nyiladozott: tizenhárom éves korában már egészen tűrhető verseket írt.¹

A szegény stiloi varga természetesen örömmel szemlélte fia rendkívüli képességeinek kibontakozását és igen nagy reményeket fűzött hozzája. Már jóelőre terveket szőtt magában és minden módon az ügyvédi pálya felé igyekezett terelni fiának figyelmét. Campanella azonban egyetlen lépéssel halomra döntötte a jó öreg minden számítását: 1583-ban, alig tizenöt éves korában Szent Domonkos fiai közé szegődött. Mint dominikánus növendék San Giorgioban, Nicastroban és Cosenzában a megszokott keretek közt végezte tanulmányait. Eleinte nagy lelkesedéssel merült bele a skolasztikus teológia tanulmányozásába. Aquinói Szent Tamás kristálytisza rendszere és merész theokráciája annyira imponált neki, hogy szinte sajnálta, hogy VII. Gergely és III. Ince pápák kora visszahozhatatlanul tovatűnt.² De lelkébe már az első hetek multán beLOPTA magát a kételkedés és fölébresztette benne a kritikai bíráló szellemét. A tüzesvérű ifjú szerzetes maga akart végére járni minden problémának. Először csak tanárait árasztotta el nyugtalanító kérdéseinek özönével; majd amikor feleleteiket nem találta kielégítőeknek, maga kezdett bűvárkodni. Aristoteles rengeteg latin, görög és arab kommentárjának átkutatása után Platon és a sztoikusok, Plinius és Galenus műveit kerítette sorra. És minél jobban belemerült a problémába, annál világosabban állott előtte, hogy az igazság megismerésének egyetlen kritériuma a valósággal, a fogható világgal való megegyezés. Ennek a felismerésnek arányában csökkent szemében Aristotelesnek és az egész nyomába szegődött iskolás bölcséletnek tekintélye, mint amely szerinte a valóság, a természet közvetlen megfigyelése helyett üres fogalmi meghatározásokból és vérszegény elméletekből merítette ismereteit. A természet hova-tovább úgy kezdett feltűnni szemében, mint Isten legeredetibb és legközvetlenebb kinyilatkoztatása, igazi *codex autographus*, mely bizonyító erő dolgában semmivel sem áll mögötte Isten kijelentett szavának, a *codex scriptus*-nak.³

Eddig jutott az ifjú dominikánus benső fejlődésében, mikor cosenzai tartózkodása idején az újkori természetbölcsélet nagy úttörőjének, Telesio Bernátnak (1508—1588) hatása alá került. Telesio valamennyi kortársánál nagyobb elszántsággal szállott szembe a hivatalos aristotelesi természetfelfogással és elsőnek hirdette nagy nyomatékkal, hogy a természetet nem a filozófusok okoskodásaiból, hanem közvetlen érzéki szemlélet útján kell megismernünk és *iuxta propria principia* felfognunk.⁴ Campanella, aki lélek-

¹ Thomas Campanella. Der Sonnenstaat. Übersetzt v. I. E. Wessely. München, 1900. IX. l. — ² U. o. X. l. — ³ Sigwart l. m. 129. l. Kvačala l. m. 2. s k. l. — ⁴ Szemere S.: Glordano Bruno. Budapest, 1917. 69. s k. l.

ben már úgy is rég eltávolodott az aristotelesi filozófiától, mohón szívta magába a cosenzai mester nyers szenzualizmusát és ezentúl ő is merőben immansens okokból, nevezetesen a hidegnek és melegnek állandó küzdelméből iparkodott megmagyarázni a világ jelenségeit. Első, nyomtatásban megjelent munkáját is ennek a felfogásnak kifejtésére és népszerűsítésére írta. Mikor ugyanis egy Marta nevű nápolyi egyetemi jogtanár hosszú, tíz évig tartó előkészület után *Propugnaculum Aristotelis* címen egy terjedelmes védőiratot tett közzé a hagyományos természetszemlélet igazolására, ő azonnal tollat ragadott és hét hónap megfeszített munkájával megírta *Philosophia sensibus demonstrata* c. művét, melyben nagy hévvel és leleményességgel igyekezett visszaverni a mestere ellen intézett támadást.¹

De a cosenzai időzés más tekintetben is mély nyomokat hagyott filozófusunk lelki fejlődésében ; itt ismerkedett meg ugyanis azokkal a mágikus és kabbalisztikus tanokkal, melyek később olyan döntően hatottak élete folyamán alakulására. Élettróli egybehangzó elbeszélése szerint egy alkalommal a véletlen egy Ábrahám nevű öreg zsidót vezetett eléje, aki járatos volt az összes titkos tudományokban ; ő mindjárt első találkozáskor szóba ereszkedett az öreggel s fokról-fokra annyira felmelegedett iránta, hogy cellájába vitte és nyolc napon át magánál tartotta. Ennyi idő éppen elegendő volt ahhoz, hogy Ábrahám hozzáértő vezetése alatt elsajátítsa a mágia, kabbala és asztrológia minden titkát. Annyi bizonyos, hogy a találkozás után egészen más embernek mutatkozott, mint aminő előbb volt ; mintha kicserélték volna. Nevezetesen ekkor támadt fel benne az a balhiedelem, hogy neki hatalma van a szellemek fölött és ettől kezdve hitte és hirdette, hogy ő nagy, világrengető dolgokra van hivatva.² Elüljárói, akik gyanus szemmel kezdték figyelni viselkedését, büntetésből a félreeső kis altomonte kolostorba helyezték át ; ő azonban önkényesen eltávozott állomásáról és a zsidó Ábrahámmal együtt Nápolyba menekült.

A szenzualizmus után a kabbala és asztrológia olyan térre terelték Tamás testvér fejlődését, melyen szükségképpen összeütközésbe kellett jutnia az illetékes rendi és egyházi felsőbbiségekkel, melyek a diadalmasan kibontakozó katolikus ellenhatás korában kétszeres éberséggel vigyáztak a szigorú ortodoxia megőrzésére. Az inkvizíció már 1591-ben gyanuba fogta és a gonosz szellemekkel való összeköttetés címén börtönbe vettette őt. Egyelőre azonban sikerült tisztáznia magát az eretnység vádjától. Miután Rómában hosszabb időn át megfigyelés alatt tartották, 1592-ben megengedték neki, hogy Firenzébe távozhassék. Itt tartózkodásában minden befolyását latba vetette, hogy a pisai egyetemen tanszéket nyerjen. I. Ferdinánd toszkánai nagyhercegben meg is volt a hajlandóság kinevezésére, mivel azonban kedvezőtlen jelentéseket kapott róla, nem mert eleget tenni kérésének.³ Campanella ekkor csalódottan

¹ Sigwart i. m. 130. s. kk. II. Kvaesala i. m. 4. s. k. I. — ² . . . cabbalae cuiusdam beneficio per [pauca et brevissima principia tantum Campanellae lumen indiderat, ut in tantum virum, tamque admirandum excrescere potuerit. Az egykori Caffa nyomán közli Cyprianus : Vita Th. Campanellae, Amsterdam, 1722. 4. Croce B. Il comunismo di T. Campanella, Materialismo storico ed economia marxista, Milano — Palermo—Napoli, ³ 1907. 216. l., kétségbevonja az elbeszélés hitelességét, de tagadásával egyedül áll. — ³ Az ügyre vonatkozó leveleket közli d'Ancona id. kiadása bevezetésében. I. k. LXXV. s. kk. II.

Bolognába ment. Itt újabb baleset érte : összes írásait és könyveit, köztük *Physiologia iuxta propria principia* c. terjedelmes kéziratát ellopták tőle ; csak később derült ki, hogy a generális választotta ezt a különös módot a gyanus iratoknak a szent officium elé juttatására.¹

Ilyen kellemetlen tapasztalat után filozófusunk jobbnak látta az egyházi államból velencei területre huzódni. Egyelőre Padovában, az arab averroista filozófia híres középpontjában állapotott meg és itt folytatta egyre szélesebb körre táguló munkásságát ; az elveszett *Physiologia* pótlására újat írt, Chioco András veronai orvos ellenében védelmére kelt Telesionak s külön szakmunkát szentelt az erek, ütőerek és idegek működésének. Újra megpróbálkozott az egyetemi tanársággal is ; ezúttal a padovai egyetem metafizikai tanszéke forgott szóban, de a dologból megint nem lett semmi. Egyéb elfoglaltság hiányában szívesen vállalta tehát néhány velencei nemes ifjú tanítását és kedvökért új retorikai kézikönyvet szerkesztett.² De nyugalma most sem tartott sokáig. Az inkvizíció a generális személyének állítólagos megsértése címén 1593-ban ismét elfogatta őt. És alig hogy sikerült valamennyire kitisztázni magát az ügyből, máris újabb összeütközése támadt a szent officiummal. Ez alkalommal három súlyos vádat emeltek ellene : nevezetesen, hogy *De sensitiva rerum facultate* c. művében az egyházétől eltérő tanokat hirdetett, hogy egy Krisztustagadót elmulasztott feljelenteni s végül, hogy ő tette közzé a *De tribus impostoribus* c. hirhedt Krisztusgyalázó könyvet.³

A vádak tehát igen súlyosak voltak s kivizsgálásuk hosszabb időt vett igénybe. Tamás testvér nem nézte tétlenül a viharfelhők gyülekezését. Hogy bírját jobb véleményre hangolja maga iránt, olyan művek írásába fogott, melyek eddigi, túlnyomóan ismeretelméleti munkásságával semmi kapcsolatban nem állottak és szenzualista természetbölcseletről egyik napról a másikra avatott egyházpolitikussá és állambölcseletről vedlett át. Hirtelen jött pálfordulásának első termékei a hagyományos hierokrácia szellemében tartott *De monarchia Christianorum* és *De regimine Ecclesiae* c. röpiratok voltak, melyek közül az elsőben a kereszténység terjedésének, hanyatlásának és megújulásának általános okait, illetve eszközeit ismertette, a másodikban pedig azt bizonyította, hogy a pápának jogában áll a világi fejedelmek ellenére is, tisztán egyházi eszközökkel érvényt szerezni az egy akol és egy pásztor elvének.⁴ A kísérlet teljes sikerrel járt : a szent officium magas pártfogói közbenjárására harmadízben is elvetette a nyugtalan vérű testvér ellen emelt vádakát.⁵

Campanella ekkor a Szent Domonkos által alapított római S. Sabina-kolostorba vonult és itt írta többek közt az olasz fejedelmekhez intézett felszólítását (*Discorsi politici ai principi d'Italia*), mely sok tekintetben már a *Monarchia Hispanica*, sőt a *Civitas Solis* úttörőjének tekinthető. A pápa fősege alatt, spanyol fegyverekkel megteremtendő katolikus világhatalom képét rajzolta meg benne eleven politikai érzékkel és nagy meggyőző erővel

¹ Kvaesala i. m. 10. l. Dermenghem E.; Thomas Morus et les utopistes de la renaissance. Paris, 1927. 265. s. k. l. — ² Mindezt ő maga beszéli el 1638-ban kelt visszatekintésében. d'Ancona i. m. LXXXI. s. kk. II. — ³ Kvaesala i. m. 11. Sigwart i. m. 136. l. Dermenghem i. m. 266. l. — ⁴ d'Ancona i. h. LXXXII. s. k. l. — ⁵ Kvaesala i. m. 12. l.

a törökök és eretnekek elleni összefogásra buzdította honfitársait.¹ Rómából később, valószínűleg 1597 őszén a maga jószántából Nápolyba, majd innét szülőfalujába, Stiloba távozott. Odahaza külső látszatra a lehető legnyugodtabb és legharmonikusabb életet élte: tanult, tanított és mindenekfölött írt. Sokoldalúságára jellemző, hogy egyebek közt egy, saját szavai szerint «nem megvetendő» tragédiát is írt, melynek tárgyát Stuart Máriának, a vértanu skót királynénak életéből merítette.²

Nyugalma azonban csak látszólagos volt; a síma víztükör alatt titokzatos erők forrongtak. A vége felé siető század keserves politikai és vallási vajadásai a nagy tervek lázában égő filozófus lelkében egészen különös jelentőséget és színezetet nyertek. Hallucinációs és vízionárius természete és nagyrahipotottságának a kabbalából és mágiából táplálkozó tudata lassankint a magasabbrendűség és a megváltói hivatottság érzését keltették fel benne. Komolyan kezdte hinni, hogy az emberiséget gyöttrő ellentétek feloldására és egy szebb, holdogabb világ megteremtésére ő van hivatva. Az asztrológiába vetett vakhite szintén cselekvésre sarkallta, mert a csillagok állásából nagy változások közeledését, sőt küszöbönállását olvasta ki. Különösen a misztikus 1600. esztendő közeledése élesztette nagy mértékben nyugtalan tettvágyát, mivel a két sorsdöntő szent szám, a 7 és 9 együtteséből arra következtetett, hogy a századforduló minden eddiginél nagyobb változást fog az emberiségre deríteni.³ Úgy érezte, hogy vétkeznék önmaga és küldetése ellen, ha ölhetett kezekkel nézne a gyors iramban közeledő világfordulás elé. Láttá, hogy a spanyol monarchiától intései és figyelmeztetései ellenére semmit sem várhat; elhatározta tehát, hogy maga áll a dolgok készülő új rendjének élére és nevének megfelelően ő lesz a közeledő vést hirdető harangszó.⁴ Így, ilyen lélektan adottságok következményeként lett a nyugalmas kolostor lakójából forradalmár és összeesküvő. Tamás testvér elérendő cél gyanánt annak az eszményi állami és társadalmi rendnek megteremtését tűzte maga elé, melynek képét csak évekkel később rajzolta ugyan meg a Civitas Solis-ban, de melynek alkotó elemei mint konkrét és megvalósítandó feladatok már ekkor világosan állottak előtte.⁵

Működését prédikálással kezdte; beszédeiben megdöbbentő színekkel vetítette hallgatói lelki szeme elé a közlő világ vég képét. Ezzel kapcsolatban sűrűn kitért a létező bajok ostromozására és orvosszereik keresésére. A bírálataban ép oly radikálisnak és szertelennek mutatta magát, mint előbb a filozofálásban. A hagyományosan rossz spanyol kormányzat, mely csak zsarolta, fosztogatta a népet anélkül, hogy a legelemibb szociális követelések kielégítésére gondolt volna, egyébként is bő anyagot szolgáltatott neki az izgatásra.⁶ De Tamás testvér nem elégedett meg a politikai viszonyok kritizálásával,

¹ d'Ancona id. kiad. II. k. 41. s. kk. II. — ² d'Ancona i. h. LXXXIV. l. — ³ Doren i. h. 251. l. — ⁴ Maga mondja nevérol:

... canto un occulto metro
Che nel secreto orecchio alle persone
La campanella mia fa che risone.

⁵ Doren i. h. 252. l. — ⁶ Gothein E.: Th. Campanella. Ein Dichterphilosoph d. ital. Renaissance. Zeitschrift f. Kulturgeschichte, 1894. 59. s. k. I. Sigwart i. m. 137. l. Croce i. h. 228. s. kk. II.

hanem a társadalmi, vallási és erkölcsi kérdéseket is bírálata körébe vonta. És ezen a téren nem kevésbé radikálisnak bizonyult. A származásában, környezetében és vérmérsékletében rejlő adottságok mind inkább a demagógia felé hajtották őt és igen gyakran olyan állításokra ragadták, melyek sem a katolikus ortodoxiával, sem a keresztény erkölcstannal nem voltak összeegyeztethetők.¹ Hallgatója persze akadt bőven. Hiszen minden megvolt benne, ami egy népszónokban megkívántatik. Érdekes külseje: hatalmas szálfatermete, különös, mint egy kortársa mondja, «hét egyenlőtlen részre osztott» koponyája, parázsló szeme és hollófekete, göndör haja csak fokozta viharos ékesszólásának varázsát.² Különösen az alsóbb néprétegek: szegény napszamosok, hérlők, iparosok, útonállók és rablók csoportosultak köréje nagy bizalommal. De akadtak előkelőbb követői is; ilyenek voltak pl. az általa összebékített Condestabile és Rinaldi-családok tagjai.

A mozgalom eleinte csak nagy általánosságban mozgott; több volt benne a misztikum és fantasztikum, mint a tényleg megvalósítható pozitívum. Később azonban egyre határozottabban spanyolelles jelleget öltött. Hiszen a legmegrögzöttebb álmódóznak is látnia kellett, hogy a tervezett földi paradicsom megvalósításáról szó sem lehet mindaddig, míg a spanyol uralom fennáll. Ezzel egyidejűleg felmerült a törökkel való szövetkezés gondolata is. A terv kivitelét nagy mértékben megkönnyítette az a körülmény, hogy Campanella szentül hitte és követőivel is el tudta hitetni, hogy a török birodalom szétesése és a törökség egy részének megtérése közvetlenül küszöbön áll.³ Ebben a biztos tudathban megbízta Rinaldi Móricot, az összeesküvés világi fejét, hogy nevében lépjen érintkezésbe az olasz partok előtt cirkáló török flotta parancsnokával, a messinai renegát Cicala pasával és próbálja őt megnyerni a mozgalom támogatására. A pasa természetesen örömet kapott a jó alkalmon és megígérte, hogy 1599 szept. 10-én, a fölkelés napján flottájával a calabriai partok elé jön és minden tőle telhetőt megtesz a fölkelők vállalkozásának megkönnyítésére. Az összeesküvők terve az volt, hogy szept. 10-én kitörnek a hegyektől, minden ellenszegülő spanyolt leszúrnak és így kezökre kerítik a hatalmat. Szept. 3-án utolsó közös lakomára jöttek össze, még egyszer alaposan megbeszélték a részleteket és kölcsönösen férfias kitartásra buzdították egymást. A spanyol hatóságok azonban az utolsó pillanatban nyomára jöttek a készülő felkelésnek és még csirájában elfojtották azt. Cicala pasa a megbeszélés időben megjelent ugyan a calabriai partok előtt, de mivel a fölkelőknek se hírét, se hamvát nem találta, gyorsan eltávozott anélkül, hogy a partraszállást megkísérelte volna.⁴

A szárnalmas kudarcot véres megtorlás követte. Az összeesküvők legtöbbje fölött ott a helyszínen, Calabriában ítékeztek; Tamás testvért ellenben a nápolyi Castel nuovoba szállították és ott nov. 8-án egy vegyes, pápai és királyi bíróság elé állították. Az eljárás lázadás és felségsértés címén folyt

¹ Kvaesala i. m. 17 s. kk. II. — ² Wessely i. h. X. l. — ³ Doren i. h. 253. l. j. — ⁴ Az összeesküvés történetét részletesen megírta Amabile L.: Fra Tommaso Campanella, la sua congiura, i suoi processi e la sua pazzia. I—III. k. Nápoly, 1882. Újabb fontos adalékokat közöltek hozzája Rinieri J.: Clemente VIII. e San Bassa Cicala. Róma, 1898. és Kvaesala J.: Th. Campanella und Ferdinand II. Sitzungsberichte d. philos.-hist. Klasse d. kaiserl. Akademie d. Wissenschaften, 159. k. 1908.

ellene. Mielőtt azonban ítélethozatalra került volna a sor, közbelépett az inkvizíció és eretnokség címén a nápolyi pápai követ ítélőszéke elé állította őt. A vizsgálatot nagyon megnehezítette az a körülmény, hogy Campanella a nagy szellemi megerőtetés vagy talán inkább a kínzások következtében megőrült; de az is lehet, hogy csak színlelte az őrületet. Ennek ellenére ismételtén kínpadra vonták; egyszer pl. 36 órán át függve hagyták úgy, hogy erei megnyíltak és több mint tíz font vére elfolyt. De ezt a rettenetes kínt is túlélte. Végre 1603 elején meghozták ellene az ítéletet: mint eretneket életfogytiglani fogsággal sujtották. A felségsértési pörben ellenben soha sem került ítélkezésre a dolog, mert az inkvizíció a maga foglyának tekintette Tamás testvért és vonakodott őt a világi hatóságnak kiszolgáltatni. És ez volt a szerencséje, mert ellenkező esetben ő sem kerülte volna el a halálbüntetést, mely kevésbé kompromittált társait érte.¹

De ha életét meg is mentette az inkvizíció, Tamás testvér sorsa egy cseppet sem volt irigylésreméltó. Különösen az első időben módfelett keményen bántak vele, börtönből-börtönbe hurcolták s időnként olyan sötét és levegőtlen cellákba zárták, melyek mélyen a tenger tükre alatt feküdtek. De még talán ennél is nagyobb büntetés volt számára, hogy egy darabig minden könyvet és írószert eltiltottak tőle.² Később azonban az egyházi hatóságok közbelépésére lényegesen enyhült sorsa; megengedték neki, hogy szabadon dolgozhassék, ismerőseivel, barátaival levelezhessen és látogatókat fogadhasson. Ő sietett is élni a jó alkalommal és újból nagy erővel vetette rá magát a szellemi munkára. Művei közül egyik-másik németországi barátai, főleg Schoppe Gáspár és a luteránus Adami Tóbiás közvetítésével nyomtatásban is megjelent és általános részvétet gerjesztett sorsa iránt. Német részről a Fuggerek egész befolyásukat latba vetették szabadon bocsátása érdekében. Erre azonban egyelőre nem került sor. Sőt kicsibe mult, hogy 1619-ben Ossuna herceg nápolyi alkirály bukása alkalmával újabb felségsértési pört nem akasztottak a nyakába. Végre maga VIII. Orbán pápa lépett közbe érdekében és ismételt sürgetésével keresztülvitte, hogy Alba herceg alkirály 1626 május 15-én végleg felmentette őt a felségárulás vádjá alól és közel 27 esztendeig tartó raboskodás után megengedte neki, hogy Rómába távozzék.³

Rómában a látszat megóvásáért egyideig még mint az inkvizíció foglyát kezelték őt, de egyébként teljes mozgási szabadságot biztosítottak neki. Maga a pápa a legmesszebbmenő jóindulatot tanúsította iránta; rendszeresen segítette, műveit feloldotta a tilalom alól és megengedte kinyomatásukat. A kor kiváló szellemei közül sokan szintén összeköttetésbe, sőt személyes érintkezésbe léptek vele. Elég e tekintetben Galilei, a francia Gassendi és I. Jakab angol király példájára utalnunk, akik hosszabb-rövidebb ideig rendszeres levelezést folytattak vele. De ugyanígy említhetjük a piarista rend alapítóját, Kalazanci Szent Józsefet is, aki szintén bizalmára és barátságára méltatta a hányatott sorsú dominikánus szerzetest.⁴

Érthető, hogy ez a kedvező helyzet ismét újabb virágzásra zendítette

¹ Sigwart i. m. 139. s. kk. II. — ² Morus Tamás. Utopia. Ford. Kelen Ferenc. Budapest, 1910. 103. l. — ³ Részletesen l. Amabile i. m. — ⁴ Pastor L.: Geschichte der Päpste. XIII. k. 2. r. Freiburg i. Br. 1929. 891. l. 3. j.

Tamás testvér irodalmi munkásságát. Jóllehet, már hatvan körül járt, mégis olyan frissességgel és munkakedvvel ontotta tollából a legkülönbözőbb tárgyú és terjedelmű értekezéseket, mint valamikor a pályakezdés ihlettel és idealizmussal teljes napjaiban. Nyugodt és harmónikus életét csak egy körülmény zavarta: a spanyolok áskálódása. Mert a spanyol kormány sohasem tudta megbocsátani neki a calabriai összeesküvést és az Örökvárosban sem szünt meg tört hányni neki. Utoljára annyira elmérgesedett a helyzet, hogy maga a pápa is menekülést tanácsolt. Tamás testvér ekkor Noailles herceg, francia követ oltalma alá helyezkedett és az ő segítségével 1634-ben ferencrendi öltönyben Franciaországba menekült. Dec. 1-én érkezett Párisba. Itt híre és tekintélye csakhamar kiváltságos helyzetbe juttatta. Többek közt a mindenható Richelieu herceg is bizalmába fogadta őt, politikai kérdésekben ismételten kikérte tanácsát, sőt az udvarba is bevezette őt. Állandó lakóhelyül a híres Szent Jakab kolostort választotta; itt szövögette utolsó tudományos és politikai terveit; itt érte utól a halál is 1639 május 21-én. A sors úgy akarta, hogy a nagy összeesküvő ugyanabban a kolostorban húnnya le szemét és találjon örök nyugalmat, melyet másfél századdal később hasonlíthatatlanul merészebb és radikálisabb összeesküvők, a jakobinusok tettek hirhedtté.¹

II.

Campanella nemcsak nyugtalan tettvágyában, hanem írói tevékenységében is tipikus képviselője volt a renaissance embereszményének, az *uomo universale*-nak. Az az olthatatlan tudásvágy, mely már gyermekkorában a legellentételesebb problémák kutatására sarkalta őt, férfi- és öregkorában is hű kísérője maradt. Mindig inkább prófétának, mint írónak érezte magát és ennek megfelelően tekintetét állandóan a tudomány egész területén pihentette. Metafizikai és természetbölcseleti, teológiai és egyházpolitikai kérdésekkel ép oly szívesen foglalkozott, mint orvosi vagy irodalmi tárgyakkal; az asztronómia és asztrológia kérdéseiben nem kevésbé otthonos volt, mint a gyakorlati politika útvesztőiben. Sokoldalúságára jellemző, hogy külön értekezést írt Hollandia megigázásáról (*De Belyio subigendo*) és a kellemes és hasznot hajtó adófizetés módjáról. (*De exigendis tributis cum populorum gaudio et lucro regis*). Sokoldalúságánál csak termékenysége volt nagyobb. Hiszen csak reánk maradt és részben nyomtatásban is megjelent munkáinak száma nyolcvannyolcra rúg.²

Ennek a roppant terjedelmű irodalmi munkásságnak, ha talán tudományos tekintetben nem is legértékesebb, mindenesetre legkiemelkedőbb és legismertebb alkotása a *Civitas Solis*, a legmerészebb elgondolás, melyet emberi agy a szebb és boldogabb társadalom képéről valaha kiszótt magából. A *Napállam* hű tükrö a calabriai költő-próféta sokrétű egyéniségének és mintegy sűrített kivonata százfelé ágazó reformátori törekvéseinek. A dűsképzetű költő épúgy szóhoz jut benne, mint a merészen újtó metafizikus és a radikális társadalombölcselető, a messze jövőbe tekintő kultúrpolitikus épúgy, mint a gyakorlati államférfi, vagy a kora babonáitól szabadulni nem tudó

¹ Sigwart i. m. 146. l. — ² Campanella egész működéséről jó áttekintést és méltatást nyújt Kvaacsala i. m.

asztrológus. Valóban a világirodalomban alig találunk még egy munkát, mely ennyire magán viselné szerzője egyéniségének és korának bélyegét, másrészt meg sok tekintetben oly élesen szemben állana kora törekvéseivel és irányjaival.

A Civitas Solis alapjában költemény, mely azonban inkább a helyzet kényszerűségéből, mint a pillanat ihletéből fakadt. Tamás testvérnek ugyanis a calabriai összeesküvés siralmas kudarca után nagyon is érdekében állott, hogy az ellene eljáró spanyol és egyházi hatóságok előtt valami módon igazolja jóhiszeműségét és tisztaszándékúságát. Ezért mindjárt fogsága kezdetén megírta vagy legalább befejezte legnagyobb politikai művét, a *Monarchia Hispanici*-t annak igazolására, hogy az eljövendő világhatalom külső keretci- nek megteremtésére egyedül a spanyol monarchia hivatott.¹ Majd nyomban utána, valószínűleg 1602-ben a Civitas-t kerítette sorra s ebben mintegy a Monarchia kiegészítéseként a katolikus egyház benső reformjának és a spanyol világbirodalmat is magában foglaló lelki világhatalomnak képét festette meg államregény, tehát megvalósításra váró program formájában. Munkáját eredetileg olasz nyelven írta (*Città del Sole*);² később azonban többszörösen átdolgozta és egyúttal latinra fordította. Első kiadását a már említett Adami főbírásk rendelte sajtó alá 1623-ban a *Realis philosophiae epilogisticae partes quatuor* c. gyűjteményes kiadás függelékeként.³ A történeti igazság kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy az olasz eredeti címe sokkal határozottabban ki- domborította a munka apologetikus célzatát; az alcímben ugyanis az egyházi életnek Szent Katalin és Szent Brigitta kijelentései értelmében történő meg- reformálást helyezte kilátásba. Ezzel szemben a latin kiadás alcíme mindössze ennyit mond: A filozófiai köztársaság eszméje. Az óvatosság annyiban miúgyenesetre helyénvalónak bizonyult, hogy az egyházi hatóságok a két szentre való hivatkozás miatt bizonyos elnézéssel kezelték a Civitas-t. Legalább nincs róla tudomásunk, hogy szerzőjének valaha bántódása lett volna miatta.⁴

A Civitas Solis végső kicsengése Tamás testvér állam- és társadalom- bölcseleti elmulkedéseinek és egyben pasztikus képe annak a magasabbrendű társadalomnak, melynek eljövételében ő elete végéig rendületlenül hitt s melynek siettetéséért sohasem szünt meg küzdeni. A kép megfestésénél használt színeket részben önmagából, részben irodalmi mintaképeiből, részben pedig az évezredekre visszanyúló szocialista-kommunista hagyományokból merítette. Irodalmi mintaképei közül Platon Államát és Morus Tamás Utopiá- jat ismételtelen idézi.⁵ De e két klasszikus államregényen kívül jól ismeri az

¹ A *Monarchia Hispanica* Campanella egyik barátjának, Besolo (Krisztof tőbingeni egye- temi tanárnak fordításában először, 1620-ban németül jelent meg. A latin szöveg csak 1640-ben, az olasz pedig d'Ancona i. kiad. II. k. 77—229. ll. 1854-ben látott napvilágot. Tartalmi ismer- tetését I. Sigwart I. m. 169. s kk. II. Golheim i. h. 82. s kk. II. Kvacala i. m. 25. s kk. II. — ² Az olasz szöveget először Solmi E. adta ki: *La città del Sole di T. C. edita per la prima volta nel testo originale* címen, Modena, 1904. A korábbi olasz kiadások mind a latin szöveg fordításai voltak. — ³ Második kiadása 1637-ben, a harmadik 1643-ban jelent meg; mi ezt idézzük. Fordításai közül jelentősebbek: Villegardelle (1840) és Rosset (1844) francza, Tröbst (1860) és Wessely (1900) német és Morley angol fordítása (1885). Magyar fordítása még nincs, de Medveczky Fr. Társadalmi elméletek és eszmények, Budapest, 1887. 160—193. ll., bő ismer- tetést és méltatást nyújt róla. — ⁴ Kvacala i. m. 33. l. — ⁵ *Questioni sull'ottima republica* d'Ancona i. m. 288. l.

ókor jelentősebb államalkotóinak és törvényszerzőinek működését is és nem minden önérték nélkül hivatkozik rá, hogy a Napállamban sikerült Minos, Lykurgos, Solon, Charondas,¹ Romulus és mások államberendezésének minden hibáját és fogyatkozását kiküszöbölnie.² Az antik kommunizmus és szocializmus érdemes történetírójának, Pöhlmann Róbertnek állítása azonban, mintha Tamás testvér művének címét és alapeszméjét, sőt számos részletét is Jambulos görög írónak Diodoros történeti művében kivonatolva reánk maradt útleírásából merítette volna, messze túllő a célon.³ Amit e részben bizonyítékul felhoz, az vagy csak külsőség, vagy pedig egyoldalú és erőszakolt beállítás.⁴

Az ihlető irodalmi minták második, nem kevésbé fontos csoportját alkotják a Szentírás és az egyházi írók művei. Tamás testvér ezen a téren is bámulatol olvasottsággal rendelkezett. Bizonyosság erre a sok bibliai kép és prófétai reminiscencia s még inkább a tömérdek idézet, melyet állításainak igazolására a legkülönbözőbb írók legeldugottabb munkáiból felhoz. Különösen tanulságos e tekintetben a Napállam ellen támasztható ellenvetések megcáfolására szánt *Questioni sull'ottima repubblica* c. műve, mely valósággal hemzseg a hivatkozásoktól és idézetektől.⁵

Az irodalmi minták mellett bőven merített Tamás testvér azokból a kommunista és szocialista hagyományokból is, melyeknek elővillanásaival egyháztörténeti tanulmányai során is lépten-nyomon alkalma volt találkozni. Különösen a jeruzsálemi és alexandriai őskeresztény közösségeknek Szent Lukács és Szent Kelemen, illetve Philo és Szent Jeromos előadásából kibontakozó képe ragadta meg nagy erővel képzeletét.⁶ A papi rendnek egészen I. Orbán pápa (220—230), sőt Szent Ágoston koráig feltételezett közös élete, valamint a szerzetesrendek példája szintén erősen hatott rája.⁷ Külön ki kell emelnünk nagy földijének, Joachim fiorei apátnak reformatori tevékenységét, mely egy szebb és boldogabb világ ígézetével ejtette meg.⁸ De minden bizonynyal itt kell keresnünk annak a mély rokonszenvnek gyökerét is, mellyel a Napállam írója az apostoli szegénység ihletett prófétája, Assisi Szent Ferenc iránt viseltetett. Elég e tekintetben azokra a szép és megleghangú sorokra hivatkoznunk, melyekkel egyik szonettjében a *poverello* emlékének áldoz.⁹

De bármily sok és változatos szint talált Tamás testvér irodalmi mintaképeinél és történeti tanulmányaiban, legtöbbit mégis önmagából merített.

¹ Nagygörögországi, catanai törvényszerző a Kr. e. VI. században. — ² E finalmente tutti i difetti che si sono notati nelle repubbliche di Minosse, di Licurgo, di Solone, di Charonda, di Romolo, di Platone, di Aristotile e di altri autori, nella nostra repubblica, a chi ben vi guarda, non si trovano. U. o. 290. l. — ³ Geschichte des antiken Communismus und Socialismus. Bd. II. München, 1901. 70. s. kk. II. Jambulosra l. Pauly-Wissowa: Realencyclopädie d. classischen Altertumswissenschaft. Neue Bearbeitung. IX. I. Stuttgart, 1914. 681. s. kk. II. — ⁴ Kvaesala i. m. 33. s. k. I. — ⁵ d'Ancona i. m. II. k. 287. s. kk. II. — ⁶ U. o. 290. s. k. I. — ⁷ Tale fu la vita del clero fino ad Urbano I. ed anche sotto S. Agostino; e tale ora è la vita dei monaci, che S. Grisostomo desidera, come possibile, introdotta in tutta la città di Constantinopoli, e che io spero doverla in futuro realizzare dopo la ruina dell'anticristo, come ne' miei profetali. U. o. 291. l. — ⁸ Croce i. h. 237. l. —

⁹ Buon Francesco, che i pesci anche e gli uccelli
Fratelli appellii (oh beato chi ciò intende!)
Nè li fur, come a noi, schifi e rubelli.

d'Ancona i. m. I. k. 28. l.

Hiszen a Civitas Solis nem csupán számos munkáinak egyike, hanem egyben filozófiai felfogásának, azaz világnézetének végső kiteljesedése éppen úgy, mint a Politika végső kicsengése a platonai társadalombölcseletnek.¹ Megértéséhez tehát a kulcsot nem idegen írók műveiben, hanem elsősorban magának az írónak lelkében kell keresnünk. És itt nem nehéz eligazodnunk. Csak Tamás testvér egyéniségének két ellentétes alkotó elemére: szélsőséges racionalizmusára és mágiába, kabbalába, asztrológiába vesző miszticizmusára kell gondolnunk és azonnal előttünk állanak a források, melyekből a Civitas Solis a maga egészében kihajtott s melyekből kiáltó ellenmondásai fakadtak.²

A Civitas már alap gondolatában és kiindulásában magán viseli kora és szerzője racionalista gondolkodásának bélyegét: Tamás testvér minden történeti előzmény és adottság kirekesztésével, tisztán az ész segítségével konstruálta meg az eszményi állam képét.³ Ebből önként következett, hogy mintaállamának külső és belső berendezését is szigorúan a racionalizmus követeléseivel igazította. Előadása szerint ugyanis az állam középpontjául és névadójául szolgáló Napváros egy szeliden emelkedő domboldalon hét egymást követő koncentrikus körben épült. A körök mindegyike külön-külön meg van erősítve hatalmas bástyákkal, tornyokkal, árkokkal és lövegállásokkal úgy, hogy ha valaki az egész várost el akarná foglalni, annak hétszer kellene megostromolnia. A falakhoz hatalmas árkádos paloták támaszkodnak, melyeknek oszlopokon és boltíveken nyugvó lapos tetőzetéről nagyszerű kilátás nyílik a környékre. A várost a négy fővilágtáj irányában négy széles sugárút szeli át. Az utak keresztezésében, a dombtetőn kellős közepén egy roppant arányú templom emelkedik. A templom belülről egészen egyszerű és minden dísz nélküli; csupán közepén áll egy magános oltár, rajta két glóbuszal, melyek közül az egyik az égboltot, a másik pedig a földgömböt ábrázolja. Az előbbi a hatodrendűig valamennyi csillagot név szerint feltünteti, sőt rövid versekben tájékoztat a földi életre gyakorolt hatásokról is. Ezenfelül a mennyezetről hét aranyos öröklámpa lóg le, melyek a hét bolygó után vannak elnevezve.⁴

Ehhez a minden ízében racionalista berendezkedéshez igazodik a Napállam kormányzata is, melyet röviden a szellemi arisztokrácia abszolútizmusának jellemezhetünk. Az állami élén ugyanis a legbölcsebb és legtanultabb polgár, a *Hoh*, mi kifejezésünk szerint a *Metafizikus* áll. A *Metafizikus* fejedelm és főpap egy személyben; hatalma az államélet minden ágazatára kiterjed s végső fokon minden anyagi és szellemi ügy az ő kezében fut össze. Hivatalának gyakorlásában három főtisztviselő áll mellette; ezek közül a *Pon* (= *Potestas*) a hadügyeket, a *Sin* (= *Sapientia*) a kulturális ügyeket, a *Mor* (= *Amor*) pedig a népjóléti ügyeket (élelmezés, ruházkodás, egészségügy, fajfenntartás) intézi.⁵ A triumvirek azonban nem pusztán szakminiszterek, hanem egyúttal a nevökben kifejezett erények legtökéletesebb megtestesítői és mint ilyenek, mindenki másnál alkalmasabbak a világon található bajok három főokának, a zsarnokságnak, szofisztikának és hizelgés-

¹ Weber i. m. 318. l. — ² Doren I. b. 252. l. — ³ Weber i. b. 319. — ⁴ Civitas Solis. Ultrajeit, 1643. I. s. kk. II. — ⁵ U. o. 9. s. kk. II.

nek leküzdésére.¹ Hasonlóan az alattuk álló alsóbbrangú tisztviselők is mindmennyi megtestesítői és névhordozói egy-egy kiemelkedő erénynek.

Tamás testvér azonban jól tudta, hogy az államélet külső kereteinek racionalizálása csak az egész élet racionalizálása, vagyis a közösség érdekeinek mindenáron való érvényesítése árán vihető keresztül. Hiszen lehetetlen volt nem látnia, hogy a fennálló társadalmi rendben az önzés, az egyéni érdekek hajhászása gördíti a legtöbb akadályt a közjó érvényesülése elé.² Ezért lényének egész radikálizmusával a renaissance imádott bálványá, az *individualizmus* ellen fordult, kiméretlen kézzel izzé-porrá zúzta azt s helyébe a legtágabb értelemben vett *kollektívizmust* állította. Mivel látta, hogy az önszeretet végső fokon a magántulajdonban, finomabb formában pedig a családban bírja legmélyebb gyökereit, rendszerében nemcsak az egyéni vagyont vetette el, hanem a családi élet kereteit is szétrombolta. Az ő mintaállamának lakói nem ismerik sem a vagyont, sem az igazi értelemben vett családot, sem az otthon fogalmát és így lényök egészen belevész a közösség szolgálatába. A Napállam polgárai nem ismernek más célt, mint az összesség nagy érdekeinek hiánytalan elérését. Szemükben a legfőbb erény az *amor communitatis*, vagyis a közösség céljaiért való feltétlen lelkesedés³ és a legnagyobb bűn az egyéni érdekeknek és szempontoknak hármilyen formában való érvényesítése.

Természetes, hogy ez a radikális kollektívizmus, az *amor communitatis*-nak ez a mindenké fölé helyezése erősen rányomta bélyegét a Napállam művelődési eszményeire és egész kulturális berendezkedésére is. Különösen áll ez a nevelésre, melynek egyetlen célja a köz szolgálatára alkalmas és az összesség érdekeiért élő-haló polgárok képzése. A Napállamban a nevelés a szó legigazibb értelmében *politicum*: egyetlen célja és egyben anyja az állam. Az állami érdek hangsúlyozottsága mellett másik jellegzetes vonása a Civitas Solis pedagógiájának a szigorú következetességgel keresztülvitt racionalizmus: célja, hogy minél kevesebb erőfeszítéssel és minél rövidebb idő alatt minél nagyobb eredményt érjen el. Ezért alsó fokon a játszva tanulás, felsőbb fokon pedig a szemléltető oktatás elvét helyezi előtérbe.

A tanítás nagyon korán, már a második életév betöltése után kezdetét veszi. E célból a gyermekeket, külön a fiúkat és külön a lányokat, kisebb csoportokba osztják és a csoportok élére hozzáértő és tapasztalt öreg embere-

¹ Weber i. h. 319. l. — ² Contro il proprio amore c. szonettjében így énekel

Credulo il proprio amore fe'l'uom pensare
Non aver gli elementi nè le stelle
(Benchè fosser di noi più forti e belle)
Senso ed amor, ma sol per noi gl'rare
Poi tutte genti barbare ed ignare,
Fuor che la nostra, e Dio non mirar quelle
Poi il restringemmo a que di nostre celle;
Se solo al fin ognun venne ad amare.
E per non travagliarsi il saper schiva;
Poi visto il mondo n'suo'voli diverso,
Nega la provvidenza, o che Dio viva.
Qui stima senno l'astuzie: e perverso,
Per dominar fa nuovi Dei: poi arriva
A predicarsi autor dell'universo

d'Ancona i. m. I. 27. l. — ³ Civitas Solis 17. l.

ket állítanak. Az egyes csoportok tagjai aztán részint az idősebbekkel való társalgás és játék közben, részint a falakon látható képek szemlélése révén könnyűszerrel, szinte játszva elsajátítják az abc-t és a szükséges nyelvi ismereteket. Ezzel párhuzamosan körülvezetik őket a különböző műhelyekben, hogy így alkalmat adjanak nekik kézi ügyességek fejlesztésére és az egyes mesterségek iránt esetleg bennök szunnyadó hajlam felébresztésére és öntudatosá érlelésére.¹

Az öntudatlan tanulás a hetedik életévig tart. Ekkor megkezdődik a rendszeres tanulás, melyet már a Sin és alárendelt magisztrátusai, nevezetesen az Asztrológus, Kozmografus, Aritmetikus, Geométer, Hisztoriografus, Poéta, Logikus, Rétor, Grammatikus, Fiziológus, Moralista, Politikus, Ökonómus, Prospektivus, Muzsikus, Festő, Szobrász és Asztronómus irányítanak. A tanulás naponként négy óráig tart, de ebből egy-egy tárgyra legfeljebb egy óra esik. Ezt úgy érik el, hogy a gyermekeket négy csoportba osztják és a csoportokat óránként felváltva foglalkoztatják. Az oktatás szigorúan szemléleti alapon történik. Az egész államban ugyanis csak egyetlen egy könyv van, mely azonban korlátolt terjedelme ellenére valamennyi tudomány anyagát magában foglalja. A csodás könnyedséggel és szabotossággal megírt könyvet a benszülöttek «hölcseség» néven emlegetik.²

De a Napállam diákjainak nincs is szükségük könyvekre. Hiszen az egyes városköröket elválasztó óriási falfelületeken bámulatos pontossággal és élethűséggel megtalálják mindent, amit tudni akarnak vagy amit egyáltalában érdemes tudni. Így mindjárt az első kör falának belső oldalán együtt találják az összes matematikai jegyeket és számokat, hasonlíthatatlanul többet, mint amennyit Archimedes és Euklides ismert. A jegyek és számok a fal nagyságához vannak arányítva s mindegyikük rövid magyarázó és szabatos meghatározást nyújtó versikével van ellátva. A külső falon viszont a szükséges földrajzi adatokat találják meg. Az egyes tartományok nagyterjedelmű térképei mellett mindjárt ott találják az illető nép szokásaira, szertartásaira, törvényeire, eredetére és hadi erejére vonatkozó legfontosabb adatokat is. Ugyanitt található a Napállam és a többi országok abc-i is. A második fal belső oldalán a földkerekségen található összes ásványok, kőzetek, drágakövek és fémek pontos rajzai láthatók; de jobb szemléltetés céljából a rajzokhoz egy-egy darabka eredeti ásvány is van mellékelve s ezenfelül még mindegyikhez külön két-két soros magyarázó versecske. Nagyon változatos képet mutat a második fal külső oldala is: itt ugyanis a tengerek, tavak, folyók és források vannak pontos és kimerítő jegyzékbe foglalva. Ugyanitt található a különböző borok, olajok és ásványvizek felsorolása is, eredetük és tulajdonságaik pontos feltüntetésével. A gyógyvizek apró üvegcsékbe öntve eredetiben is láthatók: a falmélyedésekbe illesztett üvegek állítólag 100—300 esztendeig is megmaradnak érintetlen állapotban. A fal távolabbi részén szemléletes képek és apró versikék magyarázzák a jégeső, hó, mennydörgés, villámlás és más légi tünemények keletkezését. Sőt a napállamiaknak vannak olyan gépezeteik is, melyek segítségével a szobában is

¹ Civitas Solis 20. l. — ² Unumque modo volumen habent, quod vocant sapientiam, in quo omnes sunt scientiae compendio ac facilitate mira conscriptae. U. o. 10. l.

elő tudják idézni a szelet, esőt, mennydörgést, szivárványt és általában az összes légi tüneményeket.¹

A harmadik fal egészen a nagy természetnek van szentelve; és pedig belső oldala a növény-, külső oldala meg az állatvilágnak. Az előbbin hiánytalanul ott látjuk a földkerekség minden fájának és növényének élethű rajzát és mindjárt mellette cserépben vagy más tartóban egy-egy eredeti példányát: a mellékelt felírásokból viszont megismerjük az egyes növényfajok lelőhelyét, tulajdonságait, az ásványokkal, égitestekkel, az emberi testrészekkel és a tengeri állatokkal való egyezését, úgyszintén használati módját, gyógyító erejét és így tovább. Ezzel szemben a külső fal a tengeri, édesvizi és folyami halak életéről, szokásairól, tenyésztéséről és hasznáról nyújt világos és szemléletes képet. Egyik-másik hal bizonyos földi és égi dolgokhoz való hasonlóságával egyenesen megdöbbeníti a szemlélőt. («Püspök-, lánc-, páncél-, szög-, csillaghal».) Itt látjuk a tengeri sünöket, csigákat és osztrigákat is és általában mindent, ami érdekelt és tudásra érdemest a vizek világa nyújtani tud.

A természet világával foglalkoznak a negyedik fal képei is. Belső oldalán a különböző madárfajok hű rajzát szemlélhetjük; még a fönix is ott pávaszkodik közöttük. A felírások pontosan eligazítanak bennünket az egyes fajok és egyedek nagyságát, színét, életmódját és általában minden jellemző vonását illetőleg. A külső falról viszont a csúszó-mászó állatok: kígyók, sárkányok, férgek, továbbá a rovarok, legyek, szúnyogok, bögölyök, bogarak stb. életéről, jó és rossz tulajdonságairól nyerünk pontos és kimerítő felvilágosítást.

Az ötödik fal felülete kívülről és belülről egészen a házi állatoknak van szentelve. Mert a Napállamban hasonlíthatatlanul több házi állatot ismernek és tartanak, mint mi; azt lehet mondani, hogy mi ezredrészét sem ismerjük az ottaniaknak. De a napállami házi állatok nemcsak számosabbak, hanem jóval nagyobbak és szebbek is, mint a miéink. Nem csoda tehát, hogy életük hű feltüntetése két falat is igénybe vesz.

A hatodik kör belső falfelülete egészen a mechanikai kézműveknek és a folytatásukhoz szükséges gépek ismertetésének van szánva. A gépek fontosságuk szerint vannak csoportosítva és mindegyiken pontosan fel van tüntetve feltalálója. A hozzájuk tartozó felírások elsősorban arra nézve adnak eligazítást, hogy a különböző népek miként használják őket. Végül a külső felületen együtt találjuk mindazoknak a történeti kiválóságoknak képét, akik akár törvényszerzés, akár feltalálás, akár pedig hadakozás tekintetében kitűntek. A törvényszerzők közt Mózes, Oziris, Jupiter, Merkur, Lykurgos, Pompilius, Pythagoras, Zamoixis,² Solon és mások képe mellett ott látjuk Mohamedét is, akit pedig a napvárosiak csalónak és talmi törvényszerzőnek tartanak. Valamennyi közt legelőkelőbb helyen Jézus Krisztusnak és tizenkét apostolának képe látható, mivel ezeket az ottani lakosok is megkülönböztetett tiszteletben részesítik. A hadvezérek és egyéb kitűnőségek

¹ Habent artem etiam faciendi intra cubiculum omnia meteorologica, i. e. ventos, pluvias, tonitrua, iridem etc. Civitas Solis 12. l. — ² Barbar (géta, trák, szkita?) eredetű ókori bücselő, általában Pythagoras rabszolgája, később a gétek törvényszerzője.

közt a rómaiak vannak legnagyobb számmal képviselve. Névleg azonban csak Nagy Sándorral, Pyrrhusszal, Hannibállal és Caesarral találkozunk.¹

Mint látjuk, a Civitas Solis pedagógiai eszménye az univerzalizmusban csúcsosodik ki: minden polgárnak kötelessége valamennyi tudományágból legalább az alapfogalmakat elsajátítani. Ez az univerzalizmus azonban Tamás testvér túlnyomóan természettudományos érdeklődésének megfelelően meglehetősen egyoldalú: csak a matematikai, természettudományi, politikai és történelmi ismeretekkel törődik, a nyelvi és irodalmi tanulmányokat ellenben egészen figyelmen kívül hagyja. A klasszikus nyelveket és irodalmi kincseiket a napvárosi diákok hírből sem ismerik. Nyelvtanulásuk merőben gyakorlati: az elüljárók minden idegen nyelv elsajátítására kijelölnek három gyermeket, akiknek aztán kötelességük tökéletesen megtanulni az illető nyelvet, hogy alkalomadtán tolmácsul szolgálhassanak.² De egyébként tanrendjükből teljesen hiányzik a költői és irodalmi elem. Tamás testvér tehát ebben a tekintetben is hű követője Platonnak, aki mintaállamából szintén száműzte a költőket.³ Szerzőnkül azonban ez nem csupán utánczás kérdése, hanem egyúttal mély egyéni meggyőződés is. Hiszen a Monarchia Hispanicában is nyomatékosan ajánlja a humanizmusnak, mint az eretnokség egyik szülőanyjának visszaszorítását, illetve matematikával, természettudományokkal és egyetemes történelemmel való helyettesítést.⁴ Tehát, mint az individualizmus kérdésében, ezen a ponton is áttöri a renaissance-hagyományokat.

A következőket utilitarizmusba torkolló univerzalizmus mellett másik jellemző sajátága a Napállam pedagógiai eszményének a közösség szempontjának legmesszebbmenő érvényesítése. A Civitas Solisban igazán csak szociális pedagógiát ismernek. Jelszó: minden közösből, minden a közösség által és minden a közösségért.⁵ Ezért nemcsak a képek megtekintése történik közösen, hanem a látottak elmélyítését célzó vitatkozások és szeminárium-szerű megbeszélések is mindig az egész csoport előtt mennek végbe.⁶ Az állandó szemléltetés mellett elsősorban ennek lehet tulajdonítani, hogy a napvárosi gyermekek meglepően gyorsan haladnak előre a tudományokban. Az egyik polgár becslése szerint egy esztendő alatt többet tanulnak, mint nálunk 10—15 esztendő alatt. Szinte magától ragad rájuk a tudomány; tízéves korukban már túrhető jártassággal rendelkeznek minden tudományágban.⁷

Az elméleti tanulással, mint kezdő fokon, most is együtt jár a gyakorlati kiképzés. A töldművelés és állattenyésztés fogásait mindenki közvetlen szemléletből és gyakorlati úton sajátítja el. Ugyanez áll a mesterségekre is.⁸ Ez különben az egyetlen pont, melyen az egyéni nevelés szempontjait is szóhoz engedik jutni; az állam ugyanis szinte kísérleti úton iparkodik kipróbálni, melyik gyermekben milyen különleges képességek és hajlamok rejtőznek. Természetesen nem azért, mintha az egyéniség kifejlesztésére törekednék, hanem tisztán és kizárólag azért, hogy a közösség szempontjából minél haszna-

¹ Civitas Solis 10. s. kk. II. — ² U. o. 25. l. — ³ Platon állama. Ford. Simon J. S. Budapest, 1903. 348. s. kk. II. — ⁴ d'Ancona i. m. II. k. 116. s. kk. II. — ⁵ Weber I. h. 320. l. — ⁶ Civitas Solis 21. l. — ⁷ Praeterea et in civitate nostra ea facilitate addiscuntur scientiae (ut vides) qua plus proficiunt discipuli hic in anno uno, quam apud vos in decem aut quindecim. Civitas Solis 25. l. — ⁸ U. o. 21. s. k. I.

vehetőbb kézművest tudjon faragni az illetőből.¹ Mert az állam szempontjából csak annak a polgárnak van értéke, aki tehetségének és képességeinek megfelelő legnagyobb munkateljesítménnyel járul hozzá a közjó előmozdításához. Ezért a Napállam közvéleménye annál különbséget és előkelőbb embert lát valakiben, minél több mesterséghez ért és nem tudja megérteni, hogyan lehet a fizikai munkában lealacsonyítót látni.²

A Civitas Solis polgárai a munkában látják a nemesség egyetlen jogcímét és csak megvetéssel tudnak szólni az európai társadalmi rendről, melyben a munkakerülők és a mások keze után élők vezetnek.³ Náluk a munka sokkal több, mint pusztán kenyérkereset vagy rideg kötelességteljesítés: társadalmi funkció, melyből mindenkinek, férfiaknak, nőknek, gyermeknek, egészségesnek és nyomoréknak ki kell vennie a maga részét. Természetesen kinek-kinek képessége szerint. Pl. a gyermekek a tanuláson kívül az idősebbek kiszolgálásában serénykednek, a nők kertészkednek, főznek, fejnek, szőnek, fonnak, varrnak, haját és szakállt vágnak, betegeket ápolnak, esetleg művészetekkel foglalkoznak,⁴ míg a nyomorékok olyan munkát végeznek, aminőt testi állapotuk éppen megenged. Így a sánták csöszködnek, a vakok gyapjút kártolnak vagy tollat fosztanak. Elv az, hogy akinek csak egy ép tagja van, azzal köteles a köznek szolgálni.⁵ A következetesen keresztülvitt racionalizálás mellett elsősorban ennek a magasra fokozott munkaétosznak kell tulajdonítanunk, hogy a Napállamban már napi 3—4 órai munka elegendő a közös célok elérésére. A fennmaradó többi idő aztán szórakozásra és önképzésre szolgál.⁶

De a rengeteg elméleti és gyakorlati ismeret elsajátításával még korántsem zárult le a Napállam leendő polgárainak előkészítése. Hiszen Tamás testvér sokkal inkább benne élt korában, semhogy ki tudta volna magát vonni annak a hatalmas lelki élménynek megigéző hatása alól, mely nagy kortársainak, Galileinek és Keplernek nagyszerű fölfedezéseiben először döbbsentette rá a művelt emberiséget a világmindenséget által- meg általjáró törvényszerűségnek és rendnek tudatára. A régi gyerekes felfogások szinte máról-holnapra elenyésztek vagy babonává devalválódtak és helyökön felragyogott a kozmosznak, a rendezett és örök törvényekhez igazodó mindenségnek képe. A képből kiáradó szépség és harmónia aztán a legegyszerűbb gondolatársítás révén természetszerűleg a földi élet harmóniájának keresésére ösztönözte a mindent megérteni és rendszerezni akaró kutatókat. Így lett a harmónia az univerzalizmus mellett a kor leggyakrabban hangoztatott jelszava.⁷

Tamás testvér szintén boldog ámulattal tárta fel lelkét a kozmosz feléje áradó szépségének befogadására és impulzív természetének egész mohóságával vetette rá magát földi visszfényének, az emberi élet harmóniájának keresésére. De hiába: a mély vallási, politikai, szociális és gazdasági ellentétéktől

¹ Weber i. h. 320. l. — "...illum reputant nobiliores ac praestantiores, qui plures didicerit artes, ac sapientius exercere novit. U. o. 21. l. — ² Quapropter irrident nos in eo quod artifices vocamus ignobiles, ac eos habeamus nobiles, qui nullam addiscunt artem, vivunt otiose. U. o. 21. s. k. l. — ³ U. o. 27. l. — ⁴ "...si unum modo membrum habet, cum illo servat. U. o. 45. l. V. ö. Medveczky l. m. 174. s. kk. II. — ⁵ Ast in Civitate Solis dum cunctis distribuuntur ministeria et opera: vix quatuor in die horas singulis laborare contingit. U. o. 42. l. — ⁶ Weber i. h. 321. l.

dült európai társadalom minden oldalról a diszharmónia sívár képét tárta feléje. A három szörnyeteg: a zsarnokság, szofisztika és képmutatás kegyetlenül dühöngött és eleve meddőségre kárhozott minden reformatori megmozdulást. A harmónia szerelmesei számára tehát nem maradt más választás, mint vagy az asztrológia és a misztikus spekuláció irracális világába menekülni vagy pedig egy álmovilág szövögetésével elégtetni ki lelkök olthatatlan sóvárgását az igazság és jóság diadala után. Tamás testvér az utóbbit választotta: a Civitas Solis művelődési eszményében megpróbálta legalább elgondolásban megvalósítani azt a harmóniát, melyet lelke olyannyira szomjazott s melyet környezetében hiába keresett.¹ Még pedig három viszonylatban, nevezetesen a test és lélek, az egyén és közösség s végül Isten és világ viszonylatában kísérte meg a keresett harmónia megteremtését.

A test és lélek harmóniájának hangsúlyozása természetesen magával hozta a tudatos és rendszeres testnevelés gondolatának előtérbe helyezését. Tamás testvér ebben a tekintetben teljesen a virágzó renaissance álláspontjára helyezkedett² és a középkor aszketikus felfogásától eltérően nem a lélek hőrtönét és ellenségét, hanem ellenkezőleg kenyeres pajtását látta a testben, melynek épúgy megvan a maga jogos igénye a szépségre és egészségre, mint a léleknek. Ezért a Napállam leendő polgárainak nevelésében igen előkelő helyet juttatott a játéknak és sportnak. Elgondolása szerint a testgyakorlás különböző nemei, mint a versenyfutás, nyilazás, lándzsavetés, lovaglás, vadászat épúgy beletartoznak a gyermek napirendjébe, mint pl. az ásványgyűjtés és botanizálás.³ De csak olyan sportnak híve, mely az egész szervezetet egyenletesen fejleszti és erősíti: az ülő szórakozásokat, minők példának okáért a sakk és a kockázás, semmire sem becsüli.⁴ Ugyancsak az edzés célját szolgálják a rendszeresen folytatott katonai gyakorlatok is, melyek tizenkétéves kortól minden fiúra, sőt némi megszorítással a lányokra is kötelezők.⁵ Mindez azonban nem önmagáért van, hanem magasabb etikai és esztétikai célokat szolgál. A Napállam ugyanis nem atlétákat, hanem elsősorban erős és jól kisportolt testű polgárokat akar nevelni, akikről joggal feltehető, hogy majdan teljes odaadással állanak a közjó szolgálatába. De az esztétikai szempont sem közömbös, mert a Civitas Solis lakói sok tekintetben az antik szépségesezmény alapján állanak és már csak a fajnemesség megóvása és fenntartása érdekében is kiváló gondot fordítanak a felnövekvő új nemzedék testi fejlődésének harmónikus alakítására.⁶

De a test és lélek, tehát az egész ember harmónikus fejlesztése ismét nem öncél, hanem csupán előfeltétel, *conditio sine qua non* a következő magasabbrendű harmónia megvalósítására, azaz az egyéni és közös érdekek összhangba hozására. Mert nyilvánvaló, hogy az önszeretet két legerősebb tartó oszlopának, a magántulajdonnak és a családi szentélynek ledöntése magában még nem elég kezesség a kommunista-kollektív berendezés tartós fennmaradásának biztosítására, hanem szükséges, hogy a negatív intézkedésekhez pozitív rendszabályok is járuljanak. Tamás testvér ugyan nagy magabiztában azt

¹ U. o. — ² Burckhardt J.: A renaissancekori műveltség Olaszországban. Ford.: Bánóczy J. II. Budapest. 1896. 31. s. kk. II. Szemere J. m. 14. s. kk. II. — ³ Civitas Solis 25. l. — Civitas Solis 42. l. — ⁴ U. o. 15. l. — ⁵ Civitas Solis 45. l. — ⁶ U. o. 15. l.

állítja, hogy a magántulajdon intézményének megszüntével magától elenyészik az önszeretet is, illetve automatikusan átengedi helyét a közösség szeretetének, de ez egyáltalában nem akadályozza őt abban, hogy fogható eszközöket is ne ajánljon az *amor communitalis* begyökereztetésére. Így nevezetesen szigorú büntetést szabhat mindazokra, akik külső megjelenés dolgában meg akarják magukat különböztetni a többiektől; a magukat kendőző, magas-sarkú cipőben járó vagy uszályos ruhát viselő asszonyokat pl. egyenesen halálbüntetéssel akarja sújtatni.¹ Ugyanesek szigorúan bünteteti a fennhíjzás legkisebb rezdülését is.² Viszont a közért végzett munka minden nemét jutalomraméltónak tünteti fel. A Napállamban annál nagyobb tisztességben áll, minél nehezebb munkát végez valaki. Az összes hivatalok elnyerésének egyetlen feltétele, hogy az illető tökéletesebb legyen mesterségében, mint versenyző társai.³ De az *amor communitatis*-nak mégis a tökéletes vagyoni és társadalmi egyenlőség a legerősebb biztosítója. Hiszen a Napállamban mindenki szegény és gazdag egyszerre; szegény, mert külön senkinek sincs semmije és gazdag, mert közösben mindenkinek megvan mindene, amire csak szüksége van. Így a szegénység nyomában járó bűnök: alacsonyág, csel-szövény, csalás, lopás, intrika, hazudozás stb. éppen olyan ismeretlenek köztük, mint a gazdagság veszélyei: a felfuvalkodottság, gög, tudatlanság, árulás, pazarlás, hányavetiség, szívtelenség stb.⁴

Tamás testvér azonban még a pozitív ráhatást is elégtelennek tartja az egyén és közösség zavartalan harmóniájának biztosítására. Mintha nem bíznék eléggé az emberi természet jóra való hajlandóságában és a tudomány csodatevő hatalmában, valóságos bürokráciát épít a Napállam fölé és a kommunista-kollektív társadalom szépen hangzó jelszavait terjedelmes büntető törvénykönyvvel nyomatékozza. Az a körülmény, hogy az elüljárók a legtanultabb és legerényesebb polgárok sorából kerülnek ki s a Nagylelkűség, Bátorság, Tisztaság, Bőkezűség, Igazságosság, Serénység, Igazság, Jótékony-ság, Hála, Vidámság, Józanság és más hasonló szép nevek hallgatnak,⁵ semmit sem változtat azon a tényen, hogy a Napállam polgárai köz- és magán-életük minden parányi vonatkozásában a legszigorúbb hatósági ellenőrzés és vezetés alatt állanak. A hatóságoknak papi jelleggel való felruházása szintén nem jelent semmit, mivel a papi funkciók végzése is elsősorban politikai célokat szolgál. Pl. az alattvalók nem azért kötelesek időnkint gyónást végezni, hogy lelkiismeretüket megtisztítsák, hanem inkább azért, hogy a gyóntatást végző hatóságok így módot nyerjenek a nép körében dívó tipikus hibák és vétkek megismerésére. Jellemző, hogy a triumvirék (Pon, Sin Mor) nemcsak a saját bűneiket kötelesek megvallani, hanem általánosságban, a nevek megnevezése nélkül a gyónásban hallott idegen bűnöket is kötelesek felemlíteni a Metafizikus előtt, aki aztán az egész nép jelenlétében nyilvános vallomást tesz róluk és engeszteléseképpen áldozatot mutat be értük Istennek. A leigázott városok fejei szintén kötelesek évenként egyszer meggyónni a gondjukra bízott nép hibáit.⁶ Nyilvánvaló tehát, hogy itt a gyónás nem mint a vallási vígasz-

¹ Ideo poena capitali puniretur si qua faciem fucaret, ut formosa fiat, aut altis scandalis uteretur, ut appareret magna, aut vestibus caudatis, ad tegendos lineos pedes. U. o. 39. l. — ² U. o. 40. l. — ³ U. o. 41. l. — ⁴ U. o. 42. l. — ⁵ Civitas Solis 19. l. — ⁶ U. o. 71. s. k. l.

talódás eszköze, hanem mint a titkos politikai ellenőrzés raffinált módja szerepel.

Még különösebb megvilágításba helyezi a kommunista-kollektív világrend fennen hangoztatott jellemnevelő és erkölcsnemesítő hatását az ellene elkövethető bűnök és büntetések terjedelmes lajstroma. Hiszen a büntető kódex szükségessége már magában illuzóriussá teszi Tamás testvér alapítéletét, mintha az új világrend magasabbrendűségéről való meggyőződés egyértelmű volna habozás nélküli elfogadásával és gondolkodás nélküli követésével és eleve devalválja lépten-nyomon ismételt állítását, mintha a Napállam lakói tisztán kommunista életberendezések alapján mentesek volnának a polgári társadalom bűneitől. Végelemzésben maga is kénytelen beismerni, hogy bizonyos bűnkategóriákat, minők a hazugság, rágalmozás, rosszakarat, naplopás, istenkáromlás, könnyű és súlyos testisértés, emberölés, lázítás stb. még a legracionalizáltabb és legbürokratább berendezkedés sem tudja kiküszöbölni az emberiség életéből. Ezen nem változtat az a különös rabbulisztika sem, mely a halálbüntetés végrehajtását az egész népnek, illetve bizonyos esetekben magának a bűnösnek tartja fenn és mindaddig felfüggeszti, míg a bűnös világosan be nem látja, hogy neki a maga és a közösség érdekében okvetlenül meg kell halnia.¹

Végül a harmadik és legmagasabb rendű harmónia Isten és a világ viszonyát van hivatva szabályozni. Ez tehát már inkább a teológia, mint a kultúrfilozófia körébe vág. Legyen elég annyit megjegyeznünk róla, hogy az idevonatkozó fejtegetések minden ízökben magukon viselik Tamás testvér bizarr metafizikájának és asztrológiával elegyített miszticizmusának bélyegét. Az a vallás, melyet ő a Napállam számára konstruált, lényegében nem más, mint vékony keresztény mázzal bevont panteizmus, középpontjában a Nap kultuszával.²

Mint látjuk, Tamás testvér előtt elérendő cél gyanánt olyan eszményi köztársaság képe lebegett, melynek gazdasági és társadalmi alapja a legteljesebb mértékben keresztülvitt kommunizmus, fenntartó elve pedig a széleskörű empirizmuson nyugvó tudás. Végelemzésben tehát ő is, miként előtte Platon és Morus Tamás, *szufokráciáról* vagyis olyan állami berendezkedésről álmodozott, melyben hivatásos államférfiak, diplomaták és hadvezérek helyett tudósok vinnék a főszerepet. Tudóseszményének, mint saját egyéniségének, legszembevethetőbb vonása az univerzalizmus, a mindentudásra való törekvés: minél magasabbra óhajt valaki jutni, annál gazdagabb és többoldalú tudással kell rendelkeznie. Ebből logikusan következik, hogy az államhatalom élén álló Metafizikusnak egyúttal a tudás csúcspontján is kell állania. A Metafizikusnak ugyanis egyformán ismernie kell az egyes népek történetét, vallását, áldozati szokásait és törvényhozását: tudnia kell a törvényhozók és feltalálók nevét és ismernie mindennek az okát és lefolyását, ami égen és földön történik. Ezenfelül jártasnak kell lennie minden mesterségben, anélkül természetesen, hogy valamennyiben egyforma ügyességre is vinné. De otthonosnak kell lennie a fizikában, matematikában és asztronómiában is: még inkább a metafizikában és teológiában. Általában tisztában kell lennie minden tudomány eredetével, alapjaival és bizonyító eszközeivel: ismernie kell a

¹ U. o. 19., 70. s. kk. II. — ² Civitas Solis 74. s. kk. II.

dolgok hasonlóságát és különbözőségét, a világ folyását és harmóniáját, Istennek műveiben megnyilatkozó hatalmát, bölcseségét és szeretetét, a létező dolgok egymásutánját és összefüggését az égben, földön és vízben található lényekkel és az isteni eszménnyel, amennyire emberi értelemmel mindez felfogható.¹ Metafizikusságra tehát csak az tarthat igényt, aki a véges elmével megszerzhető maximális emberi tudás birtokában van. A triumvirekkel szemben már valamivel szerényebb követeléseket támasztanak: tőlük is megkívánják ugyan, hogy a maguk szakmájába vágó elméleti és gyakorlati dolgokat a legaprólékosabb részletességgel ismerjék, de a távolabb esőből megelégszenek náluk az általános elméleti ismerettel.²

A kormányzásra hivatott szellemi arisztokrácia klegészítése a legtermészetesebb szelekció útján történik. Az alsóbbrendű tisztviselőket a felsőbb hatóságok és az erre leginkább hivatott tanítók ajánlására a minden holdtöltekor és újholdkor összeülő nagytanács választja meg. A Metafizikus és a három triumvir megbízatása elvileg életfogytiglanra szól; ha azonban maguknál bölcsőbbet, alkalmasabbat és méltóbbat találnak, önként átengedik neki helyöket. De ez — jegyzi meg Tamás testvér — csak a legritkább esetben szokott megtörténni.³ Így megvan a lehetősége, hogy az államot mindig azok igazgassák, akik legtöbbet tudnak és ennél fogva leghivatottabbak a világ legnagyobb bajának, a tudatlanságnak leküzdésére.

III.

Ma már kétségtelen, hogy a Civitas Solist szerzője eredetileg sokkal többnek szánta egyszerű utópiánál, színes és merész, de eleve megvalósíthatatlanságra kárhóztatott gondolatok szövögetésénél. Az újabb kutatások eredményei után nem kételkedhetünk benne, hogy Tamás testvért megírásakor inkább a komoly programadás, mint a pusztá íróskodás gondolata vezérelte. Ő szentül hitte, hogy tervei, bármily merészen hangzanak, keresztülvihetők és élte fogytáig nem szűnt meg megvalósításukon dolgozni. Állításunk igazolására csak két adatot említünk: Amabile hangyaszorgalommal készült Campanella-életrajzának egyik érdekes fejezetében szinte kézzelfoghatóan bebizonyította, hogy a szerencsétlen kimenetelű calabriai mozgalom lényegében ugyanazt a programot tűzte maga elé, mely három évvel később a Civitas Solisnak is gerincéül szolgált.⁴ De még talán ennél is nagyobb nyomatékkal esik latba Tamás testvér szellemének utolsó fellobbanása, XIV. Lajos késői születésére írt híres eklogája (*Ecloga ad nativitatem Delphini*), melyben többek közt annak a reményének ad kifejezést, hogy a nagyjövőjú gyermek, a leendő *Napkirály* uralkodása alatt hiánytalanul megvalósul majd a Napváros álma és a halmot megkoronázó kupolás templom valóban középpontja és szíve lesz a kommunisztikus élet- és szeretetközösségben megváltott emberiségnek.⁵ Eszerint Tamás testvér még élte alkonyán, úgyszólván a halál küszöbén sem szűnt meg bizarr eszméinek győzelmében bízni.

¹ U. o. 22. s. k. l. — ² U. o. 26. l. — ³ U. o. 68. s. k. l. — ⁴ I. m. I. k. 609. a s. k. l. —

⁵ *Convenient Reges Populorumque agrina in urbem
(Helyacama dicent), quam construct inclitus heros
Et Templum in medio statuet coelestis ad instar . .*

A jövő azonban nem igazolta a merész képzeletű költő-filozófus vérmes reményeit. A Civitas minden erőfeszítése ellenére utópia maradt, mely inkább eszméinek bizarrságával és színeinek pazar pompájával, mint célkitűzéseinek reális valóságosságával fogta meg olvasóit. A mai irodalom is csak mint az utópisztikus műfaj egyik legjellegzetesebb alkotását tartja számon.¹ Újabb időben egy neves német történétíró megkockáztatta ugyan azt a merész állítást, hogy a paraguayi jezsuita redukciókban voltaképpen a Civitas Solis eszméi keltek életre,² de állítását nem tudta valószínűsíteni.³

De ha így Tamás testvérnek nem is sikerült új világot teremtenie. Nap-állama mégsem maradt a pusztában kiáltónak szava. Sok eredeti gondolata és életrevaló megfigyelése visszhangot vert és idővel tudományos közbellyé vagy éppen gyakorlati célkitűzéssé lett. Különösen a gyakorlati pedagógia fejlődésén érezhető erősen hatása. Elég e tekintetben Tamás testvér ifjabb kortársára, Comenius Amosra hivatkoznunk, aki angol barátai révén, főleg londoni tartózkodása idején sok indítást merített a Civitas Solis elszórt filozófiai és pedagógiai eszméiből. Pansophiája, a verbalizmustól való irtózása s mindenekfölött a szemléltető oktatás nagybecsülése (Orbis Pictus) csupa olyan dolgok, melyek közvetve vagy közvetlenül mind a calabriai filozófusra vezethetők vissza. Fleury apát pedagógiai racionalizmusában, Locke eleven realizmusában és Rousseau naturalizmusában szintén nagy számmal találkozzunk olyan eszmékkel, melyek legalább embrionális állapotban már a Civitas Solisban is fellelhetők. Még közvetlenebb hatás mutatható ki a német filantrópisták működésében, nevezetesen a játszva tanulás, a testgyakorlás, az általános emberszeretet és a nyelvi tanulmányok másodrendűségének hangoztatásában. De ugyanígy Tamás testvér szellemének kisugárzását érezhetjük abból a fokozódó meghecsülésből is, mellyel a XVII. és XVIII. század nevelői a matematika és természettudományok felé fordulnak. Természetes, hogy ez a hatás legtöbb esetben öntudatlan és közvetett, de néhány példában közvetlenül is kimutatható.⁴

De nemcsak a múlton, hanem a jelenen is érezhető Tamás testvér kultúrpolitikai törekvéseinek rezgése. Pl. a mai pedagógiai mozgalmakban olyan előkelő helyet elfoglaló szociális nevelés elvét senki nála nagyobb nyomatékkal nem sürgette. Ugyanezt kell mondanunk a szemléltető oktatásról, a ma szintén sokat hangoztatott munkaiskola gondolatáról, a test és lélek harmónikus fejlesztéséről és a sport nevelő értékéről vallott modern felfogásról.⁵ Végelemzésben tehát a Civitas Solis a nagyrakelendő gondolatok egész sorát sugározta bele az európai kultúrfejlődésbe, melyek később szerves részei lettek gondolkodásunknak és törekvéseinknek.

Balanyi György dr.

¹ Sigwart i. m. 151. l. Croce i. h. 236. s. kk. II. Stein R.: Utopische Schulpläne. Roloff E. M.: Lexikon d. Pädagogik. V. k. Freiburg i. Br. 1917. 411. s. k. l. — ² Gothein E.: Der christlich-sozial. Staat der Jesuiten. Leipzig, 1883. — ³ V. ö. Kvaesala i. m. 145. l. — ⁴ Campanella pedagógiai hatását részletesebben vizsgálja: Kvaesala J.: T. Campanella und die Pädagogik. Die deutsche Schule. H. 10. 1905. és Stein R.: Naturwissenschaften in Utopia. Deutsche Geschichtsblätter, 1916. — ⁵ A modern pedagógiai törekvésekről jó áttekintést nyújt: Petersen P.: Die neu-europäische Erziehungsbewegung. Weimar, 1926. és Sturm K. F.: Die pädagogische Reformbewegung. Osterwieck-Harz, 1930.

TAKÁTS SÁNDOR

(1860—1932)

1932 december 21-én örök álmra hajtotta fáradt fejét Takáts Sándor, a magyar történelírás fáradhatatlan munkása, iskolánk volt jeles tanára és első történelírója. Egykori tanítványai már jóval túl vannak a férfikor delén, a mai nemzedék már csak írásából ismerte. Harmincöt évvel ezelőtt hagyta el a katedrát, hogy kizárólag kutatásainak és tudományos munkásságának szentelje életét, de továbbra is megmaradt a történet mesterének és kitűnő műveiben sokkal szélesebb körben élete végéig hirdette nemzeti multunk fel-emelő tanulságait.

Takáts Sándor 1860 december 7-én született Komáromban. Régi, gazdag komáromi családból származott és gondos nevelésben részesült. Első tanulmányait a katolikus elemi «főtanodá»-ban végezte, ahol hat osztályt járt. A komáromi bencésrendű algimnáziumban végezte az alsó négy osztályt, a felső négyet pedig a pozsonyi kir. kath. főgimnáziumban. Kisdíák korában otthonülő, félénk és zárkózott gyermek volt s nem szívesen kötött barátságot, leginkább galambjaival játszadozott. Ezek jól ismerték és szerették őt és mikor az iskolából hazajött, az egész csapat elébe röpült. Középszerű tanuló volt és csak a felső osztályokban tűnt ki társai közül. Komáromi tanárai közül élete végén is hálás kegyelettel emlegette Németh Vilmost és Lingl Valeriánt, a pozsonyiak közül pedig a költő Kolmár Józsefet, Petőfi és Jókai egykori iskolatársát, továbbá Helmár Ágostont és Andrássy Jenőt. 1880/81-ben a budapesti egyetem bölcsészeti karán történeti és irodalmi előadásokat hallgatott. Itt ismerkedett meg a piarista egyetemi hallgatók révén a kegyesrenddel és 1881 augusztus 27-én belépett a rend tagjai közé. Szerzetesi és hittudományi tanulmányai végeztével 1884-ben visszatért a budapesti egyetemre és itt még két évet hallgatott. Még egyetemi éve alatt jelent meg két kisebb, szülővárosa történetével foglalkozó monografiája. (*Komárom IV. Béla alatt*, 1885. — *Lapok egy kis város multjából*, Komárom, 1886.) Ekkor gyűjtötte az anyagot a komáromi Péczeli Józsefnek, a *Mindenes Gyűjtemény* érdemes szerkesztőjének életéhez is és *Meséi*-t 1887-ben kitűnő életrajz kíséretében kiadta. 1886-tól 1889-ig a rend nyitrai gimnáziumában tanított. Itt jelent meg «*A paedagógiai hüntelések philosophiája*» c. jeles tanulmánya. (1888—1889.) Budapesti tanársága alatt (1889—1898) visszatért történelmi és irodalmi tanulmányaihoz. Ezek sorozatát *Péteri Takáts József élete* nyitja meg (1890). Ugyancsak iskolánk Értesítőjében jelent meg az ő tollából két tudós piaristának, *Benyák Bernátnak* és *Pállya Istvánnak* életrajza (1891 és 1894) és ezekben megbecsül-

hetetlen adalékokat szolgáltatott a XVIII. századi iskolázás történetéhez, majd hatalmas monografiában dolgozta iskolánk multját és hatalmas körvonalakban vázolta rendünknek kulturális munkásságát. (*A főváros alapítottai budapesti piarista kollégium története.* 1895.)

Ez utóbbi munkájához Bécsben is végzett kutatásokat. Ezen kutatások szabták meg későbbi munkásságának és történetírói pályájának irányát. Megismerkedvén a kimeríthetetlen gazdagságú bécsi levéltárakkal, nemcsak a nyári szünidőt, hanem fáradságot nem ismerve év közben is minden szabadidejét Bécsben töltötte, úgyhogy 1894-től 1898-ig kilenc ízben végzett ott nagyobb kutatásokat és gyűjtögette az anyagot gazdaságtörténelmi tanulmányaihoz, melyek alapján több jeles értekezést is közölt. 1898-ban, mikor a magyar és osztrák kormány megegyezésével felmerült a bécsi udvari kamarai levéltár felosztásának terve, a felosztás, illetőleg a kiválasztás véghezvitelére szakavatott munkaerőket kerestek. Így irányult a figyelem Takáts Sándorra; és Pauler Gyulának, az akkori országos főlevéltárnoknak ajánlatára rendfőnöke engedélyével a magyar kir. miniszterelnöktől megbízást nyert a nevezett levéltár szétválasztására szükséges előmunkálatokra. Megbízatása alatt (1898—1903) óriási munkát végzett és azonkívül, hogy a szétválasztásra szűnt iratokat jegyzékbe foglalta, saját tanulmányai céljából rengeteg anyagot gyűjtött és gyors egymásutánban közölte gazdaságtörténelmi dolgozatait, melyeknek színe-java a *Magyar Gazdaságtörténelmi Szemlében* látott napvilágot. Búvárlatai közben érdeklődése mindjobban a török hódoltság korának történelme felé irányult és kisebb-nagyobb közleményeiben új világításba állította a másfél száz évig tartó küzdelem hőseit és új fényt derített e korszak gazdasági és kulturális életére. Bécsi kutatásainak folytatását lehetővé tette azon körülmény, hogy a képviselőház 1903-ban megbízta az 1790-től 1861-ig tartott országgyűlések történelmi anyagának összegyűjtésével, majd 1910-ben országgyűlési levéltárossá neveztetett ki. Ezután is nagyobbára Bécsben dolgozott és csak a forradalom kitörése óta lakott állandóan a fővárosban. A hazai levéltárakon kívül kutatott a gráci, laibachi, augsburgi, müncheni és nürnbergi levéltárakban is. Hadtörténelmi tanulmányai eredményeképpen írta meg 1908-ban *«A magyar gyalogság megalakulása»* c. munkáját, melyet a M. Tudományos Akadémia adott ki. A gróf Károlyi-nemzetség megbízásából írta meg *Szalai Barkóczy Krisztinának*, gróf Károlyi Sándor feleségének életét (1910) és e műben irodalmunk legszebb női életrajzát alkotta meg. Ugyancsak a magyar női erények dicsőségét hirdetik *«Régi magyar asszonyok»* és *«Magyar nagyasszonyok»* című kötetei is. Ezekhez méltó *Zrínyi Miklós nevelőanyjáról*, Lobkowitz Poppel Éváról írt életrajza is. (1917.)

Számtalan hirtlapi tárcában és a folyóiratokban közölt tanulmányban foglalkozott a török világgal. E körbe tartoznak a *«Komáromi daliák a XVI. és XVII. században»* (Komárom, 1909) és *«Török-magyar bajviadalok»* (1913) c. nagyobb művei, valamint *«A budai pasák magyar nyelvű levelezése»* c. oklevélgyűjtemény, melyet Szekfű Gyulával és Lückhardt Ferencsel együtt szerkesztett. (I. k. 1915.) Befejezésül egy nagy, négykötetes műben összegezte kutatásai eredményeit. (*Rajzok a török világból.* 1915—1917 és 1927.)

Hivatali megbízatása folytán hangyszorgalommal gyűjtögette a régi

országgyűlések történetének anyagát. Gyűjteménye a maga nemében páratlan értékű, mert a hivatalos iratokon kívül lemásoltatta a bizalmas jelentéseket is, melyeket részint a kormány közegei, részben a fizetett tudósítók és kémek terjesztettek fel a politikai viszonyokról, a közállapotokról és az ország hangulatáról. E jelentések az 1848 előtti korszak csaknem minden politikai, társadalmi és irodalmi mozgalmáról értékes adatokat szolgáltatnak. Gyűjteménye annál becsesebb, mivel a másolatok legnagyobb része az egykori *Polizei-hofstelle* levéltárából készült, ezen levéltár pedig az 1927 július 15-én kitört bécsi kommunista zendülés idején a Justizpalast felgyújtásakor legnagyobb részben a lángok martaléka lett.

Az összeomlás után főként az országgyűlési gyűjtemény rendezésével és feldolgozásával foglalkozott és a folyóiratokban megjelent cikkein kívül több önálló kötetben is ismertette e gyűjteménynek a reformkorszak történetére vonatkozó értékes adalékait. Vaskos kötetekbe foglalta szétszórtan megjelent dolgozatait, de emellett újabb alkotásokba is fogott. Gyors egymásutánban jelentek meg változatos tartalmú művei: *A régi Magyarország jókedve.* (1921.) — *Régi magyar kapitányok és generálisok.* (1922.) — *Régi idők, régi emberek.* (1922.) — *A magyar mult tarlójáról.* (1923.) — *Szegény magyarok.* (1927.) — *Emlékezünk eleinkről.* (1928.) — *Magyar küzdelmek.* (1928.) — *Hangok a multból.* (1930.) — *Jókai Mór politikai beszédei.* (Bevezetői tanulmánnyal. 1930.) — *Kémvilág Magyarországon.* (1931.)

IV. Károly királyunk koronázása után megbízást kapott a régi magyar koronázások történetének megírására, de a változott viszonyok miatt az anyaggyűjtésnél tovább nem haladhatott. Meg akarta írni Ráby Mátyásnak, a XVIII. században élt hírhedt kalandornak (Jókai *Rab Ráby*-ja) életét is. Széles körű kutatásai meglepő eredménnyel jártak, azonban munkáját már nem tudta befejezni. Utoljára a komáromi születésű Király József pécsi püspöknek, a komárommegyei tanuló ifjúság nagylelkű jótevőjének országgyűlési szerepléséhez gyűjtögette az anyagot és betegségében is sajnálkozva emlegette, hogy munkájával már nem tud elkészülni. 1932 december elején kezdődő betegségéig szüntelenül dolgozott, már halála után jelent meg egy kisebb tanulmánya a *Budapesti Szemlében*, egy másik pedig a *Bécsi Magyar Történelmi Intézet Évkönyvében*.

Történetíróink között kevés végzett olyan nagyarányú kutatómunkát, mint Takáts Sándor. E tekintetben bátran mérhetjük össze Fraknói Vilmos-sal. A magyar mult számtalan elfeledett hőst hívta új életre, törökverő kapitányoknak, kikről régi krónikáink nem tudnak vagy csak egy-két szóval említenek, rajzolta meg vitézi pályáját. Munkái kimeríthetetlen kincsesbányái a régi korszakok gazdasági és művelődéstörténetének. A legtöbbször járatlan utakon vezette olvasóit és irtatlan rengetegeken vágott ösvényt. Mestere volt a kutatómunkának és művésze a tollnak. Amellett, hogy a tudományt szakszerűen művelte, csodás művészettel tudta kutatásai eredményeit közkinccsé tenni és a történelmet széles rétegekben is népszerűsíteni. «Remekbe kovácsolt férfias magyar nyelven, ízzel, bájjal s mindig valami megejtő mélabúval regélt dicsőséges és könnyes, véres és mosolygó multokról.» Szerencsés harmóniában egyesült benne a kútfők titkaiba elmerülő búvár, a levéltárak

pergamenjeit az igazságkeresés lázával forgató tudós és az író, aki a számoknak és neveknek, a tényeknek halmazát élvezetes formába önti.

A régi nagy szerzetes tudósok szerény, áldozatos életét élte. Csak a munkában lelte örömét és visszahúzódott minden ünneplés elől. A Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjai sorába emelte, a Kísfaludy-Társaság rendes-, a Petőfi-Társaság pedig tiszteleti tagjává választotta, de csak egy kitüntetésre volt büszke: arra, hogy Komárom városa díszpolgárai közé iktatta. Szüleinek sírja és boldog gyermekkorának kedves emlékei szülővárosához fűzték. A forradalom előtt ott szokta tölteni a nyarat családjának erzsébet-szigeti gyönyörű kertjében. Az összeomlás után már nem hagyta el a fővárost, de annál szívesebben járt el sétálgatni a Margitszigetre, mert ez a neki annyira kedves komáromi Tusculanumra emlékeztette.

Kívétel nélkül minden nap bejárt az Országgyűlési Könyvtár déli toronyszobájában berendezett hivatali helyiségébe és ott mindvégig fáradhatatlanul dolgozott. 1932 december 4-én betegsége miatt — sok-sok év után először — maradt el tevékenysége színhelyéről: a gyönyörű toronyszoba, ahol a három évtized munkájával gyűjtögetett szellemi kincsek vannak felhalmozva, hiába várta őt. Az íróasztalhoz, mely felett immár bronzba öntött domborművé képe hirdeti az országgyűlés hálás kegyeletét, soha löbbé nem térhetett vissza és nem pihentethette meg fáradt tekintetét a Dunának Komárom felől futó habjain.

Friedreich Endre dr.

I. ISKOLÁNK MULTJA.

Pest városa a másfél százados török szolgaság és a Rákóczi-szabadságharc szenvedései után új életre ébredve, 1717-ben iskolájának vezetését a kegyestanítórendre bízta és 10.000 forintnyi alapítvánnyal megvetette iskolánk alapját. A két első piarista tanító 1717 november 7-én kezdte meg a tanítást 155 tanulóval, a syntaxisták és principisták osztályával. A következő évben a poétikai és retorikai osztály is megnyílt. 1743-ben az intézet egyik nagyműveltségű tanárának, br. Cörver Eleknek kezdeményezésére magánjellegű bölcészeti tanfolyamot is nyitottak, amely 1752-ben nyilvános jellegűt nyert és magánosok adományain kívül Pest városa 5000 forintos alapítványából (1759) tartatott fenn. E bölcészeti tanfolyam 1784-ben szűnt meg, amikor az egyetemnek Pestre való áthelyezése következtében fölöslegessé vált. 1752—1784 között 2287 tanuló látogatta. A bölcészeti iskola úttörő munkát végzett a modernebb irányú, Leibnitz, Wolf és Newton szellemében művelt filozófia meghonosításával, a matematika, fizika és földrajz tanításával. 1777-ben Benyák Bernát magyar nyelven kezdte előadni a filozófiát, Szablik István pedig a fizika tanításában jeleskedett: ő bocsátotta föl hazánkban az első léggömböt a pesti piaristaház udvaráról 1783 augusztus 15-én.

A gimnáziumi tanítás kezdetben a jezsuita-rendszer keretében folyt, de csakhamar kialakult a piarista iskola sajátos nevelői és tanulmányi rendje, amelyben különös gondot fordítottak a reális tárgyak és a magyar nyelv tanítására. Ez utóbbit hathatósan támogatták a magyar nyelvű iskolai színelőadások, melyek 1718-ban kezdődtek meg.

A gimnázium az első Ratio educationis (1777) után ötosztályúvá (három grammatikai és két humanióraosztály), a második Ratio (1806) után pedig hatosztályúvá (négy grammatikai és két humanióraosztály) változott. Az intézet tanárai állhatatosan küzdöttek II. József németesítő törekvései ellen és a magyar nyelv s szellem az 1848 előtti latin iskolában a nemzeti felbuzdulás korszakában egyre erősebben érvényesült. Ezt bizonyítják a följelentések, melyek 1800—1830 között arról panaszkodnak, hogy a latin helyett magyarul tanítanak: erről tanuskodnak az 1830 után időnkint megjelent kiadványok, melyekben a kiválóbb tanulók szépirodalmi zsenjei láttak napvilágot.

A szabadságharc után a gimnázium főgimnáziummá alakult át. 1850-ben nyílt meg a 7. osztály, 1851-ben tartották meg az első érettségi vizsgálatot 143 tanulóval. Az iskola az önkényuralom alatt is megőrizte magyar szellemét, mert a tanügyi kormányzat germanizáló rendelkezései a tanárok tervszerű ellenállása miatt kudarcot vallottak és a tanítás egy-két tárgy kivételével a tilalom ellenére is magyarul folyt.

Az 1883. évi XXX. t.-c. értelmében iskolánk mint az állam közvetlen vezetése alatt álló főgimnázium folytatta nevelő-oktató munkáját. Az 1924. évi XI. t.-c. a középiskola három típusát állapította meg. Ezek : a gimnázium, reálgimnázium és reáliskola. Intézetünk gimnázium maradt, amelyben a jelen iskolai évtől kezdve a görög mellett kezdetét vette a francia nyelv fakultatív tanítása.

A városi tanács az 1717-ben megnyitott iskolát ideiglenesen egy, a mostani Eskü-út és a Galamb-utca sarkán álló házban helyezte el, majd 1718 őszén áttelepítette a most is fennálló egykori jezsuita rezidenciába (mai Görög-udvar, Galamb-utca 4.), melyet a piaristák részére vásárolt meg. Innét 1762-ben költöztek át a piaristarend által megszerzett gróf Esterházy-féle telekre, mely a Petőfi-tér, Piarista-utca (a régi Kötő-utca) és a Galamb-utca között fekszik. Iskolánk 1917 február 14-én költözött át új palotaszzerű helyiségébe. Ez a kegyestanítórend és a kormány áldozatkészségéből épült föl; az építkezés céljaira az intézet egykori érdemes igazgatója, Trautwein János, 200.000 koronát meghaladó összeget, az iskola egykori hálás tanítványa, Hidaskürti Nagy Sándor református vallású földbirtokos 100.000 koronát adományozott.

Iskolánk eddigi főigazgatói : farádi Vörös Antal (1776—1785), báró Prónay Gábor főispán (1785—1790), gróf Szapáry József főispán (1793—1822), Orgler József kanonok (1824—1829), Adamkovics Mihály kanonok (1831—1845), Fogarassy Mihály kanonok (1846—1849). Az önkényuralom idején főfelügyelők voltak : Kovács Pál helytartótanácsi tisztviselő (1851—1853), Haas Mihály prépost (1853—1858), Halder Konrád kir. tanácsos (1858—1867). A főigazgatóságok visszaállítása után iskolánk főigazgatói voltak : Fesztl Károly kanonok (1862—1866), Róder Alajos kanonok (1866—1867), Lutter Nándor kegyestanítórendi áldozópap (1867—1891), Erödi-Harrach Béla (1892—1919), Pintér Jenő (1919—).

Iskolánk eddigi igazgatói : 1717. Demka Sándor, 1720. Szokolóczy Vencel (egyházjogász), 1722. Bieliczky Ágoston, 1724. Holesinszky Ferenc, 1725. Haul Venantius, 1728. Gaiger Márton, 1730. Demka Gáspár, 1733. Mosl Miksa, 1736. Pogadi Flórián, 1737. Krenn Péter, 1743. Demka Sándor, 1746. Bajtay Antal (később II. József tanítója, majd erdélyi püspök és báró), 1749. Schultz Ernő, 1752. Conradi Norbert (jeles latin költő és szónok), 1754. Vankovics Tivadar (filozófus), 1756. Valero Jakab, 1757. Petrasko Sándor, 1760. br. Cörver János (filozófus), 1762. Kónya Kristóf, 1763. br. Cörver János, 1764. Vavrik Ödön, 1766. Rátay Egged, 1769. br. Schaffrath Lipót (latin szónok és költő), 1770. Volako Marcel, 1772. br. Schaffrath Lipót, 1807. Aigl Glicér, 1830. Grosser János (tankönyvíró), 1831. Róth Mihály (egyházi szónok), 1841. Tamássy József (latin költő), 1844. Nagy Péter (latin költő), 1847. **Jallosits** András (latin költő), 1849. Horváth Cirill (később a budapesti egyetemen a bölcsészet tanára, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja), 1858. Lutter Nándor (matematikus, később tankerületi kir. főigazgató, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja), 1861. Szepesi Imre (kiváló filológus, később egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja), Somhegyi Ferenc (történetíró, később egyetemi tanár, majd rendfőnök, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja), 1866. Baranyai Zsigmond (tan-

könyvíró), 1867. Trautwein János (tankönyvíró, az Oltáregyesület alapítója), 1887. Lévay Imre (bolseleti író, a Budapesti Katholikus Kör alapítója, később rendfőnök), 1891. Jankó Károly, 1902. Kovács Antal (irodalomtörténetíró), 1908. Bartos József, 1919. Vörös Czirill, 1920. Lóky Béla, 1925. Kispartai János.

Az iskola elhunyt tanárai közül a tudomány és irodalom terén különösen kitűntek : Dezsericzky Ince (történetíró), br. Cörver Elek és János (filozófusok), Bajtay Antal, gr. Königsacker József (matematikus, az első, Magyarországon megjelent könyvviteli tankönyv szerzője), Benyák Bernát (filozófus), Horányi Elek (irodalomtörténetíró), Simai Kristóf (színműíró), Koppl Károly (történetíró, később egyetemi tanár), Endrődy János (filozófus), Szablik István (fizikus), Klóhammer Ferenc (latin költő), Horváth Ignác és Villiger József (Vörösmarty Mihály tanárai), Eschner Konstantin, Szigly Gábor, Schirckhuber Móric (természettudományi író, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja), Sümegi Pál (tankönyvíró), Hanák János (természettudományi író, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja), Ujváry János, Hindy Mihály (filológus, tankönyvíró), Purgstaller József (filozófus, később egyetemi tanár, rendfőnök, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja), Barts Ferenc (tankönyvíró, később a gyulafehérvári káptalan nagyprépostja), Sárvári Béla (tankönyvíró), Kalmár Endre (költő), Petlanovics Alajos, Polák Ede (fizikus), Cseh Ferenc (filozófus), Nagy Márton (Petőfi Sándor tanára, pedagógus, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja), Horváth Pius (tankönyvíró), Schmidt Ágost (fizikus), Pachinger Alajos (természettudományi író), Vajda Gyula (történetíró), Pintér Kálmán (irodalomtörténetíró, a Vörösmarty-kultusz jelkes munkása), Vámos Károly (irodalomtörténetíró), Nagy Alajos (pedagógus), Pap János (természettudományi író), Kiss Sándor (irodalomtörténetíró, költő, Terentius fordítója), Drajkó Béla (filológus), Maywald József (filológus, Ormándy Miklós (természettudományi író), Prónai Antal (irodalomtörténetíró), Acsay Antal (pedagógus), Titz Antal (theológus, tankönyvíró).

Immár 216 éves iskolánk **elhunyt tanítványai** közül az **egyházi pályán** kitűntek : br. Bajtay Antal erdélyi püspök, gr. Batthyány Ignác erdélyi püspök, Kőszeghy László csanádi püspök, Haynald Lajos bíboros, kalocsai érsek, Lonovich József csanádi püspök, Schopper György rozsnói püspök, Bogisich Mihály c. püspök, zenetörténeti író.

Irók : br. Orczy Lőrinc és fiai, József és László ; Bacsányi János, Versegly Ferenc, Sándor István, Katona József, Vörösmarty Mihály (és fia, Vörösmarty Béla), Bajza József, Petőfi Sándor (és fia, Petőfi Zoltán), Vajda János, Lenau Miklós, Toldy Ferenc, gr. Majláth János, gr. Haller László (Fénelon Telemache-jának fordítója), gr. Dessewffy József, Kovasóczy Mihály, Szentmiklóssy Alajos, Tasner Antal, Szabó Richárd, Szigeti József, Sujánszky Antal, Remellay Gusztáv, Török János, Gorove István, Kuliffay Ede, Madách Imre (és fia, Madách Aladár), Dalmady Győző, Győry Vilmos, Kertbeny Károly, Bérczy Károly, Bereczik Árpád, Tóth Béla, Maszlaghy Ferenc, Ábrányi Emil és Kornél, Rákosi Viktor.

Művészek : Lotz Károly, Jankó János, Telepy Károly, Zichy Mihály, Marastoni József (festők) ; Bignio Lajos, Bertha Sándor, Sztojanovics Sándor (zeneszerzők).

Tudományos írók : Haliczky Antal (régész), Rupp János (orvostanár), Stáhly György (az ország szemorvosa), ennek fia, Ignác (országos főorvos) és unokája, György (orvostanár), Dégen Gusztáv (jogász), Schmidt György (orvostanár), Toldy Ferenc (irodalomtörténetíró), Fejér György, Mátrai Gábor, Jerney János és Jankovich Miklós (történetírók), Vezzerle Ignác (theológus), Hajnik Károly és Imre (jogászok), Lechner Lajos (mérnök), az Andrássy-út tervezője, Margó Tivadar (zoológus), Ponorí Thewrewk Aurél (anthropológus), P. Thewrewk Emil (filológus), P. Thewrewk Árpád (filológus), Schwartz Gyula (történetíró), Finály Henrik (filológus), Entz Géza (zoológus), Konek Sándor (jogász), Kalchbrenner Károly (botanikus), Pauler Gyula (történetíró), Navratil Imre (orvostanár), Landau Gusztáv (mérnök), Salzbauer János (egyházjogász), Kilényi Hugó (jogász), Madarassy László (jogász), Schulek Vilmos (műépítész), Hampel József (régész), Felletár Emil (országos fővegyész), Mayr Aurél (nyelvész), Baumgarten Izidor (jogász), br. Eötvös Loránd (a legnagyobb magyar fizikus), Pasteiner Gyula (müörténetíró), Mutschenbacher Béla (orvos), Mutschenbacher Viktor (jogász), Réczey Imre (orvostanár), br. Láng Lajos (jogász), Kerékgyártó Béla (történetíró) és Loránd (orvos), Nendvich Gusztáv (műépítész), Szivák Imre (jogász), Jósa András (orvos, archeológus, a nyíregyházi múzeum alapítója), Jendrássik Ernő (orvostanár), Bodnár Zsigmond (irodalomtörténetíró), Gerlóczy Gyula (jogász), Fésüs György (jogász), Lechner Károly (orvostanár), Pertik Ottó (orvostanár), Petzwall Ottó (matematikus), Klamarik János (pedagógus), Péterfy Jenő (esztétikus), Lörenthey Imre (paleontológus), Holzwarth Jenő (orvostanár), Zubriczky Aladár (theológus), Székely Ágoston (orvos), Aujeszky Aladár (bakterológus), Borszéký Károly (orvos), Reibner Márton (klasszikusfilológus).

Közéleti szereplésük miatt nevezetesek : hg. Grassalkovich Antal, Martinovics Ignác, Laczkovics János, Úrményi József, gr. Cziráky János, gr. Széchenyi István, gr. Károlyi István, Lajos és György, Majláth György (országbíró), Deák Antal, Szentkirályi Mór, Almásy Pál, Földváry Gábor, gr. Ráday Gedeon, gr. Keglevich István és Gábor, gr. Forgách Antal, Mérey Sándor, Marczibányi Lőrinc, Somssich Pongráé, Csányi László (a szabadságharc vértanúja), Klauzál Gábor, Bittó István, br. Wenckheim Béla, Ordódy Pál, br. Orezy Béla, gr. Khuen-Héderváry Károly, Justh Gyula, Csávolszky Lajos, Matlekovics Sándor; Návay Lajos és Nikolényi Dezső (a proletárdiktatúra áldozatai), Bartha Richárd, Bárczy Dezső, Samassa Adolf, Tóth Lajos, Zoltán Béla.

Katonák : br. Simonyi József (a híres huszáróbestér), Mészáros Lázár (hadügyminiszter), Perczel Mór, Török Ignác (az aradi vértanu), Földváry Károly (a vörössipkások parancsnoka), Forinyák Gyula (altábornagy).

Tanítványaink közül a világháborúban 105-en haltak hősi halált.

Fővárosi polgármesterek : Boráros János, Rottenbiller Lipót, Szentkirályi Mór, Gerlóczy Károly, Kammermayer Károly, Halmos János, Márkus József.

Iskolánk a most lefolyt tanévben fennállásának 216. évét töltötte be.

II. ISKOLÁNK AZ 1932-33. ISKOLAI ÉVBEN.

1. **Az iskolai munka menete.** Alakuló értekezletünket 1932. szeptember hó 3-án tartottuk ; 3-án és 4-én voltak a javító-, különbözeti és magánvizsgálatok. A tanulókat június hó 13-án és 14-én, továbbá szeptember 6-án és 7-én vettük fel. Az iskolai évet ünnepélyesen szeptember 8-án Veni Sancte-val nyitottuk meg, 9-én végeztük az osztályrendezést, törvényolvasást. Szeptember 10-én kezdtük a rendes tanítást, amely a január 26-tól február 13-ig elrendelt influenza-szüneten kívül egyéb megszakítás nélkül folyt június hó 14-ig. A VIII. osztályban május 10—13-ig tartottuk meg az összefoglalásokat, az I—VII. osztályokban pedig június 17—21-ig. Magánvizsgálatok szeptember és május—június hónapokban voltak. Az iskolai évet június 25-én ünnepélyes Te Deum-mal fejeztük be.

2. **Változások a tanári testületben.** A kegyestanítórend főnöke Richter Pál rendtársunkat Veszprémből iskolánkhoz helyezte át rendes tanárnak.

Óraadói minőségben a francia nyelvnek mint rendes tárgynak a tanításával bízattak meg : Zigány Miklós és Czákó János okleveles középiskolai világi tanárok ; az utóbbinak helyét a csongrádi állami Szent Imre reálgimnáziumhoz történt kinevezése után, október hó 24-én, Hadnagy Tibor okleveles középiskolai világi tanár foglalta el.

3. **Rendi gyakorlati tanárképzés.** A gyakorlati tanárképzést rendi jelölteinkkel az 1929. évi állami Szabályzat és Utasítás szerint végeztük. A pedagógiai vezető a gimnázium igazgatója volt, vezető tanároknak a rend főnöke Balanyi György dr. és Para Imre dr. tanárokat nevezte ki. Gyakorló jelöltek voltak : Green László, beosztva földrajzból a IV. A. és VII. B., természetrajzból a IV. A. osztályba : Polgár László, beosztva történelemből a VI. A., földrajzból a IV. A. és VII. B. osztályba.

4. **Tanári értekezletek.** Az előirt időben és módon tartottuk meg értekezleteinket. Az első félévi módszeres értekezleten Bátori József dr. a rendszertetre nevelés szempontjairól, a második félévi módszeres értekezleten Nagy Vince a kérdezésről és Kánszky Márton dr. a szemléltetésről tartott előadást.

5. **Vallás-erkölcsi nevelés.** Iskolánk életében az idei a 216. év. Mikor e nagy mult történetének részleteit vizsgáljuk, kitűnik, hogy minden időben a nevelést tartotta főfeladatának. Rajta volt, hogy az oktatás terén eleget tegyen a haladó idő változó követelményeinek, de munkájának mélyebb alapot vetett, mikor arra törekedett, hogy egész embert neveljen. Vallásos és hazafias szellemben kezdettől fogva nevelő iskola. A nevelés munkájában irányítónk, sugalmazónk a katolikus művelődési eszmény, amely elsőrendű feladattá teszi a lélek minden irányú kiművelését, hogy képes legyen az értelmi síkon ismeretek szerzésére, igazságok fölfedezésére, érzelmi életében legyen fogékonysága minden nemes iránt s érzületét a legfőbb Jóság alakítsa, az akarat irányában eljusson annyira, hogy szabad elhatározásból cselekedje Isten akaratát. A test a lélek eszköze. Ápolása, edzése ehhez képest szükséges nevelői követelmény. Pedagógiai felfogásunk eszményképe : az Isten-ember, örökkévaló : problémái : az adottságokhoz megfelelő eszközök megtalálása : időbeliek. Valljuk, hogy ez a katolikus pedagógia időálló.

korunk nevelői gondolkodásának zürzavarában biztos alapokon nyugvó. Mikor célul a legmagasabb életeszményt állapítja meg, azzal a hittel teszi, hogy ad az Isten az embernek indítást, hogy tudjon eszményi tökéletességre törekedni. Ad fogékonyságot a kegyelmi élet iránt, készséget a magasabb sugalmazások követésére és erőt, hogy fel tudjon emelkedni ösztönös egyediségéből arra a magaslatra, ahol mint vallás-erkölcsös személyiség önként hajol meg Isten törvényei előtt.

Az iskola a nevelés munkáját a szülői házzal karoltva végzi. Megadja az irányítást és amennyiben az osztályok létszáma engedi, annyira egyéni, de a sokszor aprólékosnak látszó részletmunkát otthon kell elvégezni. Munkája csak abban az esetben lehet eredményes, ha az otthon szelleme megegyezik az iskoláéval.

A kollektív *vallásos nevelés* főbb mozzanatai ezek voltak :

Ősszel a fűtési idő beálltáig és május hó 1-től minden nap közösen hallgattak szentmisét tanulóink, az év többi napján pedig a tanítás kezdete előtt önként mentek a kápolnába s hallgattak szentmisét, vagy mondtak el legalább egy Ave Maria-t. A Boldogságos Szűz iránt való tisztelet erősítésére az októberi és májusi szentmiséken együttesen imádkoztuk tanítványainkkal a rózsafüzért. Vasár- és ünnepnapokon rendszerint külön-külön hallgatott szentmisét és szentbeszédet az alsó- és felsőosztályos ifjúság. Kötelező módon együttesen négyszer gyóntak és áldoztak tanulóink, akik közül minden vasár- és ünnepnapon, de gyakran hétköznapokon is igen sokan járultak önként a szentségekhez. A húsvéti lelkigyakorlatokat március hó 30., 31. és április hó 1. és 2. napjain tartottuk. Vezetők voltak az alsó osztályosoknál Ohmacht Nándor, a felsőosztályosoknál Balanyi György dr.

Ifjúságunk lelki ügyeinek gondozásában ez évben is segítségünkre voltak : Németh Jenő házfőnök, Bontó József igazgató, Zimányi Gyula kalazantinumi igazgató és Szamek József dr. theol. tanár urak. Legyen áldozatos munkájuknak jutalma a piarista diákok vallás- erkölcsi életének egyre nagyobb elmélyülése, tökéletesedése !

A katolikus tudatosság és vallásos szellem fokozására szolgáltak ezek az alkalmak :

Október 16-án résztvettünk az eucharisztikus körmeneten.

Október 23-án megtartottuk a missziós vasárnapot. Beszédet mondtak : Éder-Szászy László dr. és Pusch Ödön dr.

Október 30-án megünnepeltük Krisztus királyságának ünnepét. Beszédet mondtak : Éder-Szászy László dr. és Kozáky István dr.

December 5., 6., 7. napjain háromnapos ájtatosságot rendeztünk a Boldogságos Szűz istenanyaságának tiszteletére. Beszédet mondtak : Ohmacht Nándor az istenanyaság dogmatikai jelentőségéről, Éder-Szászy László dr. a katolikus fiú a családban és Menczer József a piarista diák és a Boldogságos Szűz tisztelete címen.

Február 12-én megemlékeztünk Egyházunk látható fejeéről, a római pápáról, koronázásának fordulója alkalmából.

Június 15-én résztvettünk a belvárosi úrnapi körmeneten.

Tanítványaink közül ez évben hárman választották az egyházi pályát.

6. **Kegyelet és megemlékezések.** A kegyeletes érzés szítására és erősítésére használtuk fel ezeket az alkalmakat :

Október 11-én Sebes Ferenc dr. rendfőnök úr névünnepén szentmisét hallgatott az ifjúság. A piarista diákok ragaszkodó szeretetét küldöttség fejezte ki ő méltósága előtt. A szónok Agner László VIII. A. o. tanuló volt.

Október 17-én megindult lélekkel emlékeztünk meg Klebelsberg Kún gróf ny. vallás- és közoktatásügyi miniszteréről, aki a nemzeti művelődésünket szolgáló nagy alkotásaival, a tudományos munka megszervezésével, kulturális értékeinknek a külfölddel való megismertetésével mint a trianoni magyarság egyik legnagyobb érdemű férfia írta be nevét művelődésünk történetébe. Október 14-én résztvettünk temetésén is.

Október 22-én, halála 50. fordulóján, külön megemlékezést szenteltünk Arany Jánosnak, aki él és szellemével munkál közöttünk, mert költészete örökkön friss forrása a magyarrá nevelésnek.

Október 30-án megtartottuk a takarékosági napot.

Október 31-én felkerestük az iskola elhunyt tanárainak és Vörösmarty Mihálynak, egykori nagy tanítványunknak sírját s azokat megkoszorúzva, beszéddel és imádsággal áldoztunk emléküknél.

November első hetében Gárdonyi Gézáról is megemlékeztünk külön, halála tízéves fordulóján. Írói értékei tanítványaink lelkének állandó gazdagodásában őrzik legméltóbban emlékét.

November 2-án megkoszorúztuk a kápolnánk előcsarnokában elhelyezett hősi emlékművet. Ifjúságunk tisztelgő elvonulással fejezte ki előtte kegyeletét.

November 3-án az elhunyt tanárokért bemutatott gyászmisén voltunk.

December 10-én a tanítási órákon a limanovai hősekről emlékeztünk meg.

Február 15-én imádságos kegyelettel vettük ki részünket a nemzet megmérhetetlen gyászából, amely a nagy Apponyi Albert gróf halálával érte. Lelke üdvéért szentmisét mutattunk be, amely előtt, Balanyi György dr. vetítette ifjúságunk lelki szeméi elé a kortársai fölé magasodott embert és hazafit.

Március 2-án a kegyestanítórend jótevőjéért, I. Ferenc királyunkért mondott rekviemen vett részt az ifjúság.

Május első hetében a tanítási órákon hangsúlyozottan szóltunk az édesanya iránt való ragaszkodó szeretetről.

Ugyancsak május havában figyelmeztettük tanulóinkat a madarak és fák védelmére.

Május 28-án emlékeztünk a világháborúban elesett hőseinkre. Beszédet mondott: Menczer József. Szentmise után megkoszorúztuk a hős diákok emlékművét.

7. **Hazafias nevelés. ünnepélyek.** Az oktatás munkájában bőven van alkalom arra, hogy tanítványaink megismerjék hazánkat, multját, jelenét. A hazaszeretet, a hazafias lelkület azonban több ezeknél az ismereteknél: gondolkodásmód, lelkeség, meggyőződés, tettekre sarkalló, meg nem fakuló érzület; nem egyszerűen tudás, hanem neveltség. Ennek az elérésére ebben az évben is felhasználottunk minden alkalmat. A hazafias nevelést szolgáltuk ezekkel az ünnepélyekkel is :

Október 6-án gyászistentiszteletet tartottunk. A beszédet Ohmacht Nándor mondotta.

Március 15-én hazafias ünnepélyt rendeztünk. Műsora ez volt :

1. Kerner : Szabadságharc-nyitány. Előadja a gimnáziumi zenekar.
2. Petőfi : A rab oroszlán. Szavalja Balla Béla I. A. o. t.
3. Boldis : Talpra magyar . . . Előadja a gimnáziumi énekkar.
4. Beszédet mond Nagy Vince, a tanári testület tagja.
5. Popper : Magyar rapszódia. Előadja csellón Wein Gábor VI. A. o. t., zongorán kíséri Ferenczy Péter VII. A. o. t.
6. Szent-Gály : Kuruc dalok. Előadja a gimnáziumi énekkar.
7. Sajó : Magyaroknak lenni. Szavalja Kleineisel Vilmos VIII. B. o. t.
8. Murgács--Vaszy : Három irredenta nóta. Előadja a gimnáziumi énekkar.

9. Molnárfy : Öt magyar nóta. Előadja a gimnáziumi zenekar.

Június 15-én nagyszabású záróünnepélyt rendeztünk ezzel a műsorral :

1. Kéler : Magyar vígjáték-nyitány. Előadja a gimnáziumi zenekar.
2. Vörösmarty : Liszt Ferenchez. Szavalja Furtkovits Zoltán VI. A. o. t.
3. Falu—Kozáky : Magyar visszhang. Diáknóták. Zenekari kísérettel előadja a gimnáziumi énekkar.

4. Az abiturientsek nevében beszédet mond Ágner László, az Önképzőkör főjegyzője.

5. Italo Azzoni : Serenata mattinata.

Luis Ganne : Extase. Zenekari kísérettel csellón előadja Wein Gábor VI. A. o. t.

6. A Budapesti Piarista Diákszövetség nevében beszédet mond dr. Szaszovszky László, egészségügyi főtanácsos, főorvos.

7. Romberg : Nagy szimfónia. Előadja a gimnáziumi kisenekar.

8. Ifj. Buchner : Dalra fel. Előadja a gimnáziumi énekkar.

9. Az ifjúsági körök győzteseinek jutalmazása.

10. Brahms : Magyar táncok. (V., VI.) Előadja a gimnáziumi zenekar.

Hódolattal ünnepeltük meg a főméltóságú Kormányzó Úr névnapját december 6-án és születésnapját június 18-án.

8. **Oktatás.** Válságokban vergődő korok sajátossága egyebek között az is, hogy egyesek és társadalmak jobban figyelnek az iskola életére, mint nyugodt időkben. Bizonyos felelősségtudat nyilvánul meg azokban a törekvésekben, amelyek a felnövekvő nemzedék jövőjének biztosítására irányulnak, másfelől ennek a nemzedéknek arravalóságától várja a jelen társadalma a maga jövőjének jobbrafordulását.

Ma a közoktatásügy egész szervezete érzi az idők sodrát, de legjobban ennek a szervezetnek legérzékenyebb része : a középiskola. Pedig, mert a legérzékenyebb, azért a legnagyobb nyugalomra van szüksége, hogy munkáját eredményesen tudja végezni. Az élet hajszolt üteme reflexszerűen tükröződik abban az érdeklődésben, amely külföldön is, itthon is kíséri a középiskola életét. Napilapokban, folyóiratokban, a parlamentben s a közélet más fórumain kerülnek szóba a középiskola szervezetére, tanulmányi és fegyelmi rendjére vonatkozó kérdések. Senki előtt nem kétséges a maga illetékessége s így tarka

egyvelegben kerülnek egymás mellé megérlelt gondolatok, higgadt megítélések, kiforrotlan vélemények, meg nem okolható igények, követelések. Különösebben is időszerűvé teszi a középiskola iránt ezt az érdeklődést az a körülmény, hogy a múlt iskolai évvel lezárult a fiúközépiskolákban az a nyolcévi időtartam, amely mintegy próbaideje volt a középiskolai törvénynek : s most elérkeztünk ahhoz az időponthoz, amikor számba kell venni a szerzett tapasztalatokat. Nagy kérdések tisztázásában helyénvaló, ha mindazok hallatják szavukat, akik erkölcsi-szellemi közösséget éreznek azzal az intézménnyel, amelynek sorsáról van szó. A középiskola a köznevelés egyik szerve, természetes tehát a köznek iránta való érdeklődése.

Az a körülmény, hogy középiskoláink élete a törvényt megsabta keretekben az első nyolc évben sem volt nyugodt s türelmetlen hangok is hallatszanak a törvény és a tanterv módosítása mellett, a történeti fejlődés folyamán nem szokatlan s a mostani rendkívüli időkben nemcsak nálunk, de más országokban is észlelhető. Ausztriában nyolc év alatt két, egymással több tekintetben ellentétes reformot hajtottak végre. Franciaországban egy-két éves időközben kétszer szervezték át a középiskolákat, Németországban szinte állandó az új iskolafajokkal való kísérletezés. A hagyomány ereje és az újítás vágya kerülnek szembe egymással ; társadalmi elváltozások, kultúrfilozófiai irányok, pedagógiai belátások s mindezek mélyén világnézetek ütközéséből alakul ki az új rend.

Az iskolán kívül állókban a törvény és tanterv módosításának vágya főleg három okra vezethető vissza :

Az első ilyen ok a tájékozatlanság a középiskola célja, feladata tekintetében. Összetévesztik a középiskolát más, úgynevezett középfokú iskolával, legtöbbször a polgári iskolával s a középfokú szakiskolákkal. A köztudatban nem domborodik ki eléggé a középiskolának a tudományos pályákra előkészítő jellege, az a hivatása, hogy a magasabb erkölcsi és szellemi életre nevel. A második ok az egyes tárgyak tanításában mutatkozó csekély eredmény, illetőleg eredménytelenség. Ennek a hangoztatásában figyelmen kívül hagynak több olyan körülményt, amelyek annak tulajdonképpeni előidézői s amelyeknek megváltoztatása nem az iskolán múlik (pl. osztálylétszám). A harmadik ok a minősítési törvényben van. Ebből kifolyólag a középiskolától várják azt, hogy munkájában elsősorban a gyakorlati életre legyen tekintettel.

Mindezzel szemben meggyőződéssel valljuk, hogy a tanterv gyökeres felforgatása káros hatással volna a középiskolára. Az utóbbi évek alatt gondosan összegyűjtött tapasztalatok javallanak egyes kiigazításokat, amelyek az összefogó alapelvek sérelme nélkül lehetségesek. A középiskolának nyugalomra vna szüksége, ha eredményes munkát akar végezni. Ez a nyugalom csak kívülről tekintve az, mert bent az iskolában állandó a szellemi mozgalmasság, egy magasabb rendű élet lüktetése, a szellem élete. A tanuló pillanatról pillanatra előtte új igazságokra eszmél, a tanár a megélt igazságokat a tanulókéhoz illő újabb és újabb formában közli, fejezi ki. Tanárban és tanítványban feszül az igazság akarása, hevíti őket az igazság szeretete s lelküket fölemeli a közös gondolkodás tevékenysége, amelyben ilyen módon együtt jut kifejezésre az

igazság akarása, szeretete és a gondolat szépsége. Ennek a szellemi életnek nélkülözhetetlen feltétele a tanterv szilárdsága.

9. Fizikai gyakorlatok. A VII. és VIII. osztályok tanulói számára délutáni órákban fizikai gyakorlatokat tartottak Ferenczy Zoltán dr. és Tóth Lajos tanárok. A résztvevőket az önként jelentkezők közül előmenetelük és gyakorlati irányú hajlandóságuk figyelembevételével válogatták ki. A tanulók díjat nem fizettek.

A gyakorlatok tárgya a VII. osztályosoknál:

1—2 sec. rezgési idejű merőleges rezgőmozgások eredője. (Két inga, egy inga és egy spirálrugó). Konstans gyorsító erő mérése emelős mérleggel. A lineáris erőtvény spirálrugóknál és fonálingánál. A fonálingára ható max. centripetális erő mérése emelős mérleggel. A forgató nyomaték, a szöggyorsulás és a tehetetlenségi nyomaték összefüggése. Húdinga pontszerű ballasztokkal. A szabad tengely. Archimedes törvénye. Sűrűségmeghatározások. Boyle és Mariotte törvénye. Sípok vizsgálata Kundt módszerével. A hullámvészterjedési sebessége kifeszített fonalakban. A hang visszaverődése homorú gömbtükrökön. A sík- és a gömbtükrök és a vékony lencsék törvényei. (Görbületi sugarak).

A gyakorlatok tárgya a VIII. osztályosoknál:

Szilárd, cseppfolyó és légnemű testek kitágulása. Fajhő és párolgási hő meghatározása. A hő mechanikai ekvivalensének meghatározása. Coulomb törvénye, Ohm törvénye, Kirchoff törvényei, Joule törvénye, Biot—Savart törvénye. Thermoelének elektromotoros ereje. Kapacitásmérés sztatikus voltmérővel és ballisztikus galvanométerrel. Neumann törvénye a föld mágneses terében ballisztikus galvanométerrel. A váltakozó áramok tulajdonságai.

Csillagászati gyakorlatok öt esti megfigyeléssel: a Mars, a Jupiter és holdjai, állócsillagok magasságának és azimutjának mérése theodolittal, deklinációmeghatározás a nautikus háromszög alapján.

10. Tanulmányi versenyek. Pintér Jenő dr. tankerületi főigazgató úr ebben az évben rendezte a 11. országos középiskolai tanulmányi versenyeket május 26-án. Tanítványaink közül Schrödl Tibor a szépirodalmi (3 egység), Bauer Péter a történelmi (1 egység), Latzkó Károly a földrajzi (3 egység) és Karafiáth László a fizikai (4 egység) versenyen arattak győzelmet. Szorgalmas és tehetséges tanítványaink szép sikere hecsülettel végzett munka jutalma.

11. Tanulmányi kirándulások. Ismeretszerzés vagy nemes szórakozás céljából ifjúságunk az év folyamán több kiránduláson vett részt. A tanulmányi kirándulásokat a vezető tanárok megfelelően előkészítették, a történelmi helyeken hazafias ünnepélyt rendeztek.

Az I. A. oszt. tanulói Menczer József, Balanyi György dr., az I. B. oszt. Richter Pál, Szefánszky Szilárd, a II. B. oszt. Nagy Vince és Agárdy Gyula tanárok vezetésével május 31-én hajón Esztergomba rándultak ki. Útközben a tanulók megismerték a budapest-esztergomi Duna-szakaszt. Esztergomban a bazilikát és a város egyéb nevezetességeit tekintették meg.

A II. oszt. tanulói május 5-én Kiss József és Richter Pál tanárok vezetésével Aquincumot nézték meg, május 18-án Kiss József és Éder-Szászy László dr. tanárok vezetésével Máriabesnyőn voltak. Egy-egy délután 20 tanuló az osztályfőnök kíséretében január 30-án a Hármashatárhegyre, február 6-án a

Harshegyre rándult ki. Ugyanesak 20--20 tanuló az osztályfőnök vezetésével április 22-én a Báthory-barlangot, május 6-án a Vadaskertetet és június 3-án az Állatkertet tekintette meg.

A III. oszt. Kozáky István dr., Kanszky Márton dr., a III. B oszt. Bartha György dr. és Stefánszky Szilárd tanárok vezetésével május 20-án Drégely várát nézte meg.

Para Imre dr. tanár és Green László gyak. tanárjelölt kíséretében a IV. A. oszt. május 30-án az óbudai gázgyárban a gáztermelés módjait figyelte meg, a IV. B. oszt. május 30-án a pálvölgyi cseppkőbarlangot tekintette meg.

Az V. A. oszt. tanulói flóraismeretük gyarapítása és növénygyűjtés céljából május 23-án Kanszky Márton dr. és Ferenczi Zoltán dr. tanárok vezetésével a Kamaraerdőbe rándultak ki.

Az V. B. oszt. Wagner Lajos és Hadnagy Tibor tanárokkal május 31-én Dobogókőn volt.

A VI. A. és VI. B. oszt. tanulói Para Imre dr., Dragos Károly tanárok és Green László gyak. tanárjelölt kíséretében október 26-án a kőbányai Haggemacher-sörgyárat tekintették meg, május 22-én Balanyi György dr., Batori József dr., Dragos Károly, Friedreich Endre dr. tanárok és Polgár László gyak. tanárjelölt vezetésével Vörösmarty szülőhelyén, Kápolnásnyéken voltak.

A VII. A., VII. B., VIII. A. és VIII. B. oszt. Balanyi György dr., Ferenczi Zoltán dr., Tóth Lajos és Vézner Károly tanárok vezetésével október 21-én az Endresz György emlékére rendezett aviatikai kiállítást, a VI. A. és VII. B. oszt. Batori József dr., Kozáky István dr. és Stefánszky Szilárd tanárok kíséretében május 12-én a Nemzetközi Vásárt tekintették meg. A VII. A. oszt. Kanszky Márton dr. és Tajthy Kálmán dr. tanárok vezetésével május 31-én Dobogókőn voltak.

12. Hivatalos látogatások. Sebes Ferenc rendfőnök úr december és január hónapokban végezte iskolánkban hivatalos látogatását.

Pintér Jenő dr. főigazgató úr a magánvizsgálatokon elnökölt.

Krywald Ottó pápai prelátus úr, a vallástanítás érseki főbiztosa, többször ellátogatott a vallástani órákra.

Az egyes tárgyak szakfelügyelői több alkalommal megfordultak a tanítási órákon.

13. Szülői értekezletek. Szülői értekezletet tartottunk az I—II. osztályos tanulók szüleivel november hó 20-án, a III—V. osztályosokéval november hó 27-én, a VI—VIII. osztályosokéval december hó 4-én. Ezeken az értekezleteken az igazgató ismertette az intézet tanulmányi és fegyelmi rendjét, szólt kérdőíveken gyűjtött adatok alapján a tanulók olvasmányairól és a pályaválasztásról. Ezenkívül volt egy-egy előadás.

Az első értekezleten *Kiss József* a kis diákok napirendjének megállapítására irányította a szülők figyelmét. Részletesen fejtegette, hogy a szülői háznak már csak az egészséges fejlődés biztosítása céljából is több, mint érdeke, hogy az elemi iskolából a középiskolába való átmenet nehézségeivel küzdő kis diákok otthoni napirendjét és munkaerejét irányítsa és ellenőrizze. A szülői ház feladata gondoskodni arról, hogy ebbe a délutáni napirendbe mik ne kerüljenek bele, illetőleg mik ne hiányozzanak belőle. A következőekben

vázlatosan néhány szempontra hívja fel a figyelmet, amelyek alkalmasak lehetnek a tanulók hétköznapi otthoni munkarendjének irányítására és ellenőrzésére.

1. Ha az iskolából való hazaérkezés és az ebéd között még hosszabb (legalább félórányi) idő van, akkor ez az idő nagyon jól felhasználható arra, hogy a tanuló könyveit rendbe rakja és előszedje azokat a könyveket, füzeteket és eszközöket, amelyekre a másnapra való készülés közben szüksége lesz. Ugyanese akkor számolhatnak be a tanulók az iskolai eseményekről, feleletekről, az iskolábanmet vagy hazajövet szerzett tapasztalataikról, élményeikről. Mindezek a tanulók rendszeretetére, megfigyelőképességére és előadókésztségére nem szoktak rossz hatással lenni.

2. Leghelyesebb, ha a tanulók minden tárgyból minden leckét óráról-órára pontosan bejegyeznek egy külön erre a célra szolgáló kis füzetbe. Tanácsos, hogy a szülői ház ellenőrizze ezeket a leckebejegyzéseket, mert csak így lehet megakadályozni azt, hogy a tanulók feledékenységéből vagy lustaságból ne menjenek másnap egyes tárgyakból egészen vagy részben készületlenül az iskolába. Ugyanese így lehet megakadályozni, hogy a tanulók ok nélkül többet ne tanuljanak, mint amennyi fel van adva. Számos alkalommal megtörtént már az első osztályban, hogy a tanulók, amire hazaértek, elfelejtették, hogy egyik-másik tárgyból mit kaptak fel leckére és néha ötször-hatszor akkora anyagból készültek, mint kellett volna. Sőt az is nem egyszer megtörtént, hogy olyan anyagból készültek, amiről az iskolában még egyáltalában nem volt szó és így figyelmetlenségük és felületességük miatt egészen ismeretlen anyagból készültek. Egyes tanulók túlterhelésének és korai letörésének oka nem egyszer az, hogy otthon nem szokták ellenőrizni, hogy bármiféle okból nem készülnek-e másból vagy többől, mint éppen kellene.

3. Helytelen dolog, ha egyes tanulók, amikor már a tanulásnak kellene kezdődnie, akkor szaladgálnak a legközelebb lakó osztálytársukhoz, vagy akkor kezdik föltelefonálni a fél várost, hogy mi is van másnapra feladva. (Természetesen ez nem vonatkozik a betegség miatt hiányzó tanulókra !) A leckék gondos bejegyeztetésével nemesak az ilyen henye időtöltéstől és fölösleges aggályoskodástól, hanem sok lelkiismeretfurdalástól, ideges szorongástól és nyugtalanságtól is megkímélhetők a tanulók.

4. Az egyes tárgyakból való készülés sorrendjét nem lehet mindig a tanulók kénye-kedvére bízni. Éppen a szerényebb tehetségű tanulók szeretik a legnehezebb tárgyakat a legvégére hagyni és így például a számtanra vagy a latinra akkor kerül a sor, amikor már meglehetősen fáradtak, amikor már nem fog a fejük.

5. Nagyon fontos, hogy a tanulók napirendjéből sohase hiányozzék az elegendő séta vagy a szabadban történő mozgás, ugrálás, és kívánatos, hogy a játéokra és szórakoztató s a tanuló látókörét okkal-móddal tágító olvasmányra is minél többször kerüljön sor. Súlyos hiba volna azonban, ha a délután első fele vagy kétharmada csak ilyesfélékkel telnék el s csak ezután kezdődnék a másnapra való készülés. Ez az eljárás nagyon könnyen arra vezethetne, hogy ellenszenvenessé, robotjellegűvé teszi a kötelességteljesítést.

6. Az előző szempontnak a tanulók napirendjében való érvényesítése már csak azért is kívánatos, mert tapasztalás szerint a nappali világosság mellett végzett szellemi munka nem okoz olyan hamar fejfájást és nem fárasztja ki olyan hamar a fiatal szervezetet, mint a gáz- és villanyvilágítás mellett történő tanulás. Ugyanebből az okból helytelen volna, ha tanulók az írásbeli házi feladatok megírásához mindig csak a szóbeli leckék elvégzése után kezdenének hozzá. Az otthoni napirendnek ebből a szempontból való állandó és következetes ellenőrzése valószínűleg csökkentené a már egészen fiatalon szemüvegre szoruló, rövidlátó tanulók számát.

7. Ha valaki nem tud 1—1½ óra alatt másnapra minden tárgyból kellőképpen elkészülni, akkor sem szabad neki megengedni, hogy ebédutántól késő estig egyfolytában tanuljon. Az ilyen tanuló figyelme, felfogó képessége kifárad s munkája inkább szánalomraméltó nyüglődés, mintsem eredményes tanulás. Ha még nincs is készen minden tárgyból, a délután közepe táján szakítsa félbe a szellemi munkát egy kis pihenés, séta vagy ugrálás a szabad levegőn. A pihentén végzett szellemi munka rövidebb idő alatt is eredményesebb szokott lenni, mint a megszakítás nélkül órákig tartó könyv mellett ülés.

8. A napirend helyes beosztása mellett a tanulókat sok főlegesen pepecseléstől óvja meg az a tudat, hogy a leckeikből való elkészülés után következik a szórakozás. De azért a másik végtétől is kell óvakodni. A szórakozás hajszolása ne vezessen a kötelességek elhanyagolására, a feladatok elnagyolására, felületes összecsapására. Ezen a téren is nagyon sokszor csal a látszat. Ha a tanuló már érti a leckét, az még nem mindig jelenti azt, hogy tudja is annyira, hogy be is tud számolni belőle. Ugyancsak nem csalhatatlan jele az alapos készületségnek az, ha a tanuló kikérdezés közben közvetlenül a lecke átnézése után egy kis ideig még látszólag kifogástalanul tudja a leckét.

9. Kellőképpen nem méltányolt szempont az, hogy a játék vagy az olvasás még akkor se húzódjék a vacsora utáni órákig, ha a tanuló minden leckéjéből kifogástalanul elkészült. Fontos az, hogy a tanuló kellő időben nyugovóra térjen és az ágyban lefekvés után már ne olvasson. Hiszen a napirend helyes beosztásának és ellenőrzésének egyik főcélja az, hogy a tanulók minél kevesebb fáradsággal, szellemi és fizikai energiák fölösleges pocskolása nélkül tudjanak megfelelni a rájuk váró feladatoknak. Éppen ezért nagyon fontos, hogy a tanulók ne maradjanak fenn sokáig, hanem elég idejük legyen az alvásra, hogy másnap kipihenten, felfrissülten ébredjenek és új munkára készen menjenek az iskolába.

Lehetséges, hogy egészen különleges esetekben még más szempontok is érvényesülhetnek. Egy azonban biztos. Már a felsorolt szempontok rendszeres alkalmazása is jelentős gondot okoz a szülői háznak. Ha azonban a tanulók otthoni napirendjének helyes irányításával és ellenőrzésével a szülői háznak sikerül elérni azt, hogy a gimnáziumba kerülő kis diákok kevesebb fáradsággal érik el ugyanazt az eredményt és megéreznek valamit abból a boldogságból, amelyet a „jól végzett munkán költ öröm” jelent s ha sikerül elérni azt, hogy a kimerült, sápadt arcú, szemüveges, koravén gyermekek helyett kötelességtudó és mégis életvidám s erőteljes és egészségtől duzzadó fiúk töltik meg a közép-

iskolák padjait, akkor a szülő ház eme fáradság- és gondtöbbletet máris bőséges jutalmat talál.

A második értekezleten *Para Imre dr.* a serdülő korról tartott előadást. Előadásának gondolatmenete a következő: A gyermekeknek mindig, de különösen a serdülés korában vezetésre, irányításra van szüksége. A nevelő ezt az irányítást csak akkor adhatja meg igazán, ha a serdülő gyermek testi és lelki fejlődését ismeri. A fiúgyermeknél a serdülés korában a testnek erősebb, fokozottabb növése, meggyulása következik be. Ebben az időszakban tehát sem a táplálékban, sem a pihenésben, sem a kíméletes kezelésben nem szabad hiányuk lenni. Azt sem szabad feledni, hogy az év egyes szakainak is más és más befolyása van a gyermek testére. Az egészséges, normális fejlődéshez a belső elválasztó mirigyek harmónikus együlthatása szükséges. Ha rendellenességek mutatkoznak, orvosi segítséget kell igénybe venni. A pubertás korában mutatkozó nehézségek legyőzésére szolgáló eszközök testiek, értelmiek, erkölcsiek és vallásiak. Testi eszközök a helyes táplálkozás, a kellő ruházkodás, alvás, sport, torna, játék, kirándulások, testi munka. Értelmi eszköz a felvilágosítás. Véleményünk szerint az apára és a lelkiatyára hárul e fontos és kényes kérdés tapintatos, okos elintézése. Ezért az apa bánásmódja fiával bizalomkeltő legyen. A döntő tényezők e téren is a vallás-erkölcsiek, mert az akaratra ezeknek van legjelentékenyebb befolyásuk. Az akaratot kell erőssé, ellenállóvá, önuralommal bíróvá nevelni. Rossz társ, rossz könyv, izgató, csábító kép, film és színdarab a legnagyobb veszedelmek esirőit ültethetik a fogékony lélekbe. A gyermek és ifjú akarata szokja meg a lemondást, hogy szíve ártatlanságát megőrizhesse. A mély, vallásos érzés bíztsítja az ösztönös vágyak visszaszorítását. ... A serdülő kor erőteljes testi fejlődése a gyermek érzelmi életét, ösztöneit és akaratát, értelmének kialakulását erősen befolyásolja. A gyakran fellépő elégedetlenségnek előnye az idealizmus felébredése, ami a szentimentális lélekből fakad. A nevelő ügyes, irányító keze azt a tevékeny, bátor munkálkodás fejlesztésére fordíthatja. Erősen kapcsolódik az érzelmi életbe a barátság is. Természetes szükséglet ez, tehát semmi fáradságtól sem szabad visszariadni, hogy a gyermek megfelelő barátot nyerhessen. Felnőttekkel való barátság kerülendő. A rendszeres munkára és figyelemre szoktatás, igazságos, jósággal párosult, következetes bánásmód, csendes példaadás, meleg szeretet és mélységes jóindulat, érdeklődés, türelem, helyesen megválasztott olvasmányok a nevelők leghatásosabb segítségei. A jóra való készség fejlesztését a szeretet és büntetés okos megválasztásával érhetjük el. A szeretet mindig önzetlen, tiszta forrásból fakadjon, akkor megnyílik a gyermek lelke, őszinte és bizalmas lesz, könnyen odaadja magát a további nevelésre. A rosszakarattal, dacossággal szemben büntetésre is szükség van: de ez mindig megfontolt és higgadt ítélet alapján történjék. Igazságtalan ítéletnek nevelő hatása nincsen. A szeretet meg a büntetés is legmélyebb alapjában magasabb indító okból fakadjon: akkor érik el pedagógiai céljukat. A túlszigorúságot kerülni kell, mert a gyermeket és a szülőt nagyon eltávolítja egymástól. Viszont az elkényeztetés sem nevel a való élet nehézségeire és felő, hogy hatása alatt a rejtett hibák észrevétlenül és később jóvá nem tehetően nőnek naggyá.

A harmadik értekezleten *Véner Károly* Az ifjúkor válságai címen tartott előadást. Vezetői gondolatai ezek : Egy angol mondás szerint a gyermek a férfi atyja : ott szunnyad benne, mint magban a gyümölcs, az érett férfiú. A kezdő korban, a kis gyermekben alig észrevehetően szövődik a jövő : annál láthatóbb jelenségek hirdetik az érés idejét. Goethe színpadi utasítása (Faust II. r.): Ungeheures Getöse verkündet das Herannahen der Sonne, illik erre az életszakaszra : szörnyű morajlások előzik meg és kísérik a férfiúság ébredését. Sokan hajlandók az ifjúkor idejét (a 13- -19. évek) kizárólag nemi mozzanatokra visszavezetni : ezek egyszerűen a pubertas válságairól beszélnek. Rendesen azonban különböző hatóerők sorakoznak egymás mellé s ezek együttesen okozzák a serdülő ifjú egyensúlyának megbillenését és forrongó hangulatait. (V. ö. W. Foerster, E. Spranger, F. Sawicki, Ch. Bühler.) A fejlődés korának krízisét négy főtenyezőben találjuk meg : 1. a cselekedni akaró életerő ; 2. a függetlenülésre s önállóságra való törekvés ; 3. a hirtelen előtörő társas ösztön ; 4 a nemi mozzanat.

1. A cselekedni akarás láza («aktivizmus») eleinte külsőségekben nyilvánul (játssza a felnőttet), majd eddig nem ismert hevvel csap fel a tettvágy : a «magna ausa» esábltják (a kis történettudósok, természetbúvárok), világmegváltó eszmék apostolai akarnak lenni (Ifjú forradalmárok) ; a hősimádat és a korlátlan eszményítés kora, mely irtózik a szürke hétköznapoktól (iskolai köteleességek elhanyagolása). Jellemző, hogy a feszülő erőérzés kudarc esetén, sőt különösebb ok nélkül is, az alsóbbrendűség érzésének ad helyet ; a lélek tele van zürzavarral, ellentétek és végletek váltakoznak benne : fékezhetetlen tettvágy és tompa szárnyaszegettség, életöröm és búskomorság, önmegtagadás és önzés, izgalmas törekvés és álmos ellustulás. «Az Isten Ádámot és Évát agyagból teremtette, a gyermekel villamosságból» : szikrázik, üt, kigyul, elalszik. — A nevelőnek semmiesetre sem szabad az aktivitás ösztönével szembehelyezkednie : a személyes jellem és teremtő akarat első jelentkezése az : örülni kell, hogy az élettel szemben tanusított cselekvő magatartás ilyen pazarló erővel lép életbe. De a cselekvő ösztön nagyon bonyolult : hosszas megfigyelésre, fáradhatatlan türelemre, az egyéni képességek finom mérlegelésére van szükség, hogy teremtő munkában értékes alakot öltson s a fegyelem korlátai között a kész jellem céltudatosságáig emelkedjék. A büntetést is úgy kell megválasztani, hogy a vétket valami számottevő teljesítmény vagy másokon való segítség engesztelje ki.

2. Az «autonómia», mint erős szabadságvágy állító alakjában az egyéniség keresésében kér jogokat magának : tagadó formája az ellentmondás szelleme : indulatkirobbanás, kihívó modor, saját igazának körömszakadtáig való védelmezése, pörlekedés és dühroham, az engedelmisség alól való kibúvás, gyakran fájó kegyetlenség, sőt gyűlölet szülőkkel és hagyományos érzésekkel szemben. A függetlenülés és önérvényesülés ütközik ki az ifjú gáncoskodás bíráló és mindenáron újító szenvedélyében (kritícizmus, radikálizmus). A tekintély ellen támadó indulat az értelmi látókör tágulásával s a meg nem emésztett olvasmányok hatása alatt világnézeti rengéseket idézhet elő, mely a gyermekkor problémátlan valláserkölcsei igazságainak átértékeléséhez vezet, kételkedéssé s vele kapcsolatban fásult közömbösséggé, sőtét höl-

eselkedessé (=blazirt) fokozódhatik. Mit tehet a nevelő ezzel a «konok, makacs, önfejű, fantasztá, cinikus, anarchista» - mert ilyen díszítő jelzőkkel ékesítik őket, — mindenesetre különös gyermekkel? Egy bizonyos: a Iuppiter tonans, a mennydörgő pedagógia teljesen hatástalan marad: sőt a lázadó indulat annál mélyebbre fúrja magát s annál megátalkodottabban zárkózik el minden behatás elől. Ebben az időben maga az ifjú se érti magát és legbensőbb énjében kétszeresen szomjazza a megértést és szerető vezetést. Figyelmet kell szentelni éretlen és dőre igényeinek is: a lovagias bánásmód védi meg érésben lévő egyénisége kiegyensúlyozatlanságai ellen. Észre kell vettetni vele, hogy aki vezet, jobban érti, mint ő saját magát: át kell szellemiesíteni az önállóságra törekvő szertelen erőket. Erőszakkal nem lehet megfékezni, meg kell tehát tanítani, hogy önmagát fékezze meg; akkor lehet majd indítékokat adni, kiegészíteni: de egészen átgyúrni, egy elképzelt kaptafára rányúzni meddő fáradság lenne, és jogtalan támadás a készülő egyéniséggel szemben. Nem könnyű feladat ez: a nevelőnek saját jellemerejét kell felhasználnia, hogy titokzatos vonzásával a jó úton tartsa a szabadulni vágyó ifjút; hogy visszahódítsa magának és kiérdemelje a tekintélytiszteletet s bizalmat: akkor láthatja, milyen szívesen veszik a vezetés új módját, az idősebb bajtárs támogatását. És ha valahol, itt meg kell találnia helyét a humor pedagógiájának. Egy amerikai «a humor tanszékét» akarta felállítani a csikágói egyetemen. Ha igaz, hogy «aki nem volt jó indián, abból nem lesz igazi gentleman se», akkor igaz az is, hogy a mi tekintélyevő indiánjaink a humor verőfényére titázkodó lázongásukból ismét nevelhető jófiúkká szelídülnek.

3. Az ifjúkor a fejlődés szociális korszaka: az iskola a maga rendjével, fegyelmével, egyesületeivel egészségesen készíti elő az emberi közösségbe való beilleszkedést. (Kísérletek «az iskolai önkormányzat»-tal.) Az erjedés tünetei azonban e téren se maradnak el. «A gyatrák diktatúrája», az összetartozás torzképe, meghonosítja a banda-szellemet: a társadalmi «mimicry» hathat emelőleg, de le is süllyeszthet: a barátkozások veszedelmes partikulárizmusokat teremthetnek, a gyöngédségnek nem férfias és egészségtelen mellékzöngéivel (érzelmes barátságok eltévelyedései). Ezek és hasonló jelenségek elsősorban az iskolai nevelésre tartoznak, de nem nélkülözhetik a szülők örökös gondosságát sem; különösen meg kell fontolnia minden gyermekét szerető szülőnek, hogy a társasélet örömei csak nagyon csinyján engedhetők meg, még a «nagy» fiúknak sem (az ú. n. «házi mulatságok» sekélyes és léha lefolyása).

4. Kétségtelen, hogy az ifjú erkölcsi életébe a nemi ösztönök szólnak bele a lehangosabban. A tavasz ébredése mindenkinél kisebb-nagyobb meg-rázkódtatással jár, mely súlyos válságoknak lehet a szülőanyja; ha nem is olyan általánosan, mint Wedekind komor drámája festi. A fölvilágosításnak megvan a maga pedagógiája, de ez nem az a varázsszer, mely a démonok hatalmát megtöri: ettől várni mindent olyan vétkes bizakodás, mint — Foersterrel szólva — annak a mérnöknek az ostobasága, aki a vadul áradó folyót ábrándos fuvolaszóval akarja visszacsalogatni medrébe. A nemi nevelés világnézet kérdése. Az újabb tudomány, a «Sexualpedagogie» még legkomolyabb képviselőinél is egyoldalú orvosi szempontból nézi és akarja megoldani ezt a rendkívül bonyolult kérdést. Lelkiismeretes pedagógusok újabban

(Spranger) a *sexus* és *eros* különböztetésével ez utóbbinak, mint az élet őstörvényének, az eszmények teremőjének ápolásától és kiművelésétől várják az egészségesebb nemi fejlődést. Úgy gondolják, hogy az *eros*, ez az alapjában esztétikai élmény, a lélek finom érzékenysége a tiszta szép iránt, belesugárzik az erkölcsi felfogásba, mint az aljastól, rendetlen vágyaktól, a testi gyönyöröktől való isszonyodás, s ez magát az ébredő *sexust* is fölrázza, kijózanítja, megfagyasztja. E törekvések hasznos és új szempontokat adhatnak a gyakorlati nevelőnek, de a nemi válságon átvezetni nem tudnak; még a sokkal mélyebbre nyúló Foerster se. De nem is akarnak. Érzik a magasabb szentesítés szükségességét; az ember nem válthatja meg önmagát, az embert; Isten erejére van utalva. A modern nevelés elméletének legkiválóbbjai így jutnak el a katolikus pedagógia időtől megszentelt igazságaihoz.

E ennek a «*divina paedagogia*»-nak a világánál tehát az ifjúság válságai tulajdonképpen a természet rendje: helyesebben: az Isten örök terve az emberrel. A serdülő kor az a titokzatos és áldott kor, melyben a gyermek világra hozza gyermekét; a férfiút. Nevelőknek — szülőknek és tanároknak nem lehet szebb hivatásuk, minthogy segítségükkel ez a kor valóban — ahogy a pedagógusok nevezik — az ember második születése legyen. —

A cserkésztanulóink szüleivel két ízben: január 22-én és június 11-én külön is tartottunk értekezletet. Az elsőt *viléz Farkas Ferenc* vezérkari őrnagy, *Major Dezső dr.* a cserkészszövetség főtitkára és *Molnár Frigyes dr.*, a szövetség külügyi főtitkára ismertették a nyári cserkészvilágösszejevetelt, a másodikon *Bátori József dr.* a nyári külön táborozásról szólt.

14. Egészségi állapot. Testnevelés. A tanári testület és az ifjúság egészségi állapota általánosságban kielégítő volt. A rövidebb ideig tartó megbetegedéseken kívül néhány hétig nem taníthatott *Belyis Antal*, akit szakszerűen helyettesítettünk.

Uhl Gyula dr. iskolaorvosunk két ízben vizsgálta meg az egész ifjúságot. Megállapította, hogy annak egészségi állapota kielégítő. Az influenzajárvány miatt a tanítás két hétig szünetelt, április elején mintegy 40 tanulónk mulasztott kanyaró miatt.

A testnevelési órákat a téli időben modern felszerelésű tornacsarnokunkban, ősszel és tavasszal kedvező időben az udvaron tartottuk meg.

Május 17-én díszturnát rendeztünk ezzel a programmal:

1. *Beliczay*: Himnusz. Énekkar.
2. Szabadgyakorlatok zenére. (Alsó osztályosok.)
3. Szertorna-gyakorlatok.
4. Lóugrás, talajgyakorlatok.
5. Tréfás verseny alsó osztályosok részére.
6. Az országos versenyeken győztes tanulók bemutató-vívása.
7. Nyújtógyakorlatok.
8. Buzogánygyakorlatok zenére. (Felső osztályosok.)
9. Korlátgyakorlatok.
10. *Kölcsey*: Himnusz. Énekkar.

15. Iskolánk és volt tanítványaink. Volt tanítványaink ebben az évben ragaszkodó szeretettel keresték fel iskolánkat egyfelől a Budapesti Piarista

Diákszövetség keretében, másfelől érettségi találkozók s ünnepélyek alkalmából. A diákszövetséggel együtt hódoltunk Vörösmarty Mihály emlékének. Az ünnepi beszédet a Vörösmarty-serleggel Liber Endre alpolgármester mondotta. Az évi közgyűlésen Ugron Gábor b. t. t. ny. miniszter szívbe-markoló beszédben emlékezett meg iskolánk volt igazgatójáról: Bartos Józsefről. A havi összejöveteleken előadást tartottak: Imrédy Béla pénzügy-miniszter, Mutschenbacher Emil, a DMGE igazgatója és Papp Antal államtitkár. A húsvéti lelkigyakorlatokon ezévben is nagy számmal vettek részt egykori tanítványaink s példás buzgósággal járultak a szentségekhez. A lelkigyakorlatokat Zimányi Gyula kalazantinum-igazgató tartotta, az áldoztatást Sebes Ferenc rendfőnök és Kisparti János igazgató végezte. A főiskolai hallgatók részére a havi rendszeres összejöveteleken Sebes Ferenc rendfőnök, Balanyi György rendfőnöki tanácsos és Kisparti János igazgató tartott előadást. A március 23-én tartott tisztújító közgyűlés Sipőcz Jenő polgármestert, aki a szövetségnek alapításától kezdve volt elnöke, egyetlen tiszteleti tagjává választotta. Így fejezte ki ragaszkodását és háláját kilenc évi bölcs vezetéséért, a szövetség felvirágoztatásáért és a hathatós gyámolításáért, mellyel azt nemcsak a kezdéskor, de később is mindenkor istápolta. Minthogy egyre szélesebb körű elfoglaltsága miatt az elnöklést nem tudja továbbra is ellátni, a közgyűlés elnökké egyhangú lelkesedéssel Degré Miklós ítélőtáblai elnököt, eddigi társelnököt, a diákszövetségi gondolat nemes hevületű apostolát választotta meg.

A diákszövetség nevében az évzáró ünnepélyen Szaszovszky László dr. egészségügyi főtanácsos, főorvos búcsúztatta bensőséges beszéddel abiturientseinket. A beszédet itt közöljük:

Kedves Barátaim!

Valahányszor az intézet falai közé jövök, mindig bizonyos elfogódottság fog el. Mondhatom: szívesen jövök ezen intézetbe. Hiszen itt járt iskolába édesapám, ide jártunk mi, fiútestvérek és ide jár most már a legfiatalabb, harmadik nemzedék is. De ugyanígy van ez más családoknál is. Tehát a gyakorlati tapasztalat nálunk és nekünk, de másoknak is azt mutatta, hogy a piaristák főtisztelendő Rendje által vezetett iskola az élet gyakorlati követelményeinek és a nemes gondolkodás magas színvonalának megfelel. Tehát ide visszatértek a szülők a gyermekeikkel, mert a gimnázium által nyert nemes mez és gazdag belső tartalom biztosítását akarták elérni gyermekeinél is. Ezen iskola hármass jelleget akar adni tanítványainak: hazafias érzést, vallásos gondolkodást és kötelességtudó viselkedést. A piarista iskolának szigorú híre van; tudja a hibázót megdorgálni. De a piarista tanár lelkét a jóság jellemzi; szívesebben dicséri a jó tanulót, jutalmazza különféle módon, aranyakkal és emlékkönyvekkel a szép eredményt és utána boldogan dicsékszik el a társaságban mindenütt az ő gimnáziuma, az ő osztálya, az ő tanítványa dicsőségével.

Ezen iskola azt követeli tanítványaitól, mint a nagy magyar költő mondja, hogy minden ember legyen jobb, mint az apja volt. Tehát, édes Barátaim, az iskolából távozva, főiskolai tanulmányokra térve, ott Reátok csak a kötelességtudás vár. Ujra tanulotok kell, hogy az Általatok választott pályán könnyebben érvényesülhessetek. Képeznetek kell Magatokat, nemcsak hogy

valamelyest elhelyezkedhettek, hanem, hogy pályátok, hivatástok jelesei közé tartozzatok. Igaz, hogy az egyetemi oklevél birtokában még az elhelyezkedés nehézségeivel kell megküzdenetek. Ezen elhelyezkedés most nehezebb, mint régen volt, de a mi időnkben sem volt könnyű. Mindenesetre a kitűnőkkel teli leckekönyv, a kitűnően letett szigorlatok a sok hivatlan protektor mellett kell, hogy érvényesüljenek. A választott pályátokat szeressétek : azt ne csak azért műveljétek, mert kenyeret ad, hanem azért is, hogy ott boldogulástok útján haladjatok. A mindennapi élet az embernek pályáján sok mindent nyújt. Ezért idézem Néktek a másik magyar költő szavát : Fortuna szekerén okosan ulj ! Tehát akár siker koronázza haladástok útját, akár elháríthatatlannak tetsző nehézségek merüljenek fel, soha elbizakodottság vagy kétségbeesés ne lépjen fel lelketekben. Egymásnak maradjatok jó testvérei : akinek sikerült, karolja fel a gyengébbet, hogy a gyengébb mindig bizalommal fordulhasson ahhoz, kit a jó Isten megsegített. Titeket az élet, a küzdelmes pálya, a nehezen megérdemelt kenyér mindig a becsület mezején találjon, hol tántoríthatatlanul a piarista iskola szabályai szerint éljétek, hogy magasra emelt homlokkal szembenézhesetek minden kísértésnek, hogy elfáradva esténként nyugodt tejjel és lélekkel térhessetek aludni és egykor a munkából kidőlve, büszke maradjon önérzetetek.

Ezen iskolából kikerülve minden érzések és gondolatotok hazánk elszakított területén levő véreinké legyen : minden tettetek célozza, hogy hazánk ismét a régi nagyságban és dicsőségében tündököljön. Saját erőtök mellett kérjétek ehhez a jó Isten segítségét, amelyet mindig nagyra tartsatok. A vallásos élet minden alkalmát ragadjátok meg. Kell, hogy tudjátok a jó Istent kérelmekkel felkeresni, de kívánom, hogy még többször tudjátok Őneki hálátokat és köszöneteket végtelen jóságáért kifejezni. Tartsátok fenn az összeköttetést állandóan ezen nemes iskolával, melynek büszke tanítványai lehettetek és amelyhez örök hála kössön Titeket.

Ily érzés és gondolatvilág mellett csak siker koronázhatja munkátokat melyről a jó Isten áldása sem fog elmaradni. —

Az Értesítő lezárásáig felkeresték az Alma Matert : május 7-én a 10 (B csoport), június 1-én a 35, június 11-én a 10 (A csoport), 25, 40, 48, június 15-én a 20, június 18-án az 50 évvel ezelőtt érettségizett tanítványok. Minden csoport szentmisén vett részt, utána üdvözölték az iskolát, a volt tanárokat, virágot vittek elhunyt tanáraik sírjára. A találkozón hitet tettek arról, hogy az életben hűek maradtak ahhoz az eszményiséghez, amelyre ez az iskola nevelte őket s régi kedves emlékek felújításával erősítették meg azt a kapcsolatot, amely egymáshoz és az iskolához fűzi őket. Rendeztek érettségi találkozót itt a kolozsvári, nyitrai és temesvári piarista gimnáziumban 20, 25, 30, 35, 40 és 50 évvel ezelőtt érettségizett tanítványok is.

16. Jutalmazások. I. A. Ösztöndíjak: A néhai kéméndi br. Szalay Albert emlékére tett ösztöndíj-alapítvány kamatai fejében Berzeviczy Albert b. t. t., a Magyar Tudományos Akadémia elnöke 400 P-t adományozott Takács István orvostanballgatónak, volt tanítványunknak.

A néhai dr. bányai Biró Pálné, született Weiss Mária jutalomalapítvány 350.73 P kamatát Nagele Béla VIII. B. o. t. kapta.

A néhai Zerkowitz Oszkár emlékére tett alapítvány 104.30 P kamatát Baumgarten Jenő VIII. A. o. t. kapta.

A Bartos József nevére tett gr. Károlyi Imre-alapítvány 146.67 P kamatát Dudutz Károly VII. A. o. t. kapta.

A Szölgvény János nevére tett Éber Antal-alapítvány 270.53 P kamatát Straub Gyula VI. B. o. t. kapta.

A Lóky Béla-alapítvány 47.12 P kamatát Miú János V. A. o. t. kapta.

A Dragos Károly-alapítvány 46.98 P kamatát Szeresényi Győző VIII. B. o. t. kapta.

A Zimmermann György-alapítvány 150 P-re kiegészített kamatát Orphanides Lukács VII. B. o. t. kapta.

A közszolgálati alkalmazottak gyermekeinek tanulmányi ösztöndíját (à 100 P) Jalsovszky György VIII. A. és Szeresényi Győző VIII. B. o. t. kapta.

B) Jutalmak. A Budapesti Piarista Diákszövetség könyvjutalmát Misángyi Vilmos és Nagele Béla abiturientiensek kapták, akik nyolc éven át voltak példás viseletű és jeles előmenetelű tanulóink.

Példás szorgalmukért és előmenetelükért 1—1 aranyat kaptak: Misángyi Árpád VIII. A., Herbst Dénes VI. B. és Várady János III. B. o. tanulók.

Az egészségtan szorgalmas tanulásaért könyvjutalomban részesültek: Ferenczy Péter VII. A. és Hesz Andor VII. B. o. tanulók.

Pénzjutalomban részesültek: 50—50 P-t kapott: Haracsi Sándor és Nagy Lajos VI. A. o. t. 40—40 P-t kaptak: Nagy Guidó V. A., Hoffmann Pál V. B., Metzger Ernő IV. A. és Szantál Sándor IV. B. o. tanulók. 30—30 P-t kaptak: Molnár Kálmán II. A. és Lakatos Imre II. B. o. tanulók, 10—10 P-t kaptak: Friedrich Alajos I. A., Párkányi Ottó I. B., Füleki Géza II. A., Hoffmann Hugó II. B., Doser Ernő III. A., Asztalos Gyula III. B., Fenicz György IV. A. és Józsa Mihály IV. B. o. tanulók.

A jutalmazásokhoz hozzájárultak: a 35 évvel ezelőtt érettségizettek 150 P, Elek István úr, földbirtokos 100 P, Balázs Endre ny. tanítóképezdai igazgató úr 80 P, Virágh Gyuláné úrnő 40 P, Wisinger Andrásné úrnő 60 P, Woriczka József úr és Körösy Pál László:jutalomalapítvány 1—1 db arany, A Budapesti Piarista Diákszövetség több könyvvel. Fogadják az iskola hálás köszönetét!

III. HATÓSÁGOK.

Gimnáziumuk fenntartója: a Magyar Kegyestanítórend. A rend főnöke: **Sebes Ferenc dr.**, az országgyűlés felsőházának tagja.

Iskolánk a Vallás- és Közoktatásügyi m. kir. Miniszter Úr vezetése alatt áll. Vallás- és Közoktatásügyi m. kir. Miniszter: **Hóman Bálint dr.** Államtitkár: **Szilly Kálmán dr.** A miniszterium középiskolai ügyosztályának főnöke: **Vajdinger Gyula dr.**, miniszteri tanácsos.

A budapesti tankerület királyi főigazgatója: **Pintér Jenő dr.**, a Magyar Tudományos Akadémia, Szent István Akadémia, Kiszalud-Társaság és Petőfi-Társaság tagja.

IV. A TANÁRI TESTÜLET MŰKÖDÉSI KÖRE.

a) Igazgató :

Kispartí János dr., kegyestanáítórendi áldozópap, c. tanker. kir. főigazgató. Szaktárgyai : a magyar és latin nyelv s irodalom és a filozófia. Tanította a filozófiát a VIII. A. és VIII. B. oszt.-ban, heti 4 órában. Tanári éveinek száma : 24.

b) A tanári testület nyugalmazott tagjai :

Hámos Nándor, világi r. testnevelési tanár. Szolgálati éveinek száma: 35.

Huszka József, világi r. rajztanár, c. középiskolai igazgató, műegyetemi c. rendkívüli tanár. Szolgálati éveinek száma : 43.

c) A tanári testület rendes tagjai :

1. **Agárdy Gyula**, kegyestanáítórendi áldozópap, rendes tanár. Szaktárgyai: a természettan és mennyiségtan. Tanította a mennyiségtant a II. B., IV. A., VI. A., VI. B., a természettant a III. A., III. B., az éneket az I. B. oszt.-ban, heti 18 órában. Tanári éveinek száma : 15.

2. **Balanyi György dr.**, kegyestanáítórendi áldozópap, rendes tanár, rendfőnöki tanácsos, hitszónok, a tanári könyvtár őre. Szaktárgyai : a történelem és földrajz. Tanította a történelmet az V. B., VI. A., VII. A. és VIII. A. oszt.-ban, heti 12 órában. Tanári éveinek száma : 23.

3. **Bartha György dr.**, kegyestanáítórendi áldozópap, rendes tanár, a III. B. oszt. főnöke. Szaktárgyai : a magyar és latin nyelv és irodalom. Tanította a magyar nyelvet a III. B., a latin nyelvet a III. A. és III. B. oszt.-ban, heti 16 órában. Tanári éveinek száma : 34.

4. **Bátori József dr.**, kegyestanáítórendi áldozópap, rendes tanár, a VI. A. oszt. főnöke, hitszónok, cserkészparancsnok. Szaktárgyai : a magyar és latin nyelv és irodalom. Tanította a magyar nyelvet az V. B., VI. A., a latin nyelvet a VI. A., a földrajzot az I. B., az éneket II. B. oszt.-ban, heti 15 órában. Tanári éveinek száma : 10.

5. **Belyis Antal**, kegyestanáítórendi áldozópap, rendes tanár, a VIII. A. oszt. főnöke. Szaktárgyai : a latin és a görög nyelv és irodalom. Tanította a latin nyelvet a VIII. A., a görög nyelvet a VIII. A., VIII. B., a természetrajzot (ápr. 20-ig) az I. B. oszt.-ban, heti 17 órában. Tanári éveinek száma : 18.

6. **Dragos Károly**, kegyestanáítórendi áldozópap, rendes tanár, a VI. B. oszt. főnöke. Szaktárgyai : a latin és a görög nyelv és irodalom. Tanította a latin nyelvet a VI. B., VIII. B., a természetrajzot a II. A., II. B., az éneket a II. A. oszt.-ban, heti 15 órában. Tanári éveinek száma 21.

7. **Éder-Szászy László dr.**, kegyestanáítórendi áldozópap, rendes hittanár, hitszónok, a vallásos egyesületek vezetője. Szaktárgya : a hittudomány. Tanította a vallástant az A. oszt.-kban, heti 16 órában. Tanári éveinek száma : 11.

8. **Ferenczi Zoltán dr.**, kegyestanáítórendi áldozópap, rendes tanár, hitszónok, cserkészvezető, a természettani szertár és matematikai-geometriai gyűjtemény őre. Szaktárgyai : a természettan és mennyiségtan. Tanította a mennyiségtant az V. A., V. B., VIII. A., VIII. B., a természettant a VIII. A. és VIII. B. oszt.-ban, heti 18 órában. Tanári éveinek száma : 13.

9. **Friedreich Endre dr.**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár. Szaktárgyai : a latin és a görög nyelv és irodalom. Tanította a görög nyelvet a VI. A. és VI. B. oszt.-ban, heti 12 órában. Tanári éveinek száma : 34.

10. **Hudnagj Tibor**, világi okl. óraadó tanár. Szaktárgyai : a magyar és a francia nyelv és irodalom. Tanította a francia nyelvet az V. B. oszt.-ban, heti 5 órában. Tanári éveinek száma : 1.

11. **Hatvani Ede**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár. Szaktárgyai a természettan és mennyiségtan. Tanította a mennyiségtant az I. A., III. A., III. B. és IV. B. oszt.-ban, heti 17 órában. Tanári éveinek száma : 33.

12. **Holló Károly**, világi rendes tanár, a rajzszerktár öre. Tanította a mennyiségtant az I. B., a rajzot az I. A., I. B., III. A., III. B., a rendkívüli rajzot az V. A., V. B., VII. A. és VII. B. oszt.-ban, heti 18 órában. Tanári éveinek száma : 35.

13. **Huber István**, világi rendes tanár. Tanította a mennyiségtant a II. A., a természetrajzot (ápr. 20-tól) az I. B., a rajzot a II. A., II. B., IV. A., IV. B., a rendkívüli rajzot VI. A., VI. B., VIII. A. és VIII. B. oszt.-ban, heti 18 órában. Tanári éveinek száma : 14.

14. **Kanszky Márton dr.**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, a földrajzi szerktár öre. Szaktárgyai a földrajz és természetrajz. Tanította a földrajzot az I. A., II. A., II. B., III. B., IV. B., VII. A., a természetrajzot az V. A., V. B., az egészségtant (jan. 31-ig) a VIII. A. és VIII. B. oszt.-ban, heti 19 órában. Tanári éveinek száma : 18.

15. **Kiss József**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, a II. A. oszt. főnöke, cserkészvezető, a Maywald József gyorsírókör vezetője. Szaktárgyai : a magyar és a latin nyelv és irodalom. Tanította a magyar nyelvet a II. A., a latin nyelvet a II. A., a gyorsírást a IV. A., IV. B., V. A. és V. B. oszt.-ban, heti 18 órában. Tanári éveinek száma : 9.

16. **Kozáky István dr.**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, hitszónok, a III. A. oszt. főnöke. Szaktárgyai : a magyar és a német nyelv és irodalom. Tanította a magyar nyelvet a III. A., a német nyelvet a III. A., III. B., VI. A., VI. B. és VII. B. oszt.-ban, heti 18 órában. Tanári éveinek száma : 8.

17. **Kövesi Lajos**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, az V. A. oszt. főnöke. Szaktárgyai : a magyar és a latin nyelv és irodalom. Tanította a magyar nyelvet az V. A., a latin nyelvet a IV. A., V. A., a természetrajzot az I. A. oszt.-ban, heti 15 órában. Tanári éveinek száma : 33.

18. **Menczer József**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, hitszónok, az I. A. oszt. főnöke, a Vörösmarty-Önképzőkör vezetője. Szaktárgyai : a magyar és a latin nyelv és irodalom. Tanította a magyar nyelvet az I. A., VI. B., VII. A., a latin nyelvet az I. A. oszt.-ban, heti 17 órában. Tanári éveinek száma : 9.

19. **Miskolezy István dr.**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, a történelmi gyűjtemény öre. Szaktárgyai : a latin nyelv és irodalom és a történelem. Tanította a történelmet az V. A., VI. B., VII. B. és VIII. B. oszt.-ban, heti 12 órában. Tanári éveinek száma : 30.

20. **Nagy Vince**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, a II. B. oszt. főnöke, az ifjúsági könyvtár öre, a Segítő-Egyesület vezetője. Szaktár-

gyai : a magyar és a latin nyelv és irodalom. Tanította a magyar nyelvet a II. B., IV. A., VII. B., a latin nyelvet a II. B., az éneket az I. A. oszt.-ban, heti 17 órában. Tanári éveinek száma : 14.

21. **Obmacht Nándor**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes hittanár, hitszónok. Szaktárgya : a hittudomány. Tanította a vallástant a B. oszt.-okban, heti 16 órában. Tanári éveinek száma : 18.

22. **Para Imre dr.**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, a IV. A. oszt. főnöke, a természetrajzi szertár öre. Szaktárgyai : a földrajz és a természetrajz. Tanította a földrajzot a IV. A., VII. B., a természetrajzot a IV. A., IV. B., VI. A., VI. B., az egészségtant (febr. 1-től) a VII. A. és VII. B. oszt.-ban, heti 18 órában. Tanári éveinek száma : 27.

23. **Perényi József dr.**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár. Szaktárgyai : a magyar és a német nyelv és irodalom. Tanította a német nyelvet a II. A. és II. B. oszt.-ban, heti 6 órában. Tanári éveinek száma : 39.

24. **Pesovár Ambrus**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, igazgatóhelyettes, a VIII. B. oszt. főnöke, tandíjkezelő. Szaktárgyai : a magyar és a német nyelv és irodalom. Tanította a magyar nyelvet a VIII. B., a német nyelvet a IV. A., V. A., VII. A., VIII. A. és VIII. B. oszt.-ban, heti 16 órában. Tanári éveinek száma : 25.

25. **Pusch Ödön dr.**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, a IV. B. oszt. főnöke, hitszónok, az ének- és zenekar vezetője, az ének- és zeneszertár öre. Szaktárgyai : a magyar és a latin nyelv és irodalom. Tanította a magyar nyelvet a IV. B., VIII. A., a latin nyelvet a IV. B., a történelmet a III. A. és III. B. oszt.-ban, heti 17 órában. Tanári éveinek száma : 23.

26. **Richter Pál**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, az I. B. oszt. főnöke, tanártestületi jegyző. Szaktárgyai : a latin és a német nyelv és irodalom. Tanította a magyar nyelvet az I. B., a latin nyelvet az I. B., a német nyelvet a IV. B. és V. B. oszt.-ban, heti 18 órában. Tanári éveinek száma : 12.

27. **Stefánszky Szilárd**, világi rendes testnevelési tanár, a Sportkör vezetője, a tornaszertár öre. Tanította a tornát a B. oszt.-okban, heti 16 órában. Tanári éveinek száma : 13.

28. **Tajthy Kálmán dr.**, világi helyettes testnevelési tanár, a Sportkör vezetője. Tanította a tornát az A. oszt.-okban, heti 16 órában. Tanári éveinek száma : 4.

29. **Tóth Lajos**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, a VII. B. oszt. főnöke. Szaktárgyai : a természettan és mennyiségtan. Tanította a mennyiségtant a VII. A., VII. B., a természettant a VII. A. VII. B., a földrajzot a III. A. oszt.-ban, heti 16 órában. Tanári éveinek száma : 23.

30. **Vézner Károly**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, a VII. A. oszt. főnöke. Szaktárgyai : a latin és a görög nyelv és irodalom. Tanította a latin nyelvet a VII. A., a görög nyelvet a VII. A., VII. B., a történelmet a IV. B. oszt.-ban, heti 17 órában. Tanári éveinek száma : 19.

31. **Wagner Lajos**, kegyestanítórendi áldozópap, rendes tanár, az V. B. oszt. főnöke, a filológiail szertár öre. Szaktárgyai : a latin és a görög nyelv és irodalom. Tanította a latin nyelvet az V. B., VII. B., a görög nyelvet

Tantárgy

Sorszám	A tanár neve	I. A	I. B	II. A	II. B	III. A	III. B	IV. A
1	Kisparti János dr.							
2	Agárdy Gyula		ének 1		mat 4	fiz 2	fiz 2	mat 3
3	Balanyi György dr.							
4	Bartha György dr.					lat 6	magy 4 lat 6	
5	Bátori József dr.		földr 3		ének 1			
6	Belyis Antal		termr 2*					
7	Dragos Károly			termr 2 ének 1	termr 2			
8	Éder-Szászy László dr.	vall 2		vall 2		vall 2		vall 2
9	Ferenczi Zoltán dr.							
10	Friedreich Endre dr.							
11	Hadnagy Tibor							
12	Hatvani Ede	mat 6				mat 4	mat 4	
13	Holló Károly	rajz 2	mat 6 rajz 2			rajz 2	rajz 2	
14	Huber István		termr 2**	mat 4 rajz 2	rajz 2			rajz 2
15	Kanszky Márton dr.	földr 3		földr 3	földr 3		földr 2	
16	Kiss József			magy 4 lat 6				gyorsír 2
17	Kozáky István dr.					magy 4 ném 3	ném 3	
18	Kövesi Lajos	termr 2						lat 5
19	Menczer József	magy 5 lat 6						
20	Miskolczy István dr.							
21	Nagy Vince	ének 1			magy 4 lat 6			magy 3
22	Ohmacht Nándor		vall 2		vall 2		vall 2	
23	Para Imre dr.							termr 4 földr 1
24	Perényi József dr.			ném 3	ném 3			
25	Pesovár Ambrus							ném 4
26	Pusch Ödön dr.					tört 3	tört 3	
27	Richter Pál		magy 5 lat 6					
28	Stefánszky Szilárd		torna 2		torna 2		torna 2	
29	Tajthy Kálmán dr.	torna 2		torna 2		torna 2		torna 2
30	Tóth Lajos					földr 2		
31	Vézner Károly							
32	Wagner Lajos							tört 2
33	Zigány Miklós							

* Április 19-ig.

** Április 20-tól.

† Január 31-ig.

†† Február 1-től.

az V. A., V. B., a történelmet a IV. A. oszt.-ban, heti 17 órában. Tanári éveinek száma : 27.

32. **Zigány Miklós**, világi okl. óraadó tanár. Szaktárgyai : a magyar és a francia nyelv és irodalom. Tanította a francia nyelvet az V. A. oszt.-ban, heti 5 órában. Tanári éveinek száma : 1.

d) Rendi gyakorló tanárjelöltek:

Green László, szaktárgyai : a földrajz és természetrajz.

Polgár László, szaktárgyai : a történelem és földrajz.

e) A rendes órarend keretén kívül tanító vallástanárok :

Burabás István, tanította az unit. vallású tanulókat.

Danohauer László, tanította az ev. vallású tanulókat.

Havas Manó dr., tanította az izr. vallású tanulókat.

Losonezy Lajos, tanította a ref. vallású tanulókat.

Orphanides Anthimos dr., tanította a gör. kel. vallású tanulókat.

Ruttkay Miklós dr., tanította a gör. kat. vallású tanulókat.

f) A rendkívüli tárgyak tanárai:

Hadnagy Tibor, okl. óraadó tanár, tanította a francia nyelvet.

Holló Károly, rendes tanár, tanította a rendkívüli rajzot.

Huber István, rendes tanár, tanította a rendkívüli rajzot.

Kiss József, rendes tanár, tanította a gyorsírást.

Puseh Ödön dr., rendes tanár, tanította a műéneket és zenét.

Stefánszky Szilárd, rendes testnevelési tanár, tanította a vívást.

Tajthy Kálmán dr., helyettes testnevelési tanár, tanította a vívást.

Zigány Miklós, okl. óraadó tanár, tanította a francia nyelvet.

g) Altisztek:

Németh Imre és Pásztor József.

V. A TANÁROK HITÉLETI, IRODALMI ÉS TÁRSADALMI MŰKÖDÉSE.

Kispartí János dr., igazgató, c. tankerületi királyi főigazgató, a budapesti állami Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottság tagja, a budapesti m. kir. Középiskolai Tanárképzőintézet igazgatótanácsának tagja, az Országos Közoktatási Tanács előadó tanácsosa, a Katolikus Középiskolai Tanáregyesület elnöke, a Magyar Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetségének tiszteleti tagja, a Magyar Paedagogiai Társaság rendes tagja, az Országos Középiskolai Tanáregyesület és a Klasszikus Műveltség Barátai Egyesületének igazgatósági tagja, a Magyar Külügyi Társaság elnöki tanácsának tagja, a Magyar Népszövetségi Egyesületek szövetségében a nevelési bizottság elnöke, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság és a Budapesti Piarista Diákszövetség választmányának tagja, a Váci Piarista Diákszövetség tiszteleti tagja, a Katolikus Középiskolai Fegyelmi Tanács tagja. Az Országos Középiskolai Tanáregyesület közgyűlésén Debrecenben előadást tartott A középiskola sorsa címen, a Katolikus Tanári Körben a középiskolai tanterv módosításáról. A budapesti közép-

iskolai tanárképzőben az első félévben a latin tanítás módszertanát adta elő. A katolikus Szent Margit leánygimnázium érettségi vizsgálatain elnökölt.

Balanyi György dr., rendes tanár, rendfőnöki tanácsos, a kegyestanítórend történelírója, egyetemi magántanár, a Szent István Akadémia rendes tagja és osztálytitkára, a Magyar Történelmi Társulat, a Katolikus Középiszkolai Tanáregyesület és a Budapesti Piarista Diákszövetség választmányi tagja. A Magyar Szemle Kincses-tára számára megírta a Szerzetesrendek c. kötetet: szerkesztette a Katolikus Lexikon magyar történelmi részét: cikkeket írt a Katolikus Lexikonba, Katolikus Szemlébe és a Magyar Kultúrába, könyvismertetésekkel a Katolikus Szemlébe és a Századokba. Előadásokat tartott a Szent István Akadémiában, az Egyesült Ker. Nemzeti Liga II. ker. osztályában, az Országos Kat. Főiskolai Diákszövetségben, a Kat. Leányok Országos Szövetségében és a Budapesti Piarista Diákszövetség ifjúsági csoportjában. A rend gyakorlati tanárképzőjében tanár.

Bátori József dr., rendes tanár, a cserkészcsapat parancsnoka, a Magyar Cserkészszövetség Országos és I. ker. Intézőbizottságának tagja, a budapesti cserkészkerület társelnöke, az 1933-as gödöllői Világjamboree vízicserkészcsoporthjának helyettes parancsnoka és a reprezentatív vizitábor parancsnoka, a Budapesti Piarista Diákszövetség könyvtárbizottságának tagja. Több cikket írt a Vezetők lapjába és az új Cserkészkönyvbe, az új cserkészpróbaszabályzat és a vízicserkészszabályzat előadója, a Vízicserkész füzet-sorozat szerkesztő-társa. Augusztushan a Magyar Cserkészszövetség kiküldetésében egy hónapot töltött Angliában és elvégezte a nemzetközi képesítésű Gilwell tisztitáborát. Előadásokat tartott a Kat. Középiszkolai Tanáregyesület jubileumi közgyűlésén, több ízben a Cserkészszövetség tiszti, egy ízben örsvezetői tanfolyamán, a Cserkészszövetség kerületi tisztigyűlésein, többször a Diákszövetség öregcserkéseinek.

Dragos Károly, rendes tanár, a budapesti kir. magy. Tudományegyetemi Közgazdaságtani Karon a lengyel nyelv előadója.

Éder-Szászy László dr., rendes hittanár, a Kat. Hittanárok és Hitoktatók Országos Egyesületének választmányi tagja, az Unio Cleri pro missionibus papi missziós egyesület Esztergom főegyházmezei tanácsának tanácsos tagja, jegyzője és ellenőre, az Emericana Urbana corporatiojának lelkésze, a pest-szenterzsébeti Karmelita Nővérek rendes gyóntatója. Cikkeket írt a Katolikus Lexikonba. Alkalmi beszédekkel és számos szentbeszédet mondott különböző templomokban, lelkigyakorlatokat és hitbuzgalmi előadásokat tartott; számos alkalommal számos helyen gyóntatott; vezette a tatai kapucinus és a veszprémi piarista rendház ez évi lelkigyakorlatait.

Friedreleh Endre dr., rendi könyvtáros, a Szent István Akadémia rendes, a Kat. Középiszk. Tanáregyesületnek, a Magyar Történelmi Társulatnak és a Budapesti Piarista Diákszövetségnek választmányi tagja.

Holló Károly, rendes tanár, az Orsz. Közoktatási Tanács tagja, a Rajz- és Iparművészeti Oktatás Nemzetközi Szövetségében a Delegátusi Bizottság tagja, az Orsz. Középiszkolai Tanáregyesületnek, a Magyar Középiszkolai Tanárok Nemzeti Szövetségének választmányi tagja, a Magyar Rajztanárok Orsz. Egyesületének főtitkára, a III. Egyet. Tanügyi Kongresszus Végrehajtó Bizottságának tagja. Mint az OKTE budapesti körében alakított rajzi szak-

bizottságnak elnöke részt vett a tantervrevíziós javaslat készítésében. Számos cikket írt a Rajzoktatás című folyóiratba, melynek Hivatalos Rész rovatát szerkeszti. Ugyanebbe a lapba írt nagyobb cikkei : «A középiskolai reform és a rajztanítás». «A népiskolai írásoktatás és az újítások». Mint százados résztvett a világháborúban és a következő kitüntetéseket nyerte : a III. oszt. hadiékítményes katonai érdemkeresztet, a Signum Laudist, az Aranykoronás Érdemkeresztet a vitézségi érem szalagján, mindhármát a kardokkal, a Károly-csapatkeresztet, a Sebesülési érmet.

Huber István, rendes tanár, festőművész, a Magyar Képzőművészek Egyesületének tagja. Kiállított a Műcsarnokban és a Nemzeti Szalonban. A világháborúban mint tartalékos főhadnagy a következő kitüntetéseket nyerte : a III. oszt. hadiékítményes katonai érdemkeresztet, az ezüst és bronz Signum Laudist, mindhármát a kardokkal, a Károly-csapatkeresztet és Sebesülési érmet három sávval.

Kiss József, rendes tanár, a Gyorsírás-, Szépírás- és Gépírástanítókat Vizsgáló Állami Bizottság tagja a gyorsírási szakon, a Magyar Gyorsírók és a Gyorsírás Barátai Budai Egyesületének társelnöke, a Magyar Gyorsírók Országos Szövetsége választmányának, elméleti és pedagógiai szakosztályának választott tagja, a Gyakorló Gyorsírók Társaságának választmányi tagja, Az Írás társszerkesztője. Az egységes magyar gyorsírás I. részéhez, a fogalmazási gyorsíráshoz tankönyvet írt a fiú- és leányközépiskolák számára. Mint a Magyar Gyorsírók Országos Szövetsége versenyrendező bizottságának választott tagja vezette a karácsonyi és a tavaszi országos és fővárosi kerületi gyorsíróversenyek egy-egy csoportját. Előadást tartott a Gyakorló Gyorsírók Társaságában és a Magyar Gyorsírók és a Gyorsírás Barátainak Budai Egyesületében. Cikkeket írt a Vezetők Lapjába, a Magyarságba, a Nemzeti Újságba, Az Írásba, a Gyorsírástudományba és a Gyorsírók Naptárába. Több alkalommal kíségetett a Szociális Testvérek pályaudvari korai szentmiseszolgáltatási akciójában. Vezette a IV. gödöllői cserkészvilágnagygyűlés sajtócsoportja gyorsíróinak ingyenes továbbképző tanfolyamát. A rend hittudományi és tanárképző főiskolájában tanította a gyorsírást. Több helyen több alkalommal gyóntatott és prédikált.

Kozáky István dr., az Orsz. Zeneművészeti Főiskolán képesített karnagy, az Orsz. Magy. Cecília Egyesület tagja, a «Zene» és a «Magyar Kórus» munkatársa. A tanév folyamán a következő tanulmányai jelentek meg : A jelenkori zene fejlődésének problémái (Zene, XIV. 4.), A középkori grálmondák Wagner Parsifaljában (Zene, XIV. 10, 11.), Brahms szimfónikus művészete (Zene, XIV. 12.), A Krisztus-oratórium az egyházzenei újítások megvilágításában (Zene. XIV. 16. Liszt F.) és Palestrina (Magyar Kórus, 10. sz.). A Kalazantinumban tanítja a német nyelvet, a gregorián- és négyszólamú karéneket és a zenét.

Miskolczy István dr., rendes tanár, egyetemi magántanár, a Pázmány Péter Tudományegyetemen a középkori történelem helyettes tanára, a Szent István Akadémia rendes, a Magyar Történelmi Társulat választmányi tagja, a budapesti állami Középiskolai és az Országos Polgáriiskolai Tanárvizsgáló Bizottság tagja. Felolvasott a Történelmi Társaságban és a pécsi Corvin

Mátyás-társaságban, előadást tartott a pécsi Szent Mór-kollégiumban. Cikkeket írt a Századokba és a Hadtumányi Közleményekbe. A Szent István-Társulat középiskolai történelmi tankönyveinek szerkesztője. A Kat. Lexikon munkatársa.

Perényi József dr., rendes tanár, a Szent István Akadémia, az Erdélyi Irodalmi Társaság rendes, a Balatoni Társaság tiszteletbeli tagja, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság ellenőre, a Budapesti Piarista Diákszövetség választmányi tagja. Előadást tartott a Szent István Akadémiában Harsányi Kálmán drámai művei címen; megjelent irodalomtörténeti tanulmányai: Szemere György színművei (Irodalomtörténet), Szemere Miklós drámai paskilusa (Irodalomtörténeti Közlemények), Pécsi Mária elbeszélő művei (külön). Írt könyvismertetésekkel és bírálatokat; kiadta Mednyánszky Sándor leveleit (Pesti Hírlap).

Pusch Ödön dr., rendes tanár, a veszprémi püspöki szentszék tanácsosa. A nagyszüniidőben helyettesített a Kén-utcai templomban, húsvéti lelki-gyakorlatokat tartott a Budapest-ferencvárosi Szent Kereszt plébániatemplomban.

Tóth Lajos, rendes tanár, előadást tartott a Magyar Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetségének fizikai szakosztályában: Lassan változó és gyakorlatilag állandó elektromotoros erők indukálása tekercsekben címen.

Wagner Lajos, rendes tanár, a Salvator Növérké tanítóképzőjének igazgatója, a Kat. Középiskolai Fegyelmi Tanács tagja, a Champagnat iskola lelkipásztora, több alkalommal mondott ünnepi beszédet.

VI. A TANÍTÁS ANYAGA.

Az oktatás munkáját a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr 1926. évi 38.804. V. sz. a. kelt rendeletével életbeléptetett Tanterv és a vonatkozó módosító rendeletek értelmében végeztük. A jelen iskolai év elejétől kezdve felső osztályos tanulóink a 30.142. V. sz. miniszteri rendelet alapján választhatnak a görög nyelv és a francia nyelv tanulása között. Ez a rendelet fokozatosan lép életbe.

VII. TANKÖNYVEK.

Imakönyv a katolikus tanulók részére minden osztályban *Schütz-Stk*: Imádságos könyv.

I. osztály. *Róm. kat. nagyobb katekizmus.* — *Alszegehy-Stk*: Magyar nyelvtan. — *Bartha-Tordai*: Magyar olvasókönyv. — *Reibner*: Latin nyelvtan. — *Reibner*: Res Romanae. — *Karl-Vargha*: Földrajz. — *Cholnoky*: Földrajzi iskolai atlasz. — *Karl-Méhes*: Kís természetrajz. — *Suták-Vörös-Halvani*: Mennyiségtan.

II. osztály. *Pokorny*: Az Ószövetség története. — *Alszegehy-Stk*: Magyar nyelvtan. — *Bartha-Tordai*: Magyar olvasókönyv. — *Reibner*: Latin nyelvtan. — *Reibner*: Res Romanae. — *Bitler*: Német nyelvkönyv. — *Karl-Vargha*:

Földrajz. — *Cholnoky*: Földrajzi iskolai atlasz. — *Karl-Méhes*: Kis természetrajz. — *Suták-Vörös-Halvani*: Mennyiségtan.

III. osztály. *Pokorny*: Az Újszövetség története. — *Alszeghy-Sík*: Rendszerez magyar nyelvtan. — *Bartha-Tordai*: Magyar olvasókönyv. — *Reibner*: Latin nyelvtan. — *Reibner*: Res Romanae. — *Bitter*: Német nyelvkönyv. — *Jászai-Balanyi*: Magyarország története. — *Barthos-Kurucz*: Magyar tört. atlasz. — *Karl-Vargha*: Földrajz. — *Cholnoky*: Földrajzi iskolai atlasz. — *Nagy J.*: Kis természettan. — *Suták-Vörös-Halvani*: Mennyiségtan.

IV. osztály. *Pokorny*: Róm. kat. szertartástan. — *Bartha-Tordai*: Stilisztika. — *Arany-Lehr*: Toldi. — *Reibner*: Latin nyelvtan. — *Reibner*: Res Romanae. — *Bitter-Teveli*: Német nyelvkönyv. — *Osztie-Sándor*: Német stílusgyakorlatok. III—V. — *Marczell-Szolomájer-Miskolczy*: Világtört. — *Barthos-Kurucz*: Tört. atlasz. Ókor. — *Karl-Vargha*: Földrajz. — *Cholnoky*: Földrajzi iskolai atlasz. — *Toborffy Z.*: Ásványtan és kémia. — *Suták-Halvani-Lóky*: Mennyiségtan.

V. osztály. *Schütz*: Kat. hittan. — *Bartha-Tordai*: Rhetorika. — *Vézner*: Lírai szemelv. — *Reibner*: Szemelv. Livius XXI—XXII. — *Wagner-Horváth*: Római régiségek. — *Maywald*: Görög nyelvtan. — *Maywald-Jirka*: Görög olv. — *Bitter-Teveli*: Német nyelvkönyv. — *Osztie-Sándor*: Német stílusgyakorlatok. III—V. — *Birkás*: Francia nyelvkönyv. — *Marczell-Szolomájer-Miskolczy*: Világtört. — *Barthos-Kurucz*: Tört. atlasz. II. — *Karl-Méhes*: Növénytan. — *Suták-Halvani-Lóky*: Mennyiségtan.

VI. osztály. *Schütz*: Kat. erkölcstan. — *Bartha-Tordai*: Poetika. — *Reibner*: Cicero válogatott besz. — *Reibner*: Szemelv. Sallustiusból. — *Kerényi*: Szemelv. Vergilius Aen. I—V. — *Wagner-Horváth*: Római régiségek. — *Maywald*: Görög nyelvtan. — *Maywald-Jirka*: Görög olv. — *Marót-Wagner*: Homeros Odysseiája. — *Bitter-Teveli*: Német nyelvk. — *Osztie-Sándor*: Német stílusgyakorlatok. VI—VIII. — *Marczell-Szolomájer-Miskolczy*: Világtört. — *Barthos-Kurucz*: Történelmi atlasz. — *Karl-Méhes*: Állattan. — *Suták-Halvani-Lóky*: Mennyiségtan. — *Lóky*: Négyjegyű logaritmuskönyv.

VII. osztály. *Schütz*: Kat. egyháztörténet. — *Prónai-Sík-Alszeghy*: Magyar irodalomtörténet és olvasókönyv. — *Szinyei*: A magyar nyelv. — *Reibner*: Cicero de signis. — *Reibner*: Szem. Plinius leveleiből. — *Kerényi*: Szem. Vergilius Aeneis. VI—XII. — *Wagner-Horváth*: Római régiségek. — *Maywald*: Görög nyelvtan. — *Marót-Wagner*: Homeros Iliasa. — *Görög lírai szemelvények*. — *Sophokles*. — *Bitter-Teveli*: Német irod. tört. — *Osztie-Sándor*: Német stílusgyakorlatok. VI—VIII. — *Heinrich*: Schiller: Willh. Tell. — *Marczell-Szolomájer-Miskolczy*: Világtört. — *Barthos-Kurucz*: Tört. atlasz. — *Karl*: Földrajz. — *Nagy-(Fehér-Szekeres)*: Kísér. fizika. — *Suták-Halvani-Lóky*: Mennyiségtan. — *Lóky*: Négyjegyű logaritmuskönyv. — *Melley-Párdányi*: Egészségtan.

VIII. osztály. *Schütz*: Keresztény kat. hitvédelem. — *Prónai-Sík-Alszeghy*: Magyar irod. tört. és olvasókönyv. — *Vézner*: Szem. Horatius műveiből. — *Reibner*: Szem. Tacitus Annaleseiből. — *Wagner-Horváth*: Római régiségek. — *Maywald*: Görög nyelvtan. — *Kerényi*: Platon és Aristoteles. — *Bitter-Teveli*: Német irod. tört. — *Osztie-Sándor*: Német stílusgyakorlatok.

VI—VIII. — *Babonyi-Jászai*: Magyarország története. — *Barthos-Kurucz*: Magyar tört. atlasz. — *Nagy-(Fehér-Szekeres)*: Fizika. — *Suták-Halvany-Lóky*: Mennyiségtan. — *Lóky*: Négyjegyű logaritmus. — *Kornis*: A pszichológia és logika elemei.

VIII. SZERTÁRAK ÉS KÖNYVTÁRAK.

1. **Klasszika-filológiai szertár.** Gyarapodás vétel útján: 20 kötet latin klasszikus 84·50 P értékben: 3 db művelődés- és 3 db művészettörténeti falikép 55·71 P értékben és 1 db ókori térkép 57·60 P értékben; összesen 29 db 197·81 P értékben.

2. **A történelmi szertár** vétel útján gyarapodott 4 db iskolai térképpel és 20 db üvegezett és kerettel ellátott történeti képpel (rézkarcok) 177 P értékben.

3. **A földrajzi szertár** ez évi gyarapodása vétel útján: 10 db képkeret 60 P, 50 db karton szemléltető képeknek 60 P, 2 db Budapest falitérképe 76 P; összesen 196 P értékben.

4. **A természetrajzi szertár** a kísérletekhez szükséges vegyszereken kívül a tanév folyamán a következőket szerezte be: 13 db készülék a növénytani kísérletek végzésére: 1 db eudiométer beosztással; 10 db olvasztótégely; 10 db négyszögletes praeparatuműveg és 2 db üvegharang 302·20 P értékben. A szertár állományát adományokkal gyarapították: Sebes Ferenc dr. rendfőnök úr (dörgicssei pamut) és Balázs Péter IV. B. oszt. tanuló (madárpók).

5. **A természettani szertár** gyarapodása vétel útján: akkumulátortelep, indukcióstekercsek, felfüggeszthető forgókorong, kondenzátortelep, váltakozóáramú Voltmérő és Ampermérő, volanométer, transzformátor, elektronszóállvány; összesen 813·85 P értékben. N. N. ajándéka többszörös hengerkerék 50 P értékben. Fogyasztási anyagokra, eszközök házi összeállítására és javítására 100 P-t fordítottunk.

6. **A rajzszertár** gyarapodása vétel útján: Undi Mária: «Magyar kincs-láda». Magyar díszítőművészeti rajzminták gyűjteménye, I. és II. füzet 2—2 példányban, 14·80 P; Bán Tibor: «Élőművészet». 2 példányban, 16 P; összesen 6 db 30·80 P értékben.

7. **Az ének- és zeneszertár** gyarapodása: a) Énekkari kották: Karácsonyi énekek, Szűz Mária-énekek: König Péter: Missa S. Josephi Cal.; Szent-Gály Gyula: Három kurucdal; Murgács-Vaszy: Három irredenta-dal; Buchner Antal: Dalra fel; b) Ének- és zenekarra: Diáknóták; Falu-Kozáky: Magyar visszhang. c) Zenekari kották: Kerner: Kossuth-nyitány; Molnárfy: Öt csárdás; Brahms: Magyar táncok (VI.); Luis Ganne: Extase; Italo Azzoni: Serenata mattinata; Romberg: Nagy szimfónia kis zenekarra. d) Hangszerek: 4 füllemüle, 2 kakuk, 1 fűrj, 1 kereplő: összesen 140·50 P értékben.

8. **A tanári könyvtár** gyarapodása: a) vétel útján 63 mű 67 kötetben; b) ajándékozás útján 60 mű 61 kötetben, összesen 123 mű 128 kötetben 1347·53 P értékben. A hazai és külföldi folyóiratok száma 36. Előfizetésre 470 P-t fordítottunk. Könyvet ajándékoztak: A vallás- és közoktatásügyi

Miniszter Úr. a Magyar Tudományos Akadémia, Budapest székesfőváros statisztikai hivatala, Ágner László, Balanyi György, Bárczi Gusztáv, Bíró Vencel, Cselötei Lajos, Doskár Ferenc, Friedreich Endre, Hevesy Vilmos, Kovách Géza, Kolessey Dezső, Márkus Jenő, Orel Géza, Sajó Elemér és Sebes Ferenc urak.

9. Az ifjúsági könyvtár gyarapodása : *a)* vétel útján 24 mű 129 kötetben 492 P értékben : *b)* ajándék : a vallás és közoktatásügyi Miniszter Úr ajándéka 5 mű 25 kötetben : a Szent István-Társulat ajándéka 37 mű 39 kötetben : Bíró Vencel úr ajándéka 4 mű 4 kötetben. Könyvek kötésére 50 P-t fordítottunk.

Mindazok, akik könyv- és szertárainkat adományaikkal gyarapították, fogadják az intézet hálás köszönetét.

IX. IFJÚSÁGI EGYESÜLETEK MŰKÖDÉSE.

1. **Vallásos egyesületeink.** Vezetőtanár : Éder-Szászy László dr. Az ifjúsági missziós egyesületek az idei tanévben is az előző évek hagyományos buzgóságával folytatták az apostolkodásra nevelő munkát. A tagok szorgalmasan teljesítették az egyesületek szabályai által előírt kötelességeiket és az iskolán kívül is iparkodtak a maguk kis körében szüleiket, ismerőseiket megnyerni a missziós gondolatnak. Diákság és szülők lelkesedésükkel és adományaikkal bizonyították érdeklődésüket a katolikus egyház leghatalmasabb köteles vállalkozása iránt és hogy nagyobb eredményt nem érhattünk el, azt nem a fiúk buzgósága hiányának, hanem csakis a mostoha gazdasági viszonyoknak kell tulajdonítanunk.

Gyűjtésünkhöz hozzájárultak : N. N. báróné 80 P, dr. M. F.-né úrnő Szent Antal missziós kenyérre 50 P, S. O. S. 30 P, Brandis Pálné, Horánszky Irma és Háray Istvánné úrnők 20—20 P, Nádasdi Baán Achillesné úrnő 12 P, vitéz özv. Szemenyei Kornélné úrnő kínai misszióra 10 P és özv. dr. Bauer Antalné úrnő 5 P. A II. A. osztály dr. Szabó Zoltánné úrnő adományával együtt 16 P.

Tagsági díj fejében járattuk a Kis Hitterjesztőt 120 és az Ifjúsági Missziót 30 példányban. Így összesen : 687 P 78 f-t adtunk világmisszióra.

Alamizsnán és imádságon kívül még az év folyamán gyűjtött nagymennyiségű bélyeggel, stanióllal, narancshéjjal, parafadugóval, szivarvéggel, szivargyűrűvel, régi pénzzel, olvasókkal, érnekkel, képeslapokkal és szentképekkel segítettük a missziókat.

A gyűjtőknek és adakozóknak hálás köszönetet mond az egyesület !

2. **Vörösmarty-Önképzőkör.** Vezetőtanára : Menczer József. Tagjai a felső osztályok tanulói közül kerültek ki. A tagok száma 90 volt. Tisztviselői : Ágner László VIII. A. o. t. főjegyző, Kleineisler Vilmos VIII. B. o. t. pénztáros, Rajz Gyula VIII. B. o. t. ellenőr, Szeresényi Győző VIII. B. o. t. könyvtáros, Dudutz Károly VII. A. o. t. és Halász József VII. B. o. t. jegyzők. 13 gyűlésünkön 80 műsorszám hangzott el. Külön ünnepi gyűlésen emlékeztünk meg Arany Jánosról, Vörösmarty Mihályról és a világháború magyar hőseiről.

Egyik gyűlésünket a piarista szellem és hagyományok ápolásának szenteltük. A legsikerültebb dolgozatok és előadások a következők: Ágner László VIII. A. o. t.: Vörösmarty emberszeretete; György András VII. A. o. t.: Arany János magyarsága; Gusztáv Béla VII. A. o. t.: Arany János egyénisége; Reitter Ferenc VIII. B. o. t.: A nagyteljesítményű vitorlázó-repülőgépek; Latzkó Károly VIII. A. o. t.: A londoni Tower; Détsly János VII. A. o. t.: Az éjjeli pávaszem; Haraszty Gábor VIII. A. o. t.: Az imperializmus a jelenben; Jónás Endre VII. A. o. t.: A magyarság szerepe a világháborúban. A kör huzgó főjegyzője alkalmi szónoklataival is kivívta elismerésünket. Szavalóversenyünkön jutalomban részesültek: Kleineisel Vilmos VIII. B. o. t., Furtkovics Zoltán VI. A. o. t., Orphanides Lukács VII. B. o. t. és Halász József VII. B. o. t. Zenészeink közül legtöbb sikerrel Wein Gábor VI. A. o. t. szerepelt. Műsoraink izléses kiállítása Rényi Ferenc VII. A. o. t. érdeme. A kör tagjai a gyűléseken kívül egyéb alkalmakat is felhasználtak az önművelésre. Több folyóiratot olvastak és látogatták az irodalmi és tudományos társaságok előadásait. Szerepeltek az iskolai ünnepélyeken beszéddel és szavallatokkal.

Körünk ez évben 14 tárgykörből 20 pályázatot hirdetett. Beérkezett 63 pályamunka. Az eredményes pályázatok és a nyertes tanulók sora a következő:

Vallástan: Az ősegyház élete. Nyertes: Darvasy Mihály VI. A. o. t. Nagy tárgyszeretettel és lelkiismeretes gonddal oldotta meg feladatát. Dícséretben részesült Hirka Endre VI. B. o. t. dolgozata.

Magyar nyelv: a) A magyar lírai költészet remekei. A szerző munkája a magyar költészet remekeiről írt rövid jellemzések sorozata. A költemények összeválogatása általában helyes szempontok szerint történt, észrevételei figyelemreméltók. A jutalmazott pályamunka szerzője Gusztáv Béla VII. A. o. t. — b) A magyar faj erényei és hibái. (Zrinyi, Széchenyi és Prohászka művei alapján.) Dícséretben részesült Bonta Gábor VI. A. o. t. — c) Prohászka naplói. A szerző jól beleélte magát a naplójegyzetek világába. Tárgyszeretete, olvasottsága, fejlett stílusa és formaérzéke alkalmassá teszik a nehéz téma sikeres feldolgozására. A jutalmazott pályamű Gusztáv Béla VII. A. o. t. dolgozata. — d) Szépirodalmi pályázatunkon dícséretben részesült Jónás Endre VII. A. o. t. novellája.

Zenetörténet: A magyar népdalgyűjtés története. Jutalomban részesült Nagy Guido V. A. o. t. dolgozata. Nagy szorgalommal állítja össze a magyar népzenei stílus történetét. Adataiban mindig a legújabb tudományos forrásokra támaszkodik. Tanulmányában néhány olyan éneket is idéz, mely eddig még sehol sem jelent meg.

Pszichológia: Vörösmarty kisebb eposzainak elemzése a művészi képzelet szempontjából. Kosztolányi Ádám VIII. B. o. t. dolgozata elmélyedő módon elemzi Vörösmarty hasonlatait, költői képeit, szimbólumait. Nem kategorizál, hanem finomságokat éreztet meg. Jutalmat érdemel. Dícséretben részesült Haraszty Gábor VIII. A. o. t. dolgozata.

Latin nyelv: Apponyi Albert gr. trianoni beszédének fordítása. Jutalomban részesült Nagele Béla VIII. B. o. t. és Herbst Dénes VII. B. o. t. fordítása.

Mindkét munka fejlett stíluskészséggel adja vissza az eredeti szöveg finomságait. Dícséretes munkát végeztek még : Misángyi Árpád VIII. A. o. t., Szeresényi Győző VIII. B. o. t., Détschy János VII. A. o. t., Makai János VII. B. o. t. és Benárd Aurél VII. B. o. t.

Görög nyelv : A Diognetosnak tulajdonított levél fordítása magyarra. Jutalmat érdemelték : Toldy-Ősz Iván VII. A. o. t. és Kindlovits Kálmán VII. A. o. t. Dícséretben részesültek : Détschy János VII. A. o. t., Makai János VII. B. o. t., Riedl Géza VII. A. o. t. és Orphanides Lukács VII. B. o. t.

Magyar történelem : Kísérletek az őshaza felkutatására. A három pályázó közül Riedl Géza VII. A. o. t. munkája a legalaposabb. Külön érdeme, hogy munkáját egyes térképvázlatokkal teszi használhatóbbá. Előadása egyenletes, szigorúan tárgyhoz illő. Jutalmat érdemel. Kemény Ferenc VI. A. o. t. dolgozatának főérdeme a kiterjedt tárgyismeret. Az egyes kutatók eredményeinek lemerésében meglepően érett felfogást mutat. Szintén jutalmat érdemel. Gidró-Frank Lothár VIII. A. o. t. dolgozata dícséretben részesült.

Világtörténelem : Az orosz nagyhatalom kialakulása a XVIII. században. Nyertes Toldy-Ősz Iván VII. A. o. t., kiterjedt tárgyismeretét bölcs ökonomiával egyesíti : gazdag anyagát és előadásának terjedelmét mindenütt a tárgyalt események jelentőségéhez szabja. A pályamű jutalmat és dícséretet érdemel. Ágner Zoltán VI. B. o. t. munkája értékes, de nem egyenletes alkotás. Szintén jutalmat érdemel. Dícséretben részesült Filipek Erich VII. A. o. t. dolgozata.

Szociológia : XI. Pius pápa felfogása a szociális kérdéstről. A beérkezett két munka komoly és elmélyedő tanulmány eredménye. Ágner László VIII. A. o. t. munkájának főértéke a nagy pápa gondolatainak megértése, Dudutz Károly VII. A. o. t. dolgozatáé pedig a rendszeresség. Mindketten jutalmat érdemelnek.

Földrajz : A földrajzi felfedezések története. Kindlovits Kálmán VII. A. o. t. a hazai irodalom részletes ismerete alapján mérlegelő rendszerezéssel szerkesztette meg dolgozatát. Jutalmat érdemel. Jónás Endre VII. o. t. részletes és pontos adatait jobbára külföldi írók gondos olvasása alapján gyűjtötte össze. Jutalmat érdemel. Jutalomra méltó Rényi Ferenc VII. A. o. t. dolgozata is. Anyagát eleven tollal, színes leírásokban dolgozza fel.

Természettudomány : a) Repülő-berendezések az állatvilágban. Détschy János VII. A. o. t. dolgozata a rendelkezésre álló irodalom felhasználásával szakszerűen és érdekesen ismerteti az állatvilág repülő-berendezéseit. Leírásait beszédes ábrákkal kíséri. Jutalmat érdemel. Méltó a jutalomra Jatzkó Pál VII. B. o. t. tárgyyszeretettel és hozzáértéssel készült dolgozata is. — b) A gyümölcsfák kártevői és az ellenük való védekezés. Jónás Endre VII. A. o. t. jutalmazott dolgozata a hazai gyümölcsfákkal a felvetett kérdés szempontjából kimerítően foglalkozik.

Mennyiségtan : A komplex számok. A jutalmazott dolgozat a komplex számokkal kapcsolatban gondosan vizsgálja az összes műveletek problémáit. Szerzője Makai Endre VIII. A. o. t. Dícséretes munkát végzett Orphanides Lukács VII. B. o. t.

Természettan : a) A villamos vasutak. Reitter Ferenc VIII. B. o. t.

dolgozata a Kandó-féle rendszert mutatja be kimerítően pontos és szép ábrákkal kapcsolatban. Jutalmat érdemel. Karafiáth László VIII. A. o. t. az eddig alkalmazott összes vontatási rendszereket ismerteti. Nagyszámú és kiváló forrásmunka alapján áttekintést ad a világ villamos vasutairól. Jutalmat érdemel. Jutalomra méltók még: Kleineiszl Vilmos VIII. B. o. t. és Bukovszky Gábor V. A. o. t. munkái is. Dícséretben részesült Schrödl Tibor VIII. A. o. t. dolgozata. — *b)* Szabadon választott fizikai tétel. Jutalomra érdemesek: Bátorfi Ferenc VII. B. o. t. és Makai János VII. B. o. t. dolgozatai. Mindkét dolgozat kellő matematikai felkészültséggel készült. Az iskolai ismeretkört magánolvasmányaik alapján dícséretre méltó módon bővítették. Dícséretre érdemesek: Dudutz Károly VII. A. o. t., Hortobágyi Béla VII. B. o. t., Jatzkó Pál VII. B. o. t. és Rényi Ferenc VII. A. o. t. dolgozata.

Rajz- és festménypályázat: *a)* Illusztráció Prohászka Ottokár: Az ondavai vámos c. elbeszéléséhez. Jutalomban részesült Furtkovics Zoltán VI. A. o. t. rajzsorozata. Kompozíciói érdekes, egyéni elgondolások. Képei jól megfigyelt mozdulatokat rögzítenek. Technikája jó. Dícséretben részesült Barabás Dezső VII. B. o. t. rajza. — *b)* Virágcsendélet. (Vízfestmény.) Jutalomban részesült Barabás Dezső VII. B. o. t.

3. Segítő Egyesület. Vezető-tanára: Nagy Vince. Az egyesület ezévi tisztikara a következő volt: Apor István dr. VIII. B. o. t. elnök, Toldy-Ösz Iván VII. A. o. t. alelnök, Hajts Gyula VIII. B. o. t. pénztáros, Illés András VII. B. o. t. titkár, Hortobágyi Béla VII. B. o. t. ellenőr, Nägele Béla VIII. B. o. t. főkönyvtáros, Kalicza László VII. A. o. t., Wein Gábor VI. A. o. t. és Nagy Guido V. A. o. t. könyvtárosok, Terták Elemér V. A. o. t. jegyző. A tagok száma: 430. Az egyesület működése több irányban haladt.

a) Tankönyvsegélyezés. A meglevő készlethől 104 tanulót láttunk el tankönyvekkel (833 db) részben, vagy egészen. A használatért díjat nem szedtünk, úgyhogy a szegénysorsú és jó előmenetelű tanulók minden ellenszolgáltatás nélkül érezhették az egyesület jótékonyágát. Arra viszont gondot fordítottunk, hogy ifjúságunk a kölcsön kapott könyveket tisztán és jókarban tartsa. A vezető-tanár a tanév folyamán több ízben ellenőrző vizsgálatot tartott. Azokat, akik e tekintetben kifogás alá estek, a jövő tanévben nem részesítjük segélyezésben.

b) Több tanulót pénzheli támogatásban részesítettünk.

c) A szociális és művészi érzék fejlesztése, a tanulók alkotó tevékenységének emelése érdekében az idő lelkiismeretes felhasználására buzdítottuk ifjúságunkat. Ennek eredményeképpen rendeztük karácsonyi kézügyességi kiállításunkat. A kiállításon 61 tanuló szerepelt 363 kiállított tárggyal. Nemes vetélkedéssel foglalkoztak fényképezéssel, lombfűrészeléssel, mesterségekkel (asztalos, könyvkötő), különböző irányú tervezésekkel, rajzolással, festéssel, szobrászattal, természettudományi érdekű gyűjtéssel, bélyeg- és műgyűjtéssel. Az intézet igazgatója december 25-én, előkelő vendégek jelenlétében, nyitotta meg a kiállítást, amelyet sok szülő és iskolánk számos barátja meglátogatott. A kiállított tárgyakat Bátorfi József dr., Huber István és Kanszky Márton dr. tanárokból álló bizottság bírálta meg. Bírálatauk alapján a következő tanulók részesültek jutalomban: I. Fa- és papírmunkákért aranyérmes kapott Kará-

csonyi Alajos IV. A. o. t. (piarista kollégium), Wagner Lajos V. A. o. t. (hid- és tervrajzok), Bukovszky Gábor V. A. o. t. (közlekedési eszközök). Ezüstérmét kapott: Kovács Imre IV. A. o. t. (tanya), Csányi László IV. A. o. t. (templom), Varga Zoltán V. B. o. t. (repülőgép, magyar alakok). Dícséretben részesült lombfűrész-munkáiért Schwáb Lajos VII. B. o. t. II. Iparművészeti munkáért ezüstérmét kapott Petricskó Miklós III. B. o. t. (könyvkötés), Straub Gyula VI. B. o. t. (magyar szekrény). Dícséretben részesültek a cserkészek (könyvfödél stb. tervezések). III. Rajz és festés. Aranyérmét kapott Hoffmann Pál V. B. o. t. (vízfestmények, rajzok), ezüstérmét kapott Bradách Emil V. B. o. t. (pastellek). Dícséretben részesült Rényi Ferenc VII. A. o. t. (csendélet) és Mió János V. A. o. t. (vízfestmények, rajzok). IV. Szobrászat. Aranyérmét kapott Hoffmann Pál V. B. o. t. (kisplasztika) és Szentgyörgyi András III. B. o. t. (figurális faragványok). V. Fényképezés. Aranyérmét kapott Suppan Tibor VII. B. o. t. és Luxeder Ferenc VIII. A. o. t.: ezüstérmét kapott Fejérváry Zsolt br. III. B. o. t., Takács Gedeon IV. B. o. t. és Szili Gábor VII. B. o. t. Dícséretben részesült Benkő Ernő VIII. A. o. t., Hoffmann Pál V. B. o. t. és Marek Gábor VII. A. o. t. Itt említjük meg, hogy Luxeder Ferenc VIII. A. o. t. a Magyar Turista Szövetség 1932. évi irodalmi és fényképpályázatán vett részt, melyen «Sonnblick» pályaművével és «Hochkönig» fényképével külön-külön oklevelet és a második díjat nyerte. VI. Gyűjtemények. Aranyérmét kapott Détsly János VII. A. o. t. (lepkegyűjtemény): ezüstérmét kapott Fejérváry Zsolt br. III. B. o. t. (bélyegek). Dícséretben részesült rovargyűjteményéért Csóti Pál II. A. o. t., Horváth Tivadar III. B. o. t., Piller László IV. A. o. t. és Bonkáló Ervin VII. A. o. t. (pénz- és ásványgyűjtemény). VII. Fizikai eszközök. Ezüstérmét kapott Berényi József VIII. B. o. t. (rádió) és Pataki József VII. A. o. t. (szikrainduktor). Dícséretben részesült Oláh Imre III. A. o. t. (óriáskerék).

d) Harminckét levelezőlaphból álló albumot adtunk ki az iskoláról és növendékeink között terjesztettük. Ezek a levelezőlapok a gimnázium helyiségeiben és az ifj. kápolnában levő műalkotások: szobrok, festmények művészi reprodukciói.

e) Az egyesület jötevői: Pesti Első Hazai Takarékpénztár (50 P), Wisinger Andrásné úrnő (40 P), Rónai Miklós úr 10 tanulónak naponként reggelit, özv. Rutterschmidt Károlyné úrnő naponként egy kenyert adott: Lakatos László úr egy V. osztályos tanulót látott el a szükséges tankönyvekkel, ezenkívül több növendékünk szülei ruhát, fehérneműt, cipőt adtak. Elismerésre méltó szokása ifjúságunk egy részének, hogy régebbi könyveit az egyesület rendelkezésére bocsátja. Így válik lehetővé, hogy mindig több rászoruló részesíthetünk tankönyvsegélyezésben. Fogadják a nemeslelkű adakozók segélyezett tanulóink és az intézet hálás köszönetét.

4. Cserkészlet. A csapatszervező-testület elnöke Kispartai János dr. főigazgató. A Szervező-Testület tagjai: Balanyi György dr. és Kanszky Márton dr. piarista tanárok s a szülők részéről Degré Miklós dr., a budapesti kir. ítélőtábla elnöke. A csapat alapítóparancsnoka Sík Sándor. A vezetőtanárok: Bátorfi József dr., Ferenczi Zoltán dr. és Szamek József dr. Tisztek, segédtisztek és öregcserkészek: Farkas József és Réczey Jenő (a Rozgonyi-

rajban). Maurer Gyula és Pápai József (a Vass Tibor-rajban), Szentiványi László (a Csapody-rajban), Metzger Lambert és Szűsz András dr. (mentő, raktár és gazdasági ügyek), Bónis György (titkárság). Próbát tett őrvezetők: Schöller Rudolf VIII. B., Bátorfi Ferenc, Halász József, Pálffy László, Ránits László, Suppan Tibor, Czeller György, Helbmann Aurél VII. B., Filipek Erich VII. A., Janits Iván, Náday Zoltán, Nagy Ernő VI. A., Straub Gyula, Saláta Kálmán, Verebély László, Bakay Lajos, Kintli Kálmán VI. B. o. t.-k.

A csapat létszáma 120 cserkész. A már érettségizettekből alakult tisztikar 31, összesen 151 fő. (A Diákszövetségnek 2. Ö. B. K. D. néven külön öregcsapata van.)

a) Általános munka. Cserkészesapatunk ezévi általános munkájában az átlag kéthetenként rendezett kirándulások, a hetenként tartott őrsi-, illetőleg rajösszejövetelek s a különböző katolikus körmeneteken és iskolai szolgálatokon való részvétel mellett a belső munkára vetett súlyt. Az egész esztendő legtekintélyesebb ilyenirányú eredményének tartjuk a napi jótettek terén tavaly elért eredmények továbbfejlesztését. Különösen a karácsonyi egyttles őrsi jótettek emelkednek ki. Annak bizonyítására, hogy mit jelentenek ezek a karácsonyi jótett-cserkészések, nem annyira a nyomoron való tényleges segítség, hanem sokkal inkább a fiúk szociális nevelése szempontjából, ideiktatjuk az egyik őr jelentését: «1932 december 22-én d. u. indultunk jó nagy csomagokkal ezévi jótett-cserkészésünkre. Egy szegény munkáscsalád karácsonyának megrendezését vállaltuk magunkra, hogy ajándékainkkal segítsünk rajtuk és közéjük is vigyünk valamit a betlehemi istálló áldott melegéből. Felszálltunk egy 52-es jelzésű villamosra és hosszú út után megérkeztünk a Valéria-baraktelepre. A karácsonyfát egy itt a telepen élő asztalos-család házában díszítettük fel, mert a mi kiválasztott családunk a hiányos öltözék miatt nem tudta gyermekeit a díszítés idejére máshová küldeni. Ez az elég jónódú asztalos-család valóságos áldása a telepnek, amiben lehet, segítenek a szerecsétlen embereken. Most is mindenben a segítségünkre voltak és egy teli kosár ételmet is adtak, hogy azt is vigyük magunkkal. A díszítés befejeztével összeszedtük holmijainkat, fogtuk a fát és átmentünk a közeli . . . jelzésű barakszobába, ahol H. Gy. munkanélküli tüdőbeteg vasmunkás él feleségével és négy kisgyermekével. A szoba mintegy 2 x 4 m nagyságú lehetett. Bútorzata egy ócska vaskályha, egy üres ágy, egy szék, egy asztal és néhány rongy volt. Úgy látszik, ezen aludtak. Egyik nap a népkonyha, másik nap az ember édesanyja ad valami kevés ételmet nekik. A fát feltettük a kis asztalra, meggyújtottuk a gyertyákat és csillagszórókat és a ragyogó világosságban, mely teljesen elnyomta a pislákoló, kormos petróleumlámpa fényét, elénekeltünk néhány karácsonyi éneket. Énekünk nagyon sok kívánnivalót hagyott maga után: másutt talán derűtséget keltett volna, itt azonban a hatás megdöbbentő volt. A férfi szemében könnyek csillogtak, a gyerekek szájtátva bámultak. Első karácsonyuk volt életükben. Ez a meghatottság átragadt ránk is. Önfeledten térdeltünk közéjük és eljátszadoztunk velük. Egyikünk labdázni kezdett a hároméves csöpp kislánnyal, valaki más az ólomkatonákat vezette rohamra a rongyosruhájú, de csillogószemű elemista előtt. Nagyszerűen elszórakoztattuk őket és körülbelül egy negyedóra múlva, mikor már mindegyik elmerült

játékába, eltávoztunk. A gyerekek orgonasípok gyanánt, sorban állva csengo hangon köszöntek el, az ember pedig könnyes szemmel rebegett halasztot, Emelkedett hangulatban, felejthetetlen élménnyel gazdagabban oszoltunk a villamos megállónál. Jó munkát! Cz. Gy. Őrsvezető. A csapatparancsnokság az elmúlt karácsony után a fentihez hasonló tizennyolc űrsi jelentést kapott.

b) Táborszások. A cserkészszellemben és gyakorlatiasságban való növekedés igazi tere a táborozás. A nyár folyamán egymástól független rajtáborokat rendeztünk. A csapat legidősebb raja, a Sztrilich Tamás-raj Sima Imre és Szemenyei László vezetésével vízi és szárazföldi mozgótáborot rendezett. Útirányuk a következő volt: Budapest—Sió-torkolat—Sió—Balaton (túrázás három napig), Veszprém—Bakonybél (gyalog), Rábamolnári (vonat), Rába—Győr—Budapest (csónak). A Rozgonyi-raj Ferenczi Zoltán dr. és Farkas József vezetésével ugyancsak kombinált vízi és szárazföldi táborozásban vett részt a következő útiránnyal: Budapest—Veszprém—Csopak (vonaton), Balaton (kisebb víziút), Nagyvázsony, Kab-hegy—Bakonybél—Zirc (gyalog), Győr (vonaton), innen Pestig a Dunán ladikokon.

A két legfiatalabb raj Bátori József dr., Gombos Albin dr., Szamek József dr., Metzger Lambert, Szentiványi László, Maurer Gyula és Bónis György vezetésével a Bakonybél melletti Gerence-patak völgyében ütötte fel sátraikat. Két főjellegzetessége volt ennek a tábornak. Az egyik a történelmi tradíciókkal való töltökezés. Táborunk a már Szent István király okleveleiben említett Hegyeskő, vagy Szentkő aljában állott: a falubamenet Szent Gellért remeteségéről híres Szentkútból ittunk, vasárnapi misére a Szent István alapította bakonybéli apátságba jártunk. Alaposan áttanulmányoztuk a zirci apátságot, voltunk a veszprémi püspökvárban, a Gizella-kápolnában Szent Imre nyomait kutattuk: megtekintettük a veszprémi piarista gimnáziumot és a városi múzeumot. Elmondhatjuk: árpádházi szent királyaink emléke lebegett táborunk felett. A másik jellegzetesség volt a Bakony esendjébe való elvonulás és a Bakony rengetegeinek tanulmányozása. A legközelebbi vasútállomástól 25—30 km-re igazán a szűz természet esendjében éltünk, a madáresicsergésen és a Gerence-patak csobogásán kívül semmi más zaj nem jutott el hozzánk. A fáradhatatlan Gombos Albin dr., a fiúk szeretett Albin bácsija vezetésével mindennap más-más űrs indult el «cserkészni», a természetet igazán megismerni. A félnapi séta eredményeként mindegyik 7—8 fiú között akadt egy-egy, aki 40—50 különböző növényt gyűjtött össze és tanult megismerni az ő ügyes és gyakorlati vezetésével. Ha ezekhez még hozzávesszük a tábor nagy «műszaki építményeit», a sajátmagunk-készítette gyaloghidakat, a «vízisikló»-nak keresztelt alkalmatosságot, melynek segítségével a vízzel telt kanna a forrástól egyenesen a konyhára «siklott», a szép tábori oltárt, a falunak rendezett vasárnap délutáni előadást, a romantikus éjjeli és egyéb hadijátékokat, a céllovó és atlétikai, meg úszóversenyeket, a nagy, egésznapra terjedő űrsi cserkészést ismeretlen rengetegeiben a Kőrös-hegy vidékének, a nagy málnázásokat, méta- és kézilabda-meccseket, az indián «iskola» romantikus «tantárgyait» stb., stb., megértjük, hogy a tábor minden résztvevője mint életének egyik legszebb emlékére fog visszaemlékezni az itt töltött szép napokra. A tábor két ízben is külön megszervezett autóbusszjáráttal sok-sok szülő látogatta meg.

A látogatók között udvozolhattuk Schutz Antal és Eckhardt Sándor egyetemi tanárokat, Zimányi Gyula kalazantinumi igazgatót, Solare Hugó tábornokot, a gimnázium igazgatóját képviselő Balanyi György tanár urat, valamint az intézet számos tanárát.

Szokásunkhoz híven — immár tizenegyedszer — a karácsonyi vakációban téli táborba indultunk december 26-tól január 5-ig, Bátori József dr., Szamek József dr., Ferenczi Zoltán dr., Maurer Gyula és Farkas József vezetésével, összesen 62 fővel, — még pedig ezidén először a megszállott Felvidékre, a Besztercebánya közelében levő Dóvál nevű fátraí falucskába. A hóviszonyok ebben az esztendőben nem voltak a legkitűnőbbek, mégis az 1400 m-es Zólyom és sok más szép túra, a Magas Tátra közvetlen közelből elénk meredő, napberagyogta csipkézete, a komoly körülmények között rendezett modern lesiklóverseny, a semmeringinél is sokkal jobb síterepek kárpótoltak az előkészítés csaknem leküzdhetetlen nehézségeiért. Azoknak pedig, akik talán megütköznek azon, hogy magyar eserkészek a megszállt Felvidékre mentek, legyen elég annyit mondani: az elzárkózás csak a megszállók szempontjából lehet előnyös, a tényekkel való közvetlen érintkezés a tábor minden résztvevőjében növelte a realitás érzékét, az elszakított területek szépségének látása pedig mindenki-
ben tüzesre szította a vágyat . . .

A húsvéti vakációban, virágvasárnap és nagyesütörtök között mozgótáborokat rendeztünk. A Sztrilich Tamás-raj a Csepelszigetet evezte körül, a Rozgonyi-raj Visegrád—Domös—Dobogókő—Klastrompuszta—Hűvösvölgy útvonalat járta be. A Vass Tibor-raj Kismaros—Kisiméc—Csóványos—Szőkolya—Nógrádverőce—Naszály—Vác: a Csapody-raj a Naszály kivételével ugyanezt a túrát hajtotta végre.

c) Versenyek, műhelymunka. A csapat évközben többször rendezett az egyes rajokon belül őrsi versenyeket. Ezek a versenyek négy fordulóval egy-egy hónapig tartottak és magukba ölelték a cserkészélet minden mozzanatát, a próbák pontjait építgy, mint a tanulás terén elért eredményeket.

Jelentősek voltak még Bakonyhélen az egész tábor tartama alatt folytatott versenyek. Ezeknek az őrsi versenyeknek pontjai a következők voltak: 1. általános rend a sátrakban (ezt mindennap pontoztuk); 2. napossági munkák ellátása; 3. őrsi célok megvalósítása; 4. akadályverseny; 5. őrsi cserkészés; 6. melyik őrς tett le a tábor folyamán több próbapontot; 7. melyik őrς ért el legjobb eredményeket az atlétikai versenyben; 8. melyik a pályázatokban? Az összesített eredmények alapján a Vass Tibor-raj vándordíját a Turul-őrς Pattantyus Á. Dénes vezetésével, a Csapody-raj vándordíját a Kócsag-őrς Ránits László vezetésével nyerte el.

Miután az eddig rendezett országos vízieserkész-versenyeket csapatunk nyerte meg, a Magyar Cserkész Szövetség fölkérésére szeptemberben csapatunk tagjai rendezték és tisztjei bírálták el az idei versenyeket.

A csapatműhelyben Szamek József dr. vezetésével szorgalmasan dolgoztak a fiúk. A fiatalabbak a szerszámok kezelésével kapcsolatos elemi ügyes-ségek elsajátításában tevékenykedtek, az ügyesebb és idősebb fiúkból álló Rozgonyi-raj tagjai pedig különleges munkát is végeztek az asztalos- és lakatosműhelyben. A Rozgonyiak magyaros motívumú öt őrςi szekrényt készí-

tettek és festettek az újoncok új otthona számára, a Sztrilich Tamás-raj pedig három szétszedhető gummikajakot fejezett be a Jamboree vizibemutatójának számára.

d) Külső és belső ünnepélyek. Cserkészcsapatunk tagjai a fogadalmat csak egy évre teszik. Szeptemberben mindenkinek, aki cserkész akar maradni, újból írásban kell kérnie fogadalomra való becsájtását. Az ünnepélyes fogadalmújtást — melyet éppen úgy, mint a jelöltek fogadalomtételét és a táborbaszállást, közös szentgyónás és szentáldozás előzött meg — a Cserkészparkban szeptemberben tartottuk. A csapat új tagjai pedig a gimnázium igazgatója, számos tanára és az érdeklődő szülők jelenlétében, a gimnázium dísztermében, február 18-án tették le a fogadalmat. Az ünnepi beszédet Puscht Ödön dr. piarista tanár mondta, a szülők nevében pedig Gervay Mihály dr. OTI igazgató intézett buzdító szavakat az új cserkészekhez. A csapatnak ehhez a két legbensőségesebb és leginkább a cserkészideál felé irányuló csendes ünnepségéhez csatlakozott a rajonként rendezett karácsonyeste, melyen a fiúk kölcsönösen megajándékozták egymást.

Március 24., 25., 26-án rendezte a csapat ezévi ünnepélyét, teljesen a nyári Jamboree propagandája jegyében. Az előadás első felében a nyáron Gödöllőre várt idegen cserkészek képviselői vonultak fel sajtósájos jelmezeikben, második felében pedig egy Jamboree-táború keretében próbáltuk megéreztetni a Jamboree nemzetközi és mégis magyar hangulatát.

e) Nyári terveink, segítyezések. Terveink mind a Jamboree-vel vannak összefüggésben. Csapatunk, mint a vizitábor és a vizibemutatók törzscsapata veszi ki részét a nagy világtalálkozó rendezéséből. Hogy azonban a fölkkészülés teljes legyen és a csapattábor intim értékeit se veszítsük el ebben az évben sem, az egyes rajok a Jamboree-t megelőzően tíz-tizenkétnapos előtábor rendeznek az ország különböző részein. Az újoncraj, melynek csak vezetői vesznek részt a Jamboree-n, három hétre a Balatonhoz megy táborba.

Régi tradíciókhoz híven a vezetőség ez évben is állotta elvét, hogy anyagi okok miatt egy jó cserkészt sem hagy itthon a táborozásból. Hála a szülők és a jóakarók nagyarányú támogatásának, ebben az esztendőben a Testvériségi Alaphól kerekén 750 pengőt fordítottunk szegénysorsú cserkészaink táborozási költségeinek fedezésére.

5. **Maywald József Gyorsírókör.** Vezetőtanára Kiss József. Az elmúlt iskolai évben 4 gyakorló, 11 haladó és 15 VI–VII. osztályú kezdő gyorsíró tanulta intézetünkben az egységes magyar gyorsírást összesen heti 5 órában. Rajtuk kívül a VII–VIII. osztályból 6 rendes, a IV–V. osztályból pedig 45 pártoló tagja volt a gyorsírókörnek.

A gyorsírókör az 1932/33. iskolai évre a következő tisztikart választotta meg: Makai Endre VIII. A. o. t. ifjúsági elnök, Makai János VII. B. o. t. főjegyző, Fiantók László VII. A. o. t. jegyző, Kálicza László VII. A. o. t. pénztáros és Heinrich Frigyes VI. B. o. t. könyvtáros.

Október 31-én a gyorsírókör küldöttsége virágot helyezett az intézet egykori nagy tanárának, Maywald Józsefnek a sírjára. Makai János VII. B. o. t. pedig emlékbeszédben tolmácsolta a gyorsírókör háláját és kegyeletét.

Az elmúlt iskolai évben a gyorsírókör az alakuló és megnyitó gyűlésen

kívül egy díszgyűlést, három rendes felolvasó, két rendkívüli és egy zárógyűlést tartott. Februárban esendes házi ünnepség keretében ülte meg a gyorsírókör megalakulásának ötödik évfordulóját. Az első lustrum emlékére a gyorsírókör egy gyorsírástörténeti, egy oklevéltervezési, egy leckeszerkesztési és négy szabatosírási pályázatot hirdetett. Ezeken kívül az év folyamán a különböző csoportok részére 6 olvasási, 4 rövidítési és 15 sztenogrammversenyt, 1 párosversenyt és 2 írásversenyt, továbbá különböző fokokon 32 gyorsasági versenyt rendezett. A legalacsonyabb verseny sebessége percenként 60 szótag volt, a legmagasabbé pedig, amelyen sikerült áttétel érkezett be, percenként 280 szótag volt. Ez egyúttal új intézeti rekordot is jelent és felállítása Makai János VII. B. o. t. nevéhez fűződik. Egyébként a felsorolt pályázatokon és versenyeken tanulóink összesen 438 pályamunkával és versenydolgozattal szerepeltek.

A gyorsírástörténeti pályázat címe a következő volt: A magyar gyorsírási folyóiratirodalom 1906-ig. (Különös tekintettel a piarista vonatkozásokra.) Erre a beható, szakkönyvtári kutatást igénylő pályázatra két sikerült pályamű érkezett be. Szerzői Makai János VII. B. és Kindlovits Kálmán VII. A. o. t. Mindketten jutalomban részesültek.

A leckeszerkesztési pályázaton Karafiáth László VIII. A. és Terták Elemér V. A. o. t. került az első helyre. Karafiáth László VIII. A. o. t. résztvett ezenkívül a Gyorsírástudomány hasonló jellegű pályázatán is és ott is jutalomban részesült.

Az oklevéljutalom-tervezési pályázatot Barabás Dezső VII. B. o. t. nyerte. A győztes pályamű fototípia-klisé segítségével sokszorosítva gyorsírókörü oklevéljutalmul szolgál.

A szabatos beszédírási pályázaton Makai Endre VIII. A. o. t., a szabatos írodai gyorsírási pályázaton Csikós Miklós VIII. A. o. t., a két fogalmazási szabatosírási pályázaton pedig Knapp Ferenc VII. A. és Terták Elemér V. A. o. t. győzött.

1932-ben az «Az Írás» című gyorsírási szaklap országos pályázatot hirdetett ifjúsági gyorsírókörü előadásra s ezen a pályázaton az 1931/32. iskolai évben valóban előadott vagy felolvasott dolgozattal lehetett résztvenni. Ezen a pályázaton Makai Endre VIII. A. o. t. nyerte el az igen értékes első díjat.

Tanulóink résztvettek továbbá a Magyar Gyorsírók Országos Szövetségének versenyein is és az 1932. évi országos és fővárosi kerületi gyorsíróverseny eredményei alapján az intézetek közötti versenyben a fővárosi középiskolák csoportjában 17 versenyző iskola közül a mi intézetünk került a harmadik helyre. Ezt a szép helyezést az 1932. évi karácsonyi gyorsíróversenyen is sikerült megőriznünk, bár időközben gyorsíróink létszáma jelentősen csökkent. Az intézet gyorsíróinak e sikeres szerepléséért mindkét alkalommal oklevéljutalomban részesült.

A karácsonyi versenyen gyorsíróink közül Makai Endre VIII. A. o. t. szerepelt legjobban a 250 szótagos fokon. Sikerral szerepeltek és intézeti pontot szereztek még a 200 szótagos fokon Karafiáth László VIII. A., a 150 szótagos fokon György András VII. A., Agner László és Csikós Miklós VIII. A., a 120 szótagos fokon Kalicza László, György András, Dudutz Károly és Fiantók

László VII. A., Tóth István, Csikós Miklós, Laszy József és Moldoványi Gyula VIII. A. o. t.

Az 1933. évi országos gyorsíróversenyen tanítványaink közül Makai János VII. B. o. t. érte el a legszebb eredményt. A 250 szótagos fokon II. díjat nyert. A 200 szótagos hármás csapatversenyben szép sikerrel szerepelt az intézetnek Karafiáth László és Makai Endre VIII. A. s Makai János VII. B. o. t.-ból álló csapata. A 150 szótagos versenyben teljesen hibátlan áttétellel Agner László VIII. A. o. t. kiérdemelte a gyorsírósövetség hibátlansági ezüstözött jelvényét és ezenkívül könyvjutalomban és oklevéljutalomban részesült. Ugyanezen a fokon oklevéljutalomban részesült még Bauer Péter VIII. A., György András VII. A. és Terták Elemér V. A. o. t. Sikerteljesen dolgozott még Andrasko Ferenc VI. B., Fehér László IV. B., Csikós Miklós és Laszy József VIII. A. o. t. A 120 szótagos fokon könyvjutalomban részesült György András és Kalicza László VII. A. o. t. Dícsérő emléklapot kapott Fehér László IV. B., Dudutz Károly, Fiantók László VII. A., Moldoványi Gyula és Tóth István VIII. A. o. t. Sikeresen szerepelt még Feniczgy György IV. A., Terták Elemér V. A., Róth András V. B., Náday Zoltán VI. A., Kindlovits Kálmán VII. A. és Kosztolányi Ádám VIII. B. o. t. A 100 szótagos sztenograminversenyen dícsérő emléklapot kapott Bulányi György és Terták Elemér V. A. és Marek Gábor VII. A. o. t. Szép sikerrel szerepelt még Feniczgy György IV. A., Fehér László IV. B., Lakatos György és Róth András V. B. o. t. Eredményesen versenyzett továbbá Horváth János V. A. és Dózsa István VII. B. o. t. A 100 szótagos párosversenyen egymás sztenograminjából dolgozva dícséretet és emléklapjutalmat kapott az Andrasko Ferenc VI. B. és Makai János VII. B. o. t.-ból álló pár. Terták Elemér V. A. o. t. Bulányi György V. A. o. t. sztenogramja alapján hibátlan áttételt készített és ezzel kiérdemelte a gyorsírósövetség hibátlansági bronzjelvényét. Ugyancsak ezen a versenyen jó eredményt értek még el a Feniczgy György IV. A. és Fehér László IV. B., a Dudutz Károly és Fiantók László VII. A. s a Kárpáti Aurél és Knapp Ferenc VII. A. o. t.-ból álló párok. A 150 szótagos német versenyen Makai Endre VIII. A. o. t. I. díjat nyert és ezzel az eredményével a kombinált magasfokú magyar és németnyelvű versenyre kiírt Sturm Albert egyéni serlegvándordíjban a II. helyre került. A 100 szótagos német versenyben számos szakiskolai versenyzőt megelőzve Makai János VII. B. o. t. került a harmadik helyre.

Az országos, továbbá a fővárosi kerületi és házi gyorsíróversenyek eredményei alapján az intézet legjobb gyorsíróosztálya címet és a Sík Sándor örökös vándordíj védelmét megszakítás nélkül már negyedszer a VIII. A. osztály lelkes gyorsírói szereztek meg a VII. B., a VII. A. és az V. A. osztály előtt.

Az intézet 1932/33. évi gyorsíróbajnokságát Makai János VII. B. o. t. nyerte és ő kapta a gyorsírókör Schütz Antal nagyjutalmát. A második helyre Makai Endre VIII. A. o. t. került Karafiáth László és Agner László VIII. A. o. t. előtt.

A legjobb kezdő gyorsíró részére kitűzött Zimányi Gyula nagyjutalmat Terták Elemér V. A. o. t. nyerte el a 150 szótagos fokon elért sikeres verseny-

dolgozatával. A második helyezett Róth András V. B. o. t. lett Bulányi György V. A. o. t. előtt.

A legjobb alsó osztályos gyorsíró részére kitűzött díjon Fehér László IV. B. és Feniczky György IV. A. o. t. osztozott a 150, illetőleg a 120 szótagos fokon elért sikeres eredményeik alapján.

A felsoroltakon kívül könyv-, érem- vagy oklevéljutalomban részesült még Csikós Miklós VIII. A., György András, Kárpáti Aurél, Kindlovits Kálmán, Knapp Ferenc és Marek Gábor VII. A., Dózsa István VII. B., Antók József VI. A., Andráskó Ferenc és Heinrich Frigyes VI. B., Fehér Béla és Kasek László V. A., Berger Antal és Lakatos György V. B., Metzger Ernő, Paulovits László, Piller László és Szabó Lajos IV. A., Hauser Péter és Szantál Sándor IV. B. o. t. Az intézet valamennyi pontszerző gyorsírója külön díszretben részesült, az alacsonyabb fokú háziversenyek eredményei alapján pedig még 31 tanuló részesült füzet- vagy ceruzajutalomban.

Szorgalmas gyorsíróink jutalmazásához a vezetőtanár jutalmain, továbbá Zimányi Gyula kalazantinumi igazgató úr és N. N. 2—2 könyvadományán kívül a Szent István-Társulat járult hozzá értékes könyvjutalmakkal, Zimányi Gyula kalazantinumi igazgató úr ezenkívül a gyorsírókör könyvtárát 48 kötet, Friedreich Endre dr. tanár úr pedig 8 kötet szakmunkával gyarapította. A nemeslelkű adakozók ezúton is fogadják az intézet háláját és köszönetét.

A gyorsírókör az elmúlt iskolai évben folyóiratok járatására, könyvtári beszerzésre és könyvköttetésre 77.97 pengőt fordított. Az újonnan átszervezett gyorsíróköri szakkönyvtár állománya május végén 298 kötet.

6. Ének- és zenekör. Vezetőtanára Pusch Ödön dr. A 107 tagból álló énekkar vasár- és ünnepnapokon négy hangra, a hétköznapi szentmiséken az egész ifjúság unisono énekelt. A vasárnapi első diákmiséken az első és második osztályú tanulókból alakított énekkart Agárdy Gyula tanár vezette. Énekkarunk szerepelt az iskolai ünnepségeken is. Általánosan használt énekgyűjteményeink Zsaskovszky és Szent-Gáty énekeskönyvei, a Turul daloskönyv, Geszler Ödön vegyeskarai, Erődy-Harrach: Magyar Ária és az E. M. K. E. daloskönyv voltak. A szimfonikus zenekar Kerner: Szabadságharc, nyitány, Kéler Béla: Magyar vigjátéknyitány, Brahms: Magyar táncok, Italo Azzoni: Serenata mattinata, Louis Ganne: Extase, Falu-Kodály: Magyar visszhang c. műveit adta elő. A gyermekzenekar Romberg: Nagy szimfónia c. művével szerepelt.

Az intézet orgonistája Rónay Egon VIII. A. o. t., helyettese Ferenczy Péter VII. A. o. t. A vasár- és ünnepnapok szentmiséiken Emhő László úr, okleveles mérnök és közgazdász, műegyetemi tanársegéd, már évek óta kitartó buzgalommal és hozzáértő gondnal emelte művészi orgonajátékával az istentiszteletek fényét. Bisztriczky Tibor, okl. hegedűművész és zene tanár úr, intézetünk hegedűtanára, ki az 1932. évi I. bécsi nemzetközi hegedűsversenyen szerepelt kitűnő sikerrel, hegedűjátékával fokozta több alkalommal növendékeink és a hívők áhítatos hangulatát.

Az ének- és zenekarban való buzgó közreműködésükért éremjutalmal kaptak: Hettlinger Géza II. A., Werner György II. B., Meszlényi Jenő III. A., Nádor Gyula, Vugrincsics Kálmán III. B., Rondl József, Laky József IV. B.,

Wein Gábor VI. A., Nagy Géza, Verebely László VI. B., Déri János, Ferenczy Péter, Riedl Géza, Szepesi László VII. A., Szeiler János VII. B., Misángyi Árpád, Rónay Egon VIII. A., Tagányi Imre VIII. B. o. tanulók.

7. **Sportkör.** A budapesti kegyestanítórendi gimnázium sportköre KISOK északi csoport I. sz. Vezetőtanárai: Stefánszky Szilárd, rendes testnevelési tanár, lakik: I., Kruspér-utca 5. és Tajthy Kálmán dr., helyettes testnevelési tanár, lakik: IV. Kossuth L.-utca 4.

Az intézet nyilvános tanulóinak létszáma: 700, a testgyakorlás alól mentettek száma összesen: 40. A sportkörben működő tagok száma korosztályonként: I. korosztály 10—12 évesek 32, II. korosztály 12—14 évesek 51, III. korosztály 14—16 évesek 58, IV. korosztály 16 éven felüliek 48. Összesen: 189 tanuló. A korosztályok sportköri foglalkozásának heti óraszámja összesen: 12. A működő szakosztályok: vívás, torna, atlétika, játék, gyep- és jég-hokki, evezes, úszás, vízipoló, céllövészet, kézi- és kosárlabdajáték, tenisz, ping-pongjáték és sakk. Az intézet tornatermének padozata 350 m², játékra alkalmas és ugrópályával felszerelt udvara közel 1000 m² területű. Külön játszótere az intézetnek nincsen. Atlétikai célokra a BEAC-pályát használja, úszásra a Császár-fürdő uszodáját.

A sportkörben az elmúlt iskolaévben is mozgalmas élet folyt, az egyes szakosztályok szép eredményt értek el.

Vívóink, tradíciókhoz híven, ez évben is szép eredményeket jegyezhetnek fel. Mind a kerületi, mind az országos kard- és törőcsapat, valamint az egyéni versenyekben előkelő helyet biztosítottak maguknak. A második helyen végzett törőcsapat tagjai: Haraszty Gábor csapatkapitány VIII. A., Hortobágyi Béla szakosztályvezető VII. B., Fejérvári Tibor VI. B., Rerrich Béla VI. A. o. tanulók. A kardcsapat is a második helyre küzdötte fel magát: Haraszty Gábor VIII. A., Hortobágyi Béla VII. B., Nagy Imre VII. B., Déri János VII. A. o. tanulókkal. Az országos versenyen is második helyre kerültek a törőcsapatbajnokságban. A kerületi bajnokság minősítő versenyein Fejérvári Tibor VI. B. o. t. harmadik, Haraszty Gábor VIII. A. és Rerrich Ervin VI. A. o. tanuló negyedik lett. A kardminősítő versenyen pedig Hortobágyi Béla VII. B. o. t. negyedik helyre került. A kerületi kizárásos vívóversenyen, melyet ez évben is intézetünk rendezett, Rerrich Béla VI. A. o. t. első volt. Az intézeti bajnokság eredménye: törőbajnok Haraszty Gábor VIII. A. o. t., II. Fejérvári Tibor VI. B. o. t., III. Bartos Endre VI. A. o. t.; kardbajnok Hortobágyi Béla VII. B. o. t., II. Déri János VII. A. o. t., III. Szili Gábor VII. B. o. tanuló.

Vízipolócsapatunk résztvett a középiskolások «Téli kupa»-versenyén s harminc iskola csapatát megelőzve, hatodik lett. Az együttes tagjai: Iltés András VII. B. o. csapatkapitány, Déri János VII. A. o., Sass-Kortsák Endre VII. A., Hengen László, Scherer Sándor, Sándor György VII. B. o. tanulók, Wein Dénes V. B. o. t. Tartalék: Moldoványi Gyula VIII. A. o., Róth János VIII. B. o. t.

Úszószakosztályunk ősszel rendezett versenyén ötven tanuló vett részt. Alsó osztályúak részére 25 m mellúszás: I. Kovács László IV. A., II. Bródy Tamás IV. B., III. Balázs Péter IV. B. o. t. 25 m gyorsúszás: I. Bródy Tamás

IV. B. o. II. Balonyi Iván IV. B. o. III. Balázs Peter IV. B. o. C. 3 - 25 m vegyes staféta : I. - - - - - IV. B. o. 1 p. 07 mp idővel.

Felsőosztályosok versenye. 50 m mellúszás : I. Déri János VII. A. o. 15.25 mp. II. Sass-Kortsák Endre VII. A. o. III. Kosztolányi Ádám VIII. B. o. t. 50 m gyorsúszás : I. Illés András VII. B. o. 35.1 mp. II. Hengen László VII. B. o. III. Szaszovszky Géza V. B. o. és Sass-Kortsák Endre VII. A. o. t. 50 m hátúszás : I. Sándor György VII. B. o. 49.9 mp. II. Illés András VII. B. o. III. Szili Gábor VII. B. o. t. 100 m gyorsúszás : I. Illés András VII. B. o. II. Berényi Jenő VIII. A. o. t. 100 m mellúszás : I. Schiller Ottó V. B. o. II. Szili Gábor VII. B. o. III. Déri János VII. A. o. t. 4 - 50 m gyorsstaféta : I. VII. B. o. 2.34 mp, II. VII. A. o. 3 - 50 m vegyesstaféta : I. VII. B. o. 2.18 mp, II. VI. A. o., III. VII. A. o. A gróf Woracziczky vándordíját a VII. B. osztály nyerte. Szakosztályvezető Moldoványi Gyula VIII. A. o. t. volt.

Atlétikai versenyünk eredményei : 100 m síkfutás I. Vincze György VII. A. o. 11.7 mp (isk. rekord), II. Tagányi Imre VIII. B. o., III. Rück András VIII. B. o., IV. Nagy Géza VI. B. o. t. 200 m síkfutás : I. Vincze György VII. A. o. 24.8 mp, II. Rück András VIII. B. o. III. Nagy Géza VI. B. o. t. 400 m síkfutás : I. Knapp Ferenc VII. A. o. 60.1 mp, II. Tagányi Imre VIII. B. o., III. Hajts Gyula VIII. B. o. t. 4 > 100 m staféta : I. VII. A. o., II. VIII. B. o., III. VI. B. o. csapata. Távolugrás : I. Vincze György VII. A. o. 5.85 m, II. Moldoványi Gyula VIII. A. o. , III. Rück András VIII. B. o. t. Magasugrásban : I. Vincze György VII. A. o. 165 cm (isk. rekord), II. Halácsy László VIII. B. o. 155 cm, III. Tagányi Imre VIII. B. o., 155 cm. IV. Bárczy János VI. B. o., 150 cm. Súlydobás : I. Tagányi Imre VIII. B. o., 10.70 m (isk. rekord), II. Luxeder Ferenc VIII. A. o., III. Déri János VII. A. o. t. Diszkoszvetés : I. Rück András VIII. B. o. 24.50 m, II. Illés András VII. B. o., III. Riedl Géza VII. A. o. t. A Kreughofeni Netter Béla vándordíját a VII. A. osztály nyerte 32 ponttal a VIII. B. o. előtt, akinek 29 pontja volt. Nem volna teljes évkönyvünk krónikája, ha pótlólag nem iktatnók ide az 1931/2. iskolaév értesítőjéből kimaradt, a KISOK atlétikai bajnoki versenyének olimpiai stafétájában elért első helyezésünket. A bajnokstaféta tagjai : Haas Béla, Tápay Ottó VIII. A. o., Vincze György VI. A. o., K. Netter Béla VIII. B. o. tanulók voltak.

Céllövő-versenyünket április hó 5-én tartottuk meg. A verseny eredménye : I. Illés András VII. B. o. 86 pont, II. Schwab Lajos VII. B. o., III. Hortobágyi Béla VII. B. o., IV. Schrödl Tihor szakosztályvezető VIII. A. o. t. A csapatversenyt s így az intézet vándordíját a VII. B. o. csapata nyerte meg.

Kosárlabda-házibajnokságért a küzdelem egész iskolaéven át tartott az osztályok között. A győztes ezévbén is a VIII. B. o. csapata lett. Tagányi Imre (110 gól), Halácsy László, Nágele Béla, Róth János, Rück András és Székely János csapatkapitány együttessel.

A jégchokky-bajnokság, melyet már négy egymásután következő esztendőben intézetünk csapata nyert meg, a folyó évben a járványszünet miatt elmaradt.

Gyorskorcsolyázás. II. korosztályúak bajnoki versenyét Minder Rezső IV. B. o. t. nyerte, II. Hajós Gergely III. B. o. t. volt. A III. korosztályúak versenyén Orbán László V. A. o. t. második lett. Más évektől eltérő szegényes eredményünk szintén a tömeges járványos betegségek következménye.

Torna. Május hó 27-én sportkörünk nyilvános tornaünnepélyt rendezett. 120 tanuló lelkes közreműködésével. Az ünnepély végén intézetünk igazgatója az ifjúságot arra buzdította, hogy testüknek erősítéséről, észszerű fejlesztéséről a nyári szünidőben se feledkezzenek meg. A tornászok közül kiváltak: Jalsovszky György szakosztályvezető, Keeskés Elek, Mauksch Endre VIII. A., Kertes Béla, Kleineisel Vilmos, Nágele Béla, Rűck András, Schöller Rudolf VIII. B., Enyedy György, Knapp Ferenc VII. A., Barabás Dezső, Lengyel Gusztáv, Sándor György VII. B., Nagy Guidó V. A., Rusz Tibor IV. A., Szende Béla III. B. o. tanulók.

Elért sporteredményeik alapján aranyjelvényt viselhetnek: Terták Elemér V. A; Vincze György VII. A. ezüstjelvényt: Székely János VIII. B., Déri János VII. A., Szili Gábor VII. B., Rerrieh Béla VI. A., Fejérvári Tibor VI. B., Minder Rezső IV. B. o. tanulók.

A sportkörben kifejtett buzgó és eredményes munkálkodásukért az intézet igazgatója plakettjutalomban részesítette: Jalsovszky György VIII. A., Tagányi Imre, Székely János VIII. B., Enyedy György VII. A. és Illés András VII. B. o. tanulókat.

X. ÉRDEMSOROZAT.

A számok magyarázata. *Előmenetel:* 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen. *Magánislet:* 1 = példás, 2 = jó, 3 = szabályszerű, 4 = kevésbé szabályszerű.

I. A) osztály.

Osztályfőnök: Menczer József.

A tanuló neve	Tantárgyak									
	Magánislet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Matematika	Rajz	Testgyakorlás	Ének
Ágoston Róbert	1	1	2	2	2	1	3	3	1	1
Balla Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Bartha József izr.	2	1	2	2	2	2	3	2	2	2
Berta János	2	1	3	3	3	2	3	3	3	3
⁵ Boros Ervin	2	2	3	3	2	2	3	3	1	1
Cortivo Neuberger Kornél	2	1	3	4	2	2	3	2	2	3
Csontos László	1	1	2	2	2	1	2	1	1	1
Daniel László	1	1	3	3	3	1	2	3	2	1
Décsi Péter	2	1	2	3	3	2	3	3	3	1
¹⁰ Éhik Gyula	1	1	2	2	2	1	2	2	2	1
Faiszl Ernő	1	2	3	3	3	1	3	1	3	2
Fejér László	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1
Friedrich Alajos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Gausser János	2	3	4	4	3	2	2	2	2	1
¹⁵ Grigorievity György gör. kel.	1	1	1	2	1	1	3	1	2	1
Haggenmacher Jenő ref.	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Hanrich Zoltán	1	1	2	2	1	1	2	3	2	1
Hegedüs István	1	1	3	3	3	1	3	3	2	1
br. Heim Gábor	1	1	2	2	1	1	2	1	2	1
²⁰ Hoepfner Sándor ev.	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1
Horvátovics Ottó	2	2	2	3	3	3	3	3	2	3
Hörcher Frigyes	1	1	1	2	1	1	1	2	3	1
Kálazy Bódog	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kéri Lajos	1	1	3	3	2	1	3	1	2	1
²⁵ Kiszler László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kónya Tibor	2	1	3	4	2	1	3	3	fm	3
Kuhl András	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Lakner Iván	2	2	3	3	3	2	3	3	2	1
Lenz József	2	1	3	4	3	2	3	2	2	2
³⁰ Matinszóka József	2	1	3	3	2	1	3	2	2	2
Mészáros Zoltán	2	1	2	3	1	1	3	1	1	1
Mihályi Zoltán	2	1	3	3	1	1	2	2	3	1
Morlin Ervin	1	1	1	2	1	1	1	3	1	2
Mössmer József	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
³⁵ Neuner Miklós	2	1	2	2	2	1	3	3	2	2
Papp Ervin	1	1	1	2	1	1	1	3	1	1
Perci Imre	1	1	3	3	2	1	3	3	2	1
Pribék Imre	1	1	2	3	3	2	3	2	2	1
Rajz József	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1
⁴⁰ Rózsa László	1	1	2	2	2	2	3	2	2	2
Schanda Pál	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1
Steiner Jenő	2	2	3	3	3	2	2	3	2	1
Szabó János	1	1	1	2	2	1	1	3	fm	1
Szabó Károly	2	2	3	3	2	2	3	3	1	1
⁴⁵ Szelecsényi Tibor	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1
Szelba Miklós	1	1	2	3	3	2	3	2	2	1
Szoltványi György	1	1	2	3	3	1	2	3	2	1

A tanuló neve	Tantárgyak									
	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Matematika	Itajz	Tesztgyakorlás	Ének
Takács Vilmos	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1
Terták György	2	2	3	3	3	1	3	3	2	2
³⁰ br. Than Iván	1	1	1	2	2	1	2	3	2	2
Tormay Gábor	1	2	2	3	2	1	3	2	2	1
Várady Jenő	2	3	4	4	3	3	3	2	3	2
Vidacs László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Weber József	2	2	3	3	3	2	3	2	2	1
<i>Magántanuló:</i>										
Aulich Antal	—	1	2	2	1	1	1	2	—	—
Szücs Endre*	—	1	2	2	1	1	2	2	—	—

Kimaradtak: Andreanszky Jenő, Luchesi-Fekete Ottó. Összesen: 58.

* A tanév elején tett magánvizsgálatot.

I. B) osztály.

Osztályfőnök: **Richter Pál.**

A tanuló neve	Tantárgyak									
	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Matematika	Itajz	Tesztgyakorlás	Ének
Amon György	2	2	3	4	3	3	3	2	2	2
Bátory Győző	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1
Berencz János	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1
Bonkáló Tamás gör. kat.	2	1	1	1	2	1	1	1	2	2
⁵ Csillag Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1
Czigler László	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Détschy Mihály izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Dunka György gör. kat.	1	1	2	3	1	2	2	1	1	1
Eskulics Ernő	1	2	3	3	3	3	3	3	1	1
¹⁰ Faczinek Loránd	1	1	2	3	2	1	2	2	2	1
Fazekas Béla gör. kat.	1	1	3	3	3	3	3	2	2	2
Fried János izr.	2	2	2	3	3	3	3	3	2	1
Gál Ferenc	1	1	2	3	3	3	3	3	2	3
Gál Tarsitius	2	2	3	4	2	1	3	3	2	2
¹⁵ Gubányi László	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2
Halmy-Deutsch Sándor	1	1	2	2	2	2	3	3	2	2
Hikó József	1	1	2	3	2	1	2	1	2	1
Holl Béla	1	1	2	2	2	1	2	1	2	1
Horváth Sándor	1	1	2	3	3	3	3	2	fm	3
²⁰ Iván László	1	1	2	3	3	1	3	3	2	1
Kajdacsy-Balla Gábor	2	2	3	4	3	3	4	3	3	3
Király Balázs	1	1	3	4	2	2	2	2	2	2
Knebel Alfréd	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
Kosztolányi Miklós ism.	1	2	2	2	2	2	2	2	fm	1
²⁵ Krötzer Lajos	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Kuncze Lajos	1	1	2	3	1	1	3	3	2	1
Landherr László	1	1	2	3	2	2	3	1	1	1

A tanuló neve	Tantárgyak										
	Magviselés	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természettudomány	Memorizálás	Italj	Történelem	Ének
Füzesséry István	2	1	2	2	3	2	1	3	2	1	1
Girardi Tibor	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	1
¹⁰ Hajós József ref.	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1
Halász Zoltán	1	1	2	2	2	2	2	2	3	2	1
Handlovits Endre	1	1	3	3	3	2	1	3	2	2	2
Herédi Kálmán	2	1	3	3	4	2	3	3	2	1	1
Hettlinger Géza	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
¹⁵ Holtzspach János	1	1	3	3	3	2	3	2	2	2	1
Homonnay Farkas	2	2	3	3	3	2	2	3	2	1	1
Hübner Ede	1	1	2	2	2	1	1	2	1	1	1
Kabdebó Kálmán	1	1	2	2	2	2	1	2	1	2	1
Kardos József	2	1	3	3	3	3	1	3	1	2	1
²⁰ Kieweg Ferenc	1	1	2	2	3	1	2	2	1	2	1
Kiszler Miklós	1	1	2	3	2	1	1	2	1	1	1
Kovács-Sebestény László ref.	1	1	2	2	2	1	1	2	2	1	2
Kriz László	1	1	2	2	2	1	1	2	1	2	1
Lassú Imre	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
²⁵ Makra Lajos	2	1	2	2	3	1	2	2	2	3	2
Mijó István	2	1	2	2	3	1	1	2	1	2	1
Molnár Kálmán	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nagy István	1	1	2	2	2	2	2	1	1	1	1
Patek Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
³⁰ Rajcsányi Konrád	2	2	3	3	3	1	2	3	2	3	2
Réti Gábor	2	1	3	4	4	2	2	3	2	1	2
Rozgonyi-Rössler Dénes	2	1	4	4	3	3	3	3	2	2	2
Schlosser Elemér	1	1	2	3	3	1	1	2	2	2	1
Steffens Oszkár	1	1	3	3	3	3	2	2	1	1	1
³⁵ Stoflitz János	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Sulla Imre	1	1	2	3	3	1	2	2	2	2	1
Szabó György	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1
Szentpéteri Adám	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2
Szlabon Árpád	1	1	3	3	3	2	1	3	2	fm	2
⁴⁰ Telegdy György ref.	1	1	2	2	3	1	1	3	2	1	1
P. Thewrewk Aurél	2	1	3	3	3	3	2	3	1	1	1
Tóth Árpád	2	1	2	3	3	3	2	3	2	2	1
Urbán Pál	2	1	1	2	3	1	1	1	1	1	1
Vancsó Gyula	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	1
⁴⁵ Vida Zoltán	2	2	2	3	3	3	2	3	3	2	1
Wellisch András	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Zilahy Aladár	2	2	3	4	3	3	2	3	1	2	1
<i>Magántanulók:</i>											
Aulich Antal	—	1	2	2	3	1	1	2	2	—	—
gr. Somssich István	—	1	2	1	1	1	1	2	1	—	—
⁵⁰ Széchenyi-Szabó Andor	—	2	1	2	2	1	1	2	2	—	—

Kimaradtak: Di Sandri Olivér, Fröhlich Endre ism.
Meghalt: M. Paleta Jenő.

II. B) osztály.

Osztályfőnök : Nagy Vince.

A tanuló neve	F a n t a r g y a k										
	Magyar nyelv	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természettud.	Memorizálás	Itajz	Testgyakorlás	Eretek
Balogh István	2	1	2	2	2	1	1	2	1	2	1
Bodor József	2	1	4	4	4	3	2	3	1	2	2
Breuer György	2	1	1	2	2	1	1	2	2	1	1
Csébi József	1	2	2	2	3	1	1	3	1	1	1
⁵ Deák Iván	1	1	2	3	3	1	2	2	1	1	1
Elek Péter ref.	1	1	2	2	1	1	1	2	2	2	2
Filipek Tamás	2	2	3	4	3	3	3	3	3	2	1
Földházy Pál	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2	1
Gorjup Ágoston	1	2	2	3	2	2	3	2	2	1	2
¹⁰ Halabuk László	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Hanák Gyula	1	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2
Hauszner Ernő	2	1	3	3	3	2	2	3	2	3	3
Hoffmann Hugó	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Houffy Tivadar	1	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1
¹⁵ Huschek László	2	3	3	3	4	3	3	3	1	2	1
Jaczkó Iván ev.	1	1	2	2	3	1	1	2	3	2	2
Jakabffy Kálmán	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Keresztes Gábor	2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1
br. Kétly Ferenc Istvánism.	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	2
²⁰ Kiszély Gyula	1	1	2	2	3	3	3	2	2	1	1
Kmettyó János	1	1	3	3	3	3	2	2	1	2	1
Kovács Pál	1	1	1	2	2	1	1	2	2	1	1
Körosy László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1
Kvassay-Sajó Endre	1	1	2	3	3	1	1	3	2	2	2
²⁵ Lakatos Imre	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1
Ledniczky Gyula	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1
Lukács Pál izr.	1	1	1	2	3	1	1	2	3	2	1
Marton Imre	1	1	3	3	3	3	3	3	1	1	1
Nagy János	2	1	1	2	3	2	2	2	1	1	1
³⁰ Palásthy László	2	3	3	3	4	3	3	3	3	2	2
Pilinszky János	1	1	2	3	2	1	2	2	1	1	1
Radó Lajos	2	2	3	3	3	3	2	3	1	2	1
Rámpay Ernő ref.	1	1	3	3	3	3	2	2	2	1	2
Rényi Öszkár	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
³⁵ Rik Tibor	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1
Rötth András	1	1	2	2	2	1	2	2	2	1	2
Schleich Frigyes	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
Schütz János	2	1	2	3	3	2	2	3	2	2	2
Stirling György	1	1	2	3	2	1	1	3	2	3	1
⁴⁰ Sugár Sándor	1	1	1	2	2	1	2	2	1	2	2
Szekeres Gyula	1	1	2	3	3	1	1	2	1	1	1
Szilvász István	1	1	3	3	3	3	2	2	1	1	1
Tahy Attila	2	2	3	4	4	3	3	3	1	2	1
Telegdy István ref.	1	1	2	2	3	3	2	2	2	2	1
⁴⁵ Titsch Károly	1	1	1	2	2	2	2	2	1	2	1
Tóth Lajos	2	3	4	4	4	4	3	3	2	2	3
Törzsök Endre	2	2	3	4	4	3	2	3	3	1	2
Vajda Jenő	2	1	2	3	3	3	2	3	3	2	2
Werner György	1	1	1	3	2	1	1	2	1	2	1
⁵⁰ Zoltán Ferenc	1	2	3	3	3	3	3	3	2	1	2

A tanuló neve	Tantargyak										
	Magyislet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természettud.	Matematika	Rajz	Testgyakorlás	Ének
<i>Magántanulók:</i>											
gr. Bissingen-Nippenburg Rudolf	--	1	2	2	1	1	1	1	1	--	--
br. Liphay Frigyes.....	--	1	2	2	2	1	1	2	2	--	--

Kimaradtak: Szablár Ferenc, Závotszky Károly.

Összesen: 54.

III. A) osztály.

Osztályfőnök: Kozáky István dr.

A tanuló neve	Tantargyak										
	Magyislet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettud.	Matematika	Rajz	Testgyakorlás
Acsay Ferenc	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Bachmann Róbert	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2
Balonyi Tibor	1	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1
Barborik László	1	1	2	3	3	2	2	2	3	2	2
⁵ Bálint Nagy Zoltán	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	1
Báthory Oláh Imre	1	1	3	2	3	2	1	1	2	1	2
Belloni Dezső	2	1	2	3	3	3	3	2	3	3	2
Boér Gábor	2	2	2	3	3	3	2	1	3	2	1
Bruckmann Gyula	1	1	3	3	3	2	3	2	3	1	2
¹⁰ Cholnoky Imre	1	1	3	3	2	2	3	2	3	1	1
Dékány Gyula	2	1	3	4	4	3	3	2	4	3	2
Doser Ernő	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1	2
Ertl Mihály	2	1	3	3	3	2	2	2	2	2	1
Evya Ferenc	1	1	1	2	2	1	2	1	3	2	1
¹⁵ Farkas Pál	1	1	1	2	2	1	1	1	3	1	1
Fehér Imre	2	2	3	4	4	1	3	2	4	2	1
Fejérváry János	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3
Fiantók Ottó	1	1	1	2	2	2	2	1	2	1	1
Fischer Ottó	1	1	2	3	3	3	2	2	3	3	1
²⁰ Grób László	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	2
Gschwindt György	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	1
Imrédy Elemér	1	1	1	2	2	1	1	1	2	1	2
Juhász Zoltán	1	1	2	3	1	1	2	2	3	2	1
Kalamaznik Nándor	1	1	2	3	3	2	2	2	3	1	3
²⁵ Kozma Tamás	2	2	3	3	3	2	2	1	3	2	2
Kundlak Iván	1	1	2	2	3	1	1	1	1	1	fm)
Matus Zoltán	1	1	3	3	3	1	2	2	2	3	1
Mártha Sándor	1	1	2	3	3	1	2	2	3	2	2
Meer Artúr	1	1	1	2	1	1	2	1	3	2	2
³⁰ Mentsik Ferenc	1	1	1	2	3	2	2	2	3	1	1
Meszlényi Jenő	1	1	2	2	2	1	1	1	2	1	1
Méri Béla	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
Migléczi Ferenc	1	1	2	3	3	3	2	1	3	1	2
Mumper Ferenc	1	1	3	3	3	3	3	2	3	2	1

A tanuló neve	Tantárgyak										
	Magviselő	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás
³⁵ Nagy Emil...	1	1	2	2	2	1	2	1	2	1	1
gr. Pálffy László...	1	1	2	2	2	1	1	2	3	2	fm
Rakovszky György	1	1	2	2	1	1	2	1	2	2	2
Rácz József	1	1	1	2	1	1	1	1	3	1	2
Rosstauscher Mihály	1	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3
⁴⁰ Schubauer Kálmán	2	1	3	4	1	2	2	2	4	3	2
Székely Mihály unit.	1	1	2	3	1	2	2	1	3	2	1
Szórádi Zoltán	1	1	3	3	3	3	1	2	3	1	1
Szurday Egon	1	1	2	2	1	1	2	2	2	3	2
br. Than Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
⁴⁵ Tollár Imre	1	1	2	3	2	1	1	1	3	1	2
Tótl János	2	1	2	3	2	2	2	2	3	3	3
Veyl Róbert	1	1	1	2	1	1	2	1	3	1	2
Walter Gyula	1	1	1	2	1	1	2	1	3	1	2
Wimmer Ödön	1	1	1	3	2	2	2	1	3	1	2
⁶⁰ Zömbik János	1	1	1	3	2	2	2	1	3	3	1
<i>Magántanulók:</i>											
Entz Béla	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—
Rill Antal	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—
Soltész Lajos ref.	—	1	1	1	1	1	1	1	2	2	—

Kimaradtak: Balthazár József, Kartschocke Aurél.

Összesen : 55.

III. B) osztály.

Osztályfőnök : Bartha György dr.

A tanuló neve	Tantárgyak										
	Magviselő	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás
Asztalos Gyula	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Babarczy Lajos	1	1	2	2	2	1	2	1	3	2	1
Bösze József	1	1	2	2	2	1	2	1	2	2	2
Destek Miklós	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2
⁵ Ducza Bálint	1	1	1	2	3	1	2	1	1	1	2
Ecsedy Tibor	2	1	3	3	3	3	3	2	3	2	2
Eskulics Imre	1	1	3	3	3	3	2	2	3	1	1
Faludy Sándor	1	1	3	3	3	2	1	1	2	1	1
br. Fejérváry Zsolt	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
¹⁰ Földi Mihály	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2
Gergelyffy Sándor	1	1	2	3	2	1	1	1	2	3	2
Gervay Miklós	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	fm
Gombik Miklós	1	1	3	3	3	2	3	2	3	1	1
Gráf Károly	1	1	2	2	1	1	2	1	3	2	2
¹⁸ Grób Nándor	2	1	3	3	2	2	2	2	3	1	1
Gyurkovich Béla	2	2	3	3	3	2	2	2	3	1	2
Hajós Gergely ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1

A tanuló neve	Magaviselet	Tantárgyak									
		Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettan	Matematika	Rajz	Testgyakorlás
Hauszner Frigyes	2	1	2	2	2	1	1	1	3	2	2
Hegedüs Zoltán	1	3	2	2	2	2	3	1	2	3	2
²⁰ Herzum Edgár	2	1	3	3	2	2	2	1	3	2	2
Horváth Tivadar	1	1	2	2	1	1	1	1	2	2	1
Imrédy János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kintli Andor	1	1	2	3	2	2	3	1	3	1	1
Kormoss István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
²⁵ Madarassy Oszkár	1	1	2	2	2	1	1	1	2	2	2
Magyar János	1	3	3	2	3	3	3	2	2	2	2
Merk Lajos	2	2	3	3	3	2	3	2	3	3	2
Nádor Gyula	2	1	2	2	2	1	2	1	3	2	2
Noviszedlák Károly	2	1	2	2	2	2	1	1	2	2	2
³⁰ Petricskó Miklós gör. kat.	1	1	2	2	2	1	1	1	2	1	2
Prokl István Kálmán	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	2
Róde László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
Salver Zoltán	2	1	3	3	2	1	2	1	4	2	2
Schmidt János	1	1	2	2	3	1	2	2	2	1	1
³⁵ Soós Imre	1	1	1	2	2	1	1	1	2	1	1
Szekeres Ferenc	1	1	3	3	3	1	2	2	3	2	1
Szende Béla	1	1	3	3	2	3	3	2	3	1	1
Szentgyörgyi András	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Szöke Gyula	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
⁴⁰ Takács Miklós	2	2	3	3	4	2	3	2	3	2	1
Takács Norbert	2	2	3	3	3	2	3	2	3	2	2
Tollinger Ferenc	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1
Tóth András	2	1	3	3	2	2	3	2	3	2	2
Triznya József	2	2	3	2	3	2	3	2	3	3	1
⁴⁵ Turmann Gábor	2	1	3	3	3	2	3	2	3	3	2
Váradai János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Vereb József	1	1	3	3	3	3	3	1	3	1	2
Vugrincsis Kálmán	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
Wisinger András	2	2	3	3	3	2	3	1	3	3	2
⁵⁰ Zsolnai Ede	2	1	3	3	3	2	3	1	2	3	2

Kimaradt : Dénes István.

Összesen : 51.

IV. A) osztály.

Osztályfőnök : Para Imre dr.

A tanuló neve	Magaviselet	Tantárgyak									
		Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettan	Matematika	Rajz	Gyógyítás
Auguszt Lajos	2	1	2	3	3	3	2	3	2	2	2
Bessenyei Sámuel ref.	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	3
Bérczy Ernő	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3
Buzás Ottó	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	fm
¹ Csányi László	2	1	3	3	3	2	2	2	3	2	fm
Dorsch Miklós	1	1	3	3	3	2	2	2	3	2	2

A tanuló neve	Tanulmányok											
	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettud.	Mennyiségtan	Rajz	Gyorsírás	Testgyakorlás
Evva Lajos	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	1	1
Feniczy György	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ferenczi Jób	2	1	3	3	2	3	2	2	3	1	1	3
¹⁰ Fuchs Tibor	2	1	1	2	2	2	2	2	3	2	1	1
Gergely György	2	1	1	2	1	2	1	1	2	2	1	1
Grosschmid Géza	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3	fm
Halász Iván	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2	fm
Holtzspach Aurél	2	1	3	3	2	2	2	3	3	3	3	2
¹⁵ Janikovszky Béla	1	1	2	3	2	1	1	1	2	1	1	1
Karácsonyi Alajos	2	1	1	3	1	1	2	2	2	1	1	1
Koós Imre ev.	2	1	3	3	1	3	2	3	3	2	3	2
Kovács Imre	2	1	3	2	1	2	2	3	3	1	1	1
Kovács László	1	1	2	2	1	1	2	3	2	2	3	1
²⁰ Kozma Károly	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	3	1
Leimeter Ferenc	2	1	3	3	3	2	2	1	3	2	4	3
Lovas József	2	1	3	3	3	3	2	2	2	1	3	1
Makszy Gyula	1	1	2	2	2	2	1	2	3	1	1	3
Metzger Ernő	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
²⁵ Miletin Ferenc	1	1	3	3	3	3	2	3	3	3	4	3
Monszpart Elemér	1	2	3	3	2	2	2	2	3	2	1	2
Omazta Géza	2	2	3	3	3	2	2	2	3	2	4	fm
Palásthy Rezső	1	2	3	3	2	1	2	2	3	2	3	2
Paulovits László	1	1	2	3	1	1	1	2	2	2	1	1
³⁰ Pázsitzky György	1	2	3	3	1	2	2	2	2	1	2	2
Piller László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Radó György	1	1	2	3	1	1	2	2	3	2	3	1
Reitmann Ferenc	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	2
Rigó Lajos	1	2	2	3	3	3	3	3	3	2	4	3
³⁵ Rusz Tibor gör. kat.	2	1	3	3	3	2	2	3	3	3	3	1
Rusák János	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1
Sándor Tibor	1	1	3	3	3	1	2	2	3	1	3	2
Schreiber Béla	1	1	2	3	2	2	2	2	3	3	1	1
Smatlák László	2	2	3	3	3	3	2	3	3	1	3	1
⁴⁰ Szabó Lajos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Szalay István	2	2	2	3	2	2	2	2	1	2	2	2
Szoltányi Károly	1	1	3	3	2	1	1	1	3	2	3	2
Tomcsányi László	1	1	3	3	3	1	2	2	2	2	3	2
Várady Tamás ref.	1	1	1	2	1	1	2	2	1	1	2	1
⁴⁵ Vercseg László	1	1	3	3	3	2	2	2	1	2	3	2
Zipernovszky János ev.	1	1	2	3	1	2	2	2	2	2	3	2
Zsarnóczay László	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	fm
<i>Magántanuló:</i>												
gr. Zichy József	—	1	2	2	1	1	1	1	2	2	—	—

Összesen : 48.

IV. B) osztály.

Osztályfőnök: Pusch Ödön dr.

A tanuló neve	Tantárgyak											
	Magviselés	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Tornaszórajz	Meenyiségtan	Rajz	Gyógyászat	Testgyakorlás
Balázs Péter	1	2	3	3	3	3	3	2	3	2	4	1
Balonyi Iván	1	2	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1
Baumgarten Artúr ...	1	1	2	3	3	1	1	2	3	3	4	2
Beiczler László	1	1	2	3	3	3	2	2	3	2	3	1
⁵ Berényi Dániel	1	2	3	3	3	3	3	2	3	2	4	2
Böck Zoltán	1	1	1	2	3	2	1	2	3	1	3	2
Bródy Tamás unit. ...	1	1	3	2	2	1	2	1	2	2	1	1
Bulat László	1	1	2	2	3	2	1	2	2	1	3	1
Cornides Boldizsár ev.	2	3	2	2	2	2	2	1	3	3	4	3
¹⁰ Cserenyey Géza... ..	2	1	1	2	3	1	1	2	3	2	3	2
Csillag Pál	1	1	1	2	2	1	2	2	2	1	1	2
Faith Károly	2	1	2	1	2	2	1	2	3	1	1	2
Fajth János	2	1	3	3	3	2	1	2	3	3	1	2
Fehér László	2	1	1	2	2	1	1	1	3	3	1	2
¹⁵ Fejérváry László ...	1	1	3	3	3	3	3	2	4	3	2	2
Folly Gábor... ..	2	2	3	2	3	3	2	2	3	2	4	2
Földi István	2	1	1	1	3	1	1	1	3	1	2	2
Gábor János	2	2	3	3	3	3	3	2	3	1	3	1
Géczi Győző	1	2	3	3	3	2	1	2	3	2	3	1
²⁰ Gosztonyi Miklós ...	2	2	3	3	3	1	2	2	3	3	3	2
Hausser Péter... ..	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Hellmann Róbert ...	1	1	2	2	3	2	2	2	2	2	2	1
Hondl József	1	1	1	2	2	1	1	1	2	1	3	2
Hopp Károly	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	1	2
²⁵ Józsa Mihály	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
Késmárky Béla... ..	1	1	2	3	3	3	3	2	3	3	3	2
Kossuth Károly	2	2	3	3	3	3	3	3	4	2	3	2
Laky József... ..	1	1	2	2	3	2	1	2	3	2	3	2
Mandzák László	2	1	2	2	3	2	2	2	3	1	3	2
³⁰ May Vilmos	2	1	2	3	3	2	2	3	4	3	3	1
Márkus Imre	1	1	2	2	3	1	1	2	3	1	1	1
Meskó Imre	2	1	2	2	3	1	1	1	2	2	1	1
Minder Rezső ev. ...	1	1	1	2	3	2	1	2	2	1	3	1
Noviszedlák Lajos ...	1	1	2	2	3	2	1	2	3	1	1	fm
³⁵ Pick Jenő... ..	2	2	2	3	3	2	2	3	3	1	1	2
Pozsgay Ernő	2	1	2	2	3	3	2	3	3	3	2	2
Solarcz Valter	2	2	2	3	3	3	2	3	3	2	3	2
Szantál Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Szemerjay-Petrán József	2	1	2	2	3	2	2	1	2	1	1	2
⁴⁰ Szécsi János... ..	1	1	2	3	3	2	1	1	4	2	3	2
Szénásy József	2	1	2	3	3	2	1	2	2	2	2	1
Szöke Ottó	2	1	3	3	3	2	1	2	3	2	3	2
Takács Gedeon	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	3	2
Tóth Tibor	1	1	1	1	2	1	1	1	3	1	1	2
⁴⁵ Zechmeister Gedeon...	1	1	1	2	2	1	1	1	3	1	1	2
<i>Magántanulók:</i>												
Almássy György ...	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—
br. Hellenbach Dénes	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—
Imrédy Tamás	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—

Összesen: 18.

V. A) osztály.

Osztályfőnök: Kövesi Lajos.

A tanuló neve	Tantárgyak											
	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Matematika	Énektan	Festészet
Bukovszky Gábor gör. kat.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1
Bulányi György	2	1	2	2	2	—	2	2	2	1	1	2
Fehér Béla... ..	1	1	3	3	—	4	3	3	3	3	1	2
Gaal István	1	2	3	3	—	3	1	3	3	2	2	1
⁵ Gazdik Gyula	1	1	2	2	—	2	2	1	1	1	2	1
Géber Antal	2	1	2	2	—	1	1	1	2	1	3	2
Gusztáv András	1	1	2	3	1	—	2	2	2	1	1	3
Halabuk Kálmán	1	1	3	3	—	3	2	2	2	3	4	3
Horvát János ev.	1	1	2	3	—	1	1	2	3	3	1	2
¹⁰ Kaczián Egon	1	1	2	2	—	1	1	2	1	2	1	1
Kalos Gábor ref.	1	2	3	3	—	3	2	1	1	3	1	2
Kasek László... ..	1	1	3	3	—	3	3	3	3	2	1	2
Kerekes Gyula ref.	2	2	1	2	3	—	3	1	1	3	2	3
br. Kornfeld György... ..	1	2	3	3	—	1	1	2	2	3	3	1
¹⁵ Kovachich György	1	1	2	2	—	1	1	1	1	1	1	2
Kovács Miklós	2	1	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3
Leisztinger Ferenc	1	1	2	2	1	—	2	2	1	2	1	2
Magyar István	1	1	1	1	—	2	1	1	1	1	2	1
Mann Ferenc	1	2	3	4	3	—	3	3	3	3	2	3
²⁰ Mijó János	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1
Nagy Guidó	1	1	1	2	—	1	1	1	1	1	1	1
Nádas Béla	2	2	3	2	3	—	3	3	2	3	2	fm
Orbán László	2	1	2	2	—	3	1	2	1	2	2	1
Pósta Ferenc... ..	1	1	2	1	—	2	3	1	1	2	2	2
²⁵ Staudinger Frigyes	2	2	2	2	—	2	2	2	2	2	3	1
Stolmár Géza... ..	1	1	3	3	—	2	1	3	3	2	2	1
Stolmár József... ..	1	1	2	2	—	2	1	1	2	2	1	1
Széky Andor	2	3	3	4	4	—	3	4	3	3	2	2
Szilágyi Lajos	2	1	2	2	—	1	1	1	2	1	1	1
³⁰ Szilvási Antal	1	1	1	2	1	—	2	1	1	2	1	1
Terták Elemér	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1
Tolnai László	1	2	3	3	—	3	3	2	2	3	3	2
Tost András	1	2	3	3	—	3	3	2	3	2	3	fm
Unger Béla	1	1	2	2	2	—	2	2	2	3	4	fm
³⁵ Váll György	2	1	1	2	1	—	1	1	1	1	1	2
Venczell Ákos	1	2	3	3	—	4	3	2	3	3	4	fm
Viczián László ref.	1	2	2	2	—	2	1	2	2	3	2	2
Wagner Lajos	1	1	2	2	—	2	1	3	2	2	1	2
Zimburg Iván	1	2	2	2	—	2	1	3	3	2	1	fm

Kimaradt: Sai-Halász András.

Összesen : 40.

V. B) osztály

Osztályfőnök: Wagner Lajos.

A tanuló neve	T a n t a r g y a k											
	Magviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latín nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természetrajz	Mennyiségtan	Gyorsírás	Testgyakorlás
Balassa László	1	1	2	2	—	1	3	2	2	2	2	1
Balla György... ..	2	2	4	3	3	—	2	3	3	3	1	2
Berger Antal	1	1	2	2	—	1	2	2	1	1	1	2
Bradách Emil	2	2	2	3	3	—	2	3	2	2	3	2
⁵ Burka László	1	1	2	3	—	2	3	2	2	2	3	1
Faragó Miklós	2	1	2	3	—	2	2	3	2	2	1	1
Farkas Ferenc... ..	1	1	2	2	2	—	3	2	2	1	2	1
Fekete Miklós	1	1	2	3	3	—	3	2	2	2	1	fm
Fritz Ferenc	2	1	3	3	—	2	3	3	3	3	3	2
¹⁰ Holtzer György izr. ...	1	2	2	3	—	3	3	3	3	3	1	3
Hoffmann Pál... ..	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1
Jenovay Jenő	2	2	3	3	—	3	3	3	3	3	2	2
Jurcsó Gusztáv gör.kat.	2	1	2	3	—	2	3	2	3	3	2	2
Kajdacsy-Balla András	2	2	3	3	—	3	3	3	3	3	4	2
¹⁶ Kiss Ferenc	1	1	1	2	—	1	3	2	2	2	1	fm
Kovács Pál	1	1	1	2	—	1	2	2	2	1	1	fm
Lakatos György	1	1	1	2	1	—	2	2	1	1	1	2
Lendvay Zoltán	1	1	2	3	—	2	3	3	2	3	3	2
Lisznyai János	1	1	1	1	—	1	2	1	1	2	2	2
²⁰ Mezey László... ..	1	1	2	3	—	3	3	2	2	2	4	3
Nagy Géza... ..	1	1	3	3	—	3	3	3	1	3	4	2
Negro Győző... ..	1	2	3	3	—	3	3	3	3	3	4	2
Petróczy Károly... ..	1	1	3	3	—	2	3	3	3	1	2	2
Rappensberger Zoltán	1	1	2	3	—	2	3	2	2	2	2	2
²⁶ Róth András ref.	1	2	2	2	2	—	1	2	1	2	1	1
Schiller Ottó	1	1	2	2	—	1	1	2	1	2	1	2
Stefánka Miklós	1	1	2	3	—	1	3	3	2	1	1	1
Strommer Pál	1	1	2	3	—	2	2	3	2	2	1	2
Szaszovszky Géza... ..	1	1	2	3	—	2	3	3	3	3	3	2
³⁰ Szaszovszky István ...	1	2	2	3	—	1	3	3	3	3	2	2
Szálka György... ..	1	1	2	2	—	2	2	3	1	1	3	2
Szentirmay Árpád ...	1	1	2	3	3	—	3	3	2	2	1	1
Szentpétery Ödön... ..	1	2	2	3	—	1	3	2	2	3	1	2
Török Gedeon	1	1	1	2	—	1	2	2	1	2	1	1
³⁶ Varga Zoltán	1	2	3	3	—	1	3	2	3	2	2	1
Vincze András	1	1	1	2	—	1	3	1	1	1	1	1
Wein Dénes	1	1	2	2	—	2	1	2	2	3	3	2
Zakar Pál... ..	1	1	3	3	—	2	3	2	3	3	1	2
Zömbik Miklós	1	1	2	2	2	—	2	2	2	2	1	2
⁴⁰ Zseltvay Tibor gör. kat.	1	1	2	3	—	2	3	2	2	3	1	1

Kimaradt: Hortobágyi László.

Összesen : 41.

VI. A) osztály.

Osztályfőnök: Bátori József dr.

A tanuló neve	Tantárgyak									
	Magyariságot	Hiteltan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Többszemély	Természettudomány	Menyiségtan	Testgyakorlás
Antók József	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2
Babucsik Ernő	1	1	2	3	2	2	2	2	3	2
Bartos Endre	2	2	3	3	3	2	3	2	3	1
Berdenits Ákos ism.	1	1	3	3	3	2	2	1	3	2
⁵ Berzeviczy László	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3
Bessák Gyula	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3
Bonta Gábor	1	1	1	2	1	1	1	2	2	2
Cukor János	2	3	2	3	3	1	3	2	3	1
Darvasy Mihály	1	1	1	2	1	1	1	1	1	fm
¹⁰ Ecsedy Pál	1	1	2	2	2	1	1	2	2	3
Fényesi Károly	1	2	2	2	2	2	3	2	3	2
Franzl József	2	2	2	3	3	3	2	2	3	2
Furtkovits Zoltán	1	1	2	2	1	1	1	1	2	fm
Haracsi Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
¹⁶ Hettlinger László	1	1	1	1	1	2	2	1	2	3
Janits Iván	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kemény Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3
Kovács Tamás	1	1	2	3	2	3	2	2	3	fm
Lőrinczi Sándor	2	2	4	3	3	2	3	2	2	2
²⁰ Meskó Béla	1	1	2	2	1	2	1	2	2	1
Nagy Ernő	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Nagy Lajos	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1
Náday Zoltán	1	1	2	2	2	1	2	1	2	1
Németh Pál	1	1	3	3	2	3	3	2	3	1
⁶² Pavelka György	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Petró Gyula	1	1	2	3	3	3	2	1	3	2
Reinhardt Ottó	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Rerrich Béla	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2
Schäffer János	2	2	2	3	3	3	2	2	2	1
³⁰ Schweitzer Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Strausz László	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2
Suján Pál	1	1	3	3	3	3	3	2	3	3
Szabó Pál	1	1	3	3	2	3	2	2	3	1
Székely András	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1
²⁶ Székely István unit.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tannenberger Ottó	1	2	3	3	3	2	2	2	3	2
Urbán László	1	1	1	2	1	2	1	1	2	fm
Varga Károly	1	2	2	3	2	2	3	2	2	2
Wein Gábor	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1

Kimaradt: Frimmel József.

Összesen : 40.

VI. B) osztály.

Osztályfőnök : Dragos Károly.

A tanuló neve	T a n t e r s z a m									
	Magaviselet	Hiteltan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Matematika	Testgyakorlat
Andrasko Ferenc	1	1	2	3	2	2	2	2	2	2
Bakay Lajos ev.	1	1	2	2	2	1	1	1	2	2
Bárczy János	1	2	3	3	3	3	3	2	3	1
Bátori Kálmán	1	1	3	3	3	2	3	2	3	1
⁵ Csicsery-Rónay István ref.	1	1	2	2	1	1	2	2	3	2
Czégény Károly	1	1	2	3	2	2	1	1	2	2
Czillinger Iván	1	1	3	3	3	2	2	2	2	1
Erdélyi Aladár	1	2	3	3	3	3	3	2	3	1
Fáykiss Ferenc ism.	1	1	3	3	2	2	3	3	3	2
¹⁰ Fejérvári Tibor	1	1	3	3	3	3	3	2	3	2
Földvári György	1	2	3	3	3	3	3	2	3	1
Gosztonyi Antal	1	2	2	2	3	2	2	3	2	2
Haggenmacher Tibor ref.	1	2	3	3	2	2	2	2	3	3
Heinrich Frigyes	1	1	1	2	1	1	2	1	3	1
¹⁵ Herbst Dénes	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hirka Endre	1	1	2	3	2	2	3	2	2	1
Kereszty Bertalan	1	1	2	2	1	2	3	2	2	1
Kintli Kálmán	1	1	2	2	1	2	1	1	2	1
Koós Miklós ev.	1	1	3	3	3	2	2	2	3	2
²⁰ Kottaun Dénes	1	1	3	3	3	3	3	2	3	3
bárány István	1	1	3	3	3	3	3	2	3	2
Létay István ref.	1	2	3	3	3	3	2	2	3	3
Mihovich Bogomir	1	1	2	2	2	2	1	1	2	1
Nagy Géza	1	2	2	3	3	2	2	2	2	1
²⁵ Nikola Frigyes	2	1	3	3	3	1	3	1	3	2
Saláta Kálmán	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2
Schiller Gyula	1	1	2	2	3	2	1	1	2	1
Selig Kornél	1	1	1	2	1	2	1	1	2	2
Semsei József	1	1	2	2	3	1	2	1	2	2
³⁰ Straub Gyula	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Sturm Elemér	1	1	2	3	3	2	2	1	3	2
Szöke Péter	1	1	1	2	2	2	2	1	3	1
Thuróczy Béla	1	1	3	3	3	2	2	1	2	1
Tóth István	1	1	3	3	3	3	2	2	3	2
³⁵ Vass Tibor	1	1	2	2	1	2	1	1	1	2
Verebély László	1	1	2	2	1	2	2	1	1	2
<i>Magántanuló:</i>										
Agner Zoltán	—	2	2	3	2	1	2	3	3	—

Összesen : 37.

VII. A) osztály.

Osztályfőnök: Vézner Károly.

A tanuló neve	T a n t a r g y a k											
	Magyar nyelv	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettan	Matematika	Teljesítmény	Égészség
Bonkáló Ervin gör. kat.	1	1	2	3	2	3	2	1	3	3	3	1
Déri János...	1	1	3	3	3	3	2	1	3	2	1	1
Détschy János izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Dudutz Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
⁵ Enyedy György	1	1	3	3	3	3	2	2	2	2	1	1
Erdődy Béla	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	1	1
Fajth József	1	2	2	2	2	3	1	2	2	2	2	1
Ferenczy Péter	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Fiantók László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
¹⁰ Filipek Frich	1	1	2	3	2	1	1	1	3	3	3	1
Fornet László	1	1	3	3	3	3	2	2	3	3	2	1
Gusztáv Béla	1	1	1	1	1	2	1	1	2	3	3	1
György András ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1
Jónás Endre	1	1	1	2	2	2	2	1	3	3	2	1
¹⁵ Joó Tibor	1	1	3	3	3	3	2	3	3	3	2	1
Kalicza László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kárpáti Aurél	1	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	1
Kindlovics Kálmán	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Knapp Ferenc	1	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1	1
²⁰ Lukács Gyula	1	1	2	3	2	2	1	1	1	1	1	1
Lukács Sándor	1	1	2	2	2	2	1	1	2	3	1	1
Marek Gábor	1	1	2	2	2	1	1	1	2	3	2	1
Nagy Árpád	1	1	2	2	2	2	2	3	2	2	1	1
Papp Emil gör. kat.	1	1	2	3	3	3	2	2	3	3	2	1
²⁵ Pataki József	1	1	3	3	3	3	2	2	2	3	2	1
Rauchbauer Kálmán	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Rényi Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Riedl Géza ev.	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	fm	1
Sass Kortsák Endre	1	2	3	3	3	3	2	1	2	3	2	1
³⁰ Sánta Károly	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Szaitz György	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1
Szepesi László	1	1	3	3	3	3	2	1	3	3	1	1
Toldy-Ösz Iván	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tóth Sándor	1	2	3	3	3	3	3	2	2	3	2	1
³⁵ Vámosy István ref.	1	1	3	3	2	3	2	2	3	3	fm	1
Vincze György	1	1	2	3	3	2	2	1	3	3	1	1

Kimaradt: Molnár Nándor.

Összesen: 37.

VII. B) osztály.

Osztályfőnök: Tóth Lajos.

A tanuló neve	Tantárgyak											
	Magviselés	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettan	Matematika	Töredék	Élőszó
Barabás Dezső	1	1	3	3	3	3	3	2	3	3	1	1
Bátori Ferenc	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1	2	1
Beck Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	fm	1
Benárd Aurél	1	1	1	2	2	2	1	2	2	2	fm	1
⁵ Biró László	1	1	2	2	3	2	2	2	3	2	2	1
Czeller György	2	1	3	3	2	2	1	1	2	2	2	1
Dohy János	1	1	3	3	3	3	2	1	3	3	2	1
Dózsa István... ..	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Gellért Elemér	1	1	2	2	1	1	1	1	3	2	2	1
¹⁰ Gergely Károly	1	1	3	2	2	1	2	1	3	3	2	1
Halász József	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1	1
Hellmann Aurél	1	1	3	3	3	2	2	2	2	2	1	1
Hengen László	1	2	3	3	3	3	2	1	3	3	1	1
Hesz Andor ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
¹⁵ Hortobágyi Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Illés András gör. kat....	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Jaczkó Pál ev.	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Katona István	1	1	3	3	2	2	3	2	1	2	1	1
Kiss Tibor	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1
²⁰ Lengyel Gusztáv... ..	2	2	3	3	2	3	3	3	3	2	1	1
Loránd László... ..	1	1	3	3	3	2	1	2	1	2	2	1
Makai János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Michenbach Gyula	1	1	3	3	3	2	3	2	3	3	2	1
Mülter János... ..	1	1	2	2	2	1	2	1	2	3	2	1
²⁵ Nagy Imre... ..	2	1	3	3	3	2	1	2	3	3	2	1
Orphanides Lukács gör. kel.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Pálffy László	1	1	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1
Ránits László	1	1	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1
Sándor György ref.	1	1	2	3	3	2	2	1	3	3	1	1
³⁰ Scherer Sándor	1	1	2	3	2	2	1	1	3	3	2	1
Schwáb Lajos	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1
Suppan Tibor	1	1	2	2	2	1	2	2	3	2	2	1
Szeiler János	1	1	2	2	2	2	1	1	2	2	2	1
Szili Gábor	2	2	3	3	3	1	2	2	3	3	fm	1
³⁵ Taucher Gyula	1	1	1	2	2	1	1	2	2	2	fm	1
Tichy Béla	1	1	3	3	2	2	2	2	3	3	2	1
Tükrössy Richárd... ..	1	2	3	3	2	1	2	2	3	2	2	1
Vasvári Gyula	1	2	2	3	3	3	1	2	2	3	2	1
<i>Magántanuló:</i>												
gr. Festetics Ernő	—	2	2	2	2	1	2	1	2	2	—	—

Kimaradtak: Pazsitzky László. Radocza János.

Összesen: 41.

VIII. A) osztály.

Osztályfőnök : Belyis Antal.

A tanuló neve	T a n t a l a r g y a k											
	Magyar nyelv	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Meenyiségtan	Filozófia	Testgyakorlás	Égészetan
Agner László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Bauer Péter	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Baumgarten Jenő... ..	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1
Benkő Ernő	1	1	2	3	3	2	3	2	3	2	2	2
⁶ Berényi Jenő	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1	1	2
Csikós Miklós	1	1	2	3	2	1	2	2	3	3	2	1
Dienes Gedeon	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2
Dobay István	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	fm	1
Farkasfalvi Ervin... ..	1	1	2	2	1	2	1	1	1	1	2	1
¹⁰ Frecskay István	1	1	3	3	3	3	3	2	2	3	2	2
Gidró-Frank Lothár ...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1
Haraszti Gábor ref....	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
Háray Béla	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3
Heincz György ev. ...	1	1	2	2	2	1	1	3	3	1	1	1
¹⁵ Homonnay László	1	1	1	2	2	1	2	2	2	1	2	1
Jalovszky György ...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Karafiáth László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kecskés Elek	1	1	3	3	3	3	2	2	2	1	1	2
Latzkó Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
²⁰ Laszy József	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1	2	1
Luxeder Ferenc	1	1	1	2	2	2	2	1	2	1	1	1
Makai Endre... ..	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Mauks Endre ev.	1	1	3	3	3	3	2	2	2	1	1	1
Misángyi Árpád	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
²⁵ Moldoványi Gyula ...	1	1	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2
Rohrböck László	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2	1
Rónay Egon	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
Schrödl Tíbor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Szabó János ref.	1	1	3	3	3	3	3	2	2	1	2	2
³⁰ Szabó Tivadar	1	1	2	3	2	2	2	1	1	1	2	1
Tóth István	1	1	1	2	1	2	2	2	3	2	2	1
Vercseg János	1	1	1	3	3	3	1	3	3	2	2	1
Zerkovitz József	1	1	2	3	3	2	2	3	3	2	2	1

Összesen : 33.

VIII. B) osztály.

Osztályfőnök: Pesovár Ambrus.

A tanuló neve	T a n t a r g y a k											
	Magyar nyelv	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Matematika	Filozófia	Tesztgyakorlat	Égészségtan
br. Apor István	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
Balázs Dezső... ..	1	1	3	3	3	2	3	1	1	2	1	2
Bamberger Károly	1	1	2	2	2	1	2	1	1	1	1	1
Berényi József	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
⁵ Burda Rezső	1	1	2	3	1	1	1	1	1	1	1	1
Gecső Domokos	1	1	2	3	3	2	2	2	2	2	1	1
Hajts Gyula	1	1	1	2	2	1	2	2	2	1	1	1
Halácsy László	1	1	3	2	1	2	2	1	1	1	1	1
Havlicsek Vilmos	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	2	1
¹⁰ Kertes Béla	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1
Kleineisel Vilmos	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Kosztolányi Ádám	2	1	2	2	2	2	3	3	3	1	fm	2
Leiner Tibor	1	1	3	3	3	3	2	3	3	2	2	2
Nagele Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
¹⁵ Rajz Gyula	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	1
Reitter Ferenc	1	1	2	2	3	3	2	1	1	1	2	1
Róth János	1	1	3	3	3	3	3	2	2	2	1	1
Rutterschmidt Jenő... ..	1	1	3	3	3	2	3	3	3	2	2	2
Rück András	1	1	3	3	2	3	2	2	2	2	1	2
²⁰ Schöller Rudolf	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Szercsényi Győző	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Székely János	1	1	3	3	3	1	2	2	1	2	1	1
Tagányi Imre	1	1	2	2	2	3	2	2	3	2	1	1
Thiermayer János	1	1	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2
<i>Magántanuló:</i>												
²⁵ Bruck István	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—

Összesen : 25.

XI. RENDKIVÜLI TÁRGYAK.

1. A francia nyelvet (mint rendkívüli tárgyat) tanulták : III. B. oszt. : jeles eredménnyel : Gervay Miklós. IV. B. oszt. : jó eredménnyel : Fejérvári László. IV. A. oszt. : jeles eredménnyel : Szabó Lajos. V. A. oszt. : jeles eredménnyel : Váll György. VI. B. oszt. : jeles eredménnyel : Fejérvári Tibor, Mihovich Bogomir, Herbst Dénes. VI. A. oszt. : jeles eredménnyel : Nagy Ernő, Reinhardt Ottó. VII. B. oszt. : jeles eredménnyel : Bátori Ferenc, Hortobágyi Béla ; jó eredménnyel : Szeiler János. VII. A. oszt. : jeles eredménnyel : Riedl Géza. Összesen : jeles : 11, jó : 2.

2. Gyorsírást tanultak jeles eredménnyel : Bauer Péter, Csikós Miklós, Laszy József és Tóth István VIII. A. o. t. gyakorló gyorsírók. A haladó gyorsírók közül Antók József és Náday Zoltán VI. A., Fiantók László, Kalicza László, Kindlovits Kálmán és Pataki József VII. A., Moldoványi Gyula és Rohrböck László VIII. A. o. t. A kezdő gyorsírók közül Haracsi Sándor VI. A.

Heinrich Frigyes VI. B., Erdődy Béla, Ferenczy Péter, Kárpáti Aurél, Knapp Ferenc és Marek Gábor VII. A. és Dózsa István VII. B. o. t. – Jó eredménnyel : Sturm Elemér VI. B. és Sándor György VII. B. o. t. a haladó gyorsírók közül, Bonta Gábor VI. A., Agner Zoltán és Bárczy János VI. B., Rényi Ferenc VII. A. és Suppan Tibor VII. B. o. t. pedig a kezdő gyorsírók közül. – Elégséges eredménnyel : Szeiler János VII. B. o. t. haladó gyorsíró, Földvári György VI. B. és Filipek Erich VII. A. o. t. kezdő gyorsírók. Összesen jeles : 20, jó : 7, elégséges : 3.

3. Rendkívüli rajzot tanultak : V. A. oszt. : jeles eredménnyel : Bukovszky Gábor, Fehér Béla, Kalos Gábor, Kerekes Gyula, Leisztinger Ferenc, Mann Ferenc, Miu János, Nádas Béla, Pósta Ferenc, Szilvási Antal, Terták Elemér, Tost András. V. B. oszt. : jeles eredménnyel : Berger Antal, Farkas Ferenc, Hoffmann Pál, Jenovay Jenő, Strommer Pál, Szaszovszky Géza, Szaszovszky István, Szentirmay Árpád, Török Gedeon, Zachar Pál. VI. A. oszt. : jeles eredménnyel : Antók József, Darvasy Mihály, Furtkovits Zoltán, Kemény Ferenc, Székely István, Varga Károly ; jó eredménnyel : Lőrinczi Sándor. VI. B. oszt. : jeles eredménnyel : Verebély László ; jó eredménnyel : Kintli Kálmán, Sturm Elemér. VII. A. oszt. : jeles eredménnyel : Fiantók László, Kalicza László, Szepesi László, Tóth Sándor. VII. B. oszt. : jeles eredménnyel : Barabás Dezső, Bátori Ferenc, Dózsa István, Gergely Károly, Halász József, Hellmann Aurél, Michenbach Gyula, Mülter János, Orphanides Lukács, Sándor György, Vasvári Gyula. VIII. B. oszt. : jeles eredménnyel : Burda Rezső, Halácsy László. Összesen : jeles : 46, jó : 3.

6. Vívást tanultak : III. A. oszt. : jeles eredménnyel : Balonyi Tibor, Cholnoky Imre, Imrédy Elemér, Gschwindt György, Oláh Imre, Székely Mihály, báró Than Károly. III. B. oszt. : jeles eredménnyel : báró Fejérváry Zsolt, Földi Mihály, Szentgyörgyi András, Tóth András, Triznya József. IV. A. oszt. : jeles eredménnyel : Bessenyei Sámuel, Grossschmidt Géza, Gergely György. IV. B. oszt. : jeles eredménnyel : Balonyi Iván, Gábor János. V. A. oszt. : jeles eredménnyel : Gazdik Gyula, Géber Antal, Kaczián Egon, Magyar István, Szilágyi Lajos, Viczián László. V. B. oszt. : jeles eredménnyel : Varga Zoltán. VI. A. oszt. : jeles eredménnyel : Bartos Endre, Cukor János, Székely István. VI. B. oszt. : jeles eredménnyel : Bárczy János, Csicsery-Rónay István, Fejérvári Tibor, Herbst Dénes, Mihovich Bogomir. VII. A. oszt. : jeles eredménnyel : Déri János, Enyedy György, Jónás Endre, Kindlovich Kálmán, Szepesi László. VII. B. oszt. : jeles eredménnyel : Hortobágyi Béla, Nagy Imre, Szili Gábor. Összesen : jeles : 40.

4. Az énekkar tagjai voltak : Hettlinger Géza, Holtzspach János, Hübner Ede, Kardos József, Mijó István, Schlosser Elemér, Sulla Imre, P. Thewrewk Aurél, Tóth Árpád, Urbán Pál, Wellisch András, Zilahy Aladár, II. A. : Balogh István, Csébi József, Filipek Tamás, Földházy Pál, Husek László, Hoffmann Hugó, Honffy Tivadar, Kovács Pál, Ledniczky Gyula, Marton Imre, Radó Lajos, Szablár Ferenc, Törzsök Endre, Werner György II. B. : Bálint Nagy Zoltán, Bruckmann Gyula, Imrédy Elemér, Kalamaznik Nándor, Mártha Sándor, Meer Artúr, Meszlényi Jenő, Méri Béla, Schubauer Kálmán, Walter Gyula, Fiantok Ottó III. A.; Asztalos Gyula, Gombik Miklós, Grób Nándor.

Hegedüs Zoltán, Horváth Tivadar, Merk Lajos, Nádor Gyula, Váradi János, Vugrincsics Kálmán III. B. ; Metzger Ernő, Tomcsányi László IV. A. ; Bulat László, Csillag Pál, Faith Károly, Földi István, Hondl József, Hopp Károly, Laky József, Márkusch Imre, Meskó Imre, Solarez Valter, Szantál Sándor, Tóth Tibor IV. B. ; Hettlinger László, Janits Iván, Kemény Ferenc, Nagy Ernő, Náday Zoltán, Suján Pál, Tannenberger Ottó VI. A. ; Czillinger Iván, Heinrich Frigyes, Hirka Endre, Nagy Géza, Semtei József, Straub Gyula, Vass Tibor, Verebély László VI. B. ; Déri János, Dudutz Károly, Filipek Erik, Ferenczy Péter, Knapp Ferenc, Kárpáti Aurél, Kindlovics Kálmán, Lukács Gyula, Pataki Kálmán, Sass-Kortsák Endre, Szepesi László, Tóth Sándor VII. A. ; Barabás Dezső, Biró László, Hellmann Aurél, Hesz Andor, Swáb Lajos, Suppan Tibor, Szeiler János VII. B. ; Ágner László, Freckay István, Karafiáth László, Luxeder Ferenc, Misángyi Árpád, Schrödl Tibor, Vereseg János, Zerkowitz József VIII. A. ; Bamberger Károly, Geccső Domokos, Hajts Gyula, Rück András, Schöller Rudolf, Tagányi János, Thiermayer János VIII. B. o. tanulók. Összesen : 110.

5. **A zenekar tagjai** : Borosa Károly, Sulla Imre II. A. ; Mencsik Ferenc, gróf Pálffy László, Rosstauscher Mihály III. A. ; Grób Nándor, Horváth Tivadar, Vugrincsics Kálmán III. B. ; Metzger Ernő IV. A. ; Gábor János, Hondl József IV. B. ; Géber Antal V. A. ; Wein Gábor VI. A., Tóth István VI. B., Déri János, Enyedy György, Ferenczy Péter, Jónás Endre, Joó Tibor, Riedl Géza, Szepesi László VII. A., Mülter János, Vasvári Gyula VII. B., Gidró-Frank Lothár, Rónay Egon VIII. A., Balázs Dezső, Havlicsek Vilmos VIII. B. o. tanulók. Összesen : 27.

XII. ÉRETTSÉGI VIZSGÁLATOK.

I. A) csoport.

Érettségi vizsgálatra jelentkezett 33, görög kiegészítő vizsgálatra 24 tanuló.

1. *Az írásbeli vizsgálat* május 16., 17., 18., 19-én volt. A) *Magyar tétel*: a) Párhuzam Gárdonyi és Herczeg történeti regényei között, b) A fizika a honvédelem szolgálatában. Jelesen dolgozott : 18, jól : 11, elégségesen : 4. B) *Latin tétel*: Cicero : De officiis lib. II. c. 22. §. 76—78. Jelesen dolgozott : 15, jól : 9, elégségesen : 9. C) *Német tétel*: Baráti levél. Fordítás németre. Jelesen dolgozott : 20, jól : 5, elégségesen : 8. D) *Görög tétel*: Xenophon : Anabasis IV. c. 7. §. 19—26. Jelesen dolgozott : 16, jól : 7, elégségesen : 1.

2. *A szóbeli vizsgálat* június 7., 8., 9., 10. napjain folyt le *Madarász István dr., pápai prelátus, c. apát, min. tanácsos* elnöklete alatt.

Kitüntetéssel érettek: Jalsovszky György, Karafiáth László, Makai Endre, Misángyi Árpád, Schrödl Tibor. Összesen : 5.

Jelesen érettek: Ágner László, Bauer Péter, Baumgarten Jenő, Berényi Jenő, Dobay István, Farkasfalvi Ervin, Gidró-Frank Lotár, Harasztí Gábor, Homonnay László, Latzkó Károly, Rohrböck László, Rónay Egon. Összesen: 12.

Jól érettek: Csikós Miklós, Dienes Gedeon, Heincz György, Kecskés Elek,

Laszky József, Luxeder Ferenc, Szabó Tivadar, Toth István, Vereseg János. Összesen : 9.

Érettek: Benkő Ernő, Freesky István, Háray Béla, Mauks Endre, Moldoványi Gyula, Szabó János, Zerkovitz József. Összesen : 7.

Göröghől : jeles 15, jó 8, elégséges 1.

II. B) csoport.

Érettségi vizsgálatra jelentkezett 25. görög kiegészítő vizsgálatra 18 tanuló.

1. Az *írásbeli vizsgálat* május 16., 17., 18., 19-én volt. A) *Magyar tétel:* a) A Bach-korszak magyar társadalmának képe. b) A mozgóképszínház fizikája. Jelesen dolgozott : 8, jól : 11, elégségesen : 6. B) *Latin tétel:* De natura deorum lib. II. c. 30. Jelesen dolgozott : 10, jól : 8, elégségesen : 7. C) *Német tétel:* A tékozló fiú. Fordítás németre. Jelesen dolgozott : 14, jól : 3, elégségesen : 8. D) *Görög tétel:* Xenophon : Anabasis IV. c. 7. §. 19—26. Jelesen dolgozott : 7, jól : 8, elégségesen : 3.

2. A *szóbeli vizsgálat* június 2., 3., 6. napjain folyt le *Madarász István dr., pápai prelátnak, c. apát, min. tanácsos* elnöklete alatt.

Kitüntetéssel érettek: Burda Rezső, Nagele Béla. Összesen : 2.

Jelesen érettek: báró Apor István, Bruck István, Kleineisel Vilmos, Rajz Gyula, Schöller Rudolf, Szeresényi Győző. Összesen : 6.

Jól érettek: Bamberger Károly, Gecső Domokos, Hajts Gyula, Halácsy László, Havlicsek Vilmos, Kertes Béla, Kosztolányi Ádám, Reitter Ferenc, Székely János. Összesen : 9.

Érettek: Balázs Dezső, Berényi József, Leiner Tibor, Róth János, Rutterschmidt Jenő, Rück András, Tagányi Inre, Thiermayer János. Összesen : 8.

Göröghől : jeles 8, jó 8, elégséges 2.

III. Az érettségi vizsgálatot tett tanulók pályaválasztása.

Hittudomány : 1, jogtudomány : 28, orvostudomány : 10, bölcsészettudomány : 7, mérnök : 8, katona : 2, gazdaszat : —, ipar : —, kereskedelem : 2.

XIII. STATISZTIKAI ADATOK.

A tanulók számának alakulása az iskolai év folyamán :

Nyilvános tanulóknak felvétellett az év folyamán : I. A. : 56, I. B. : 56, II. A. : 50, II. B. : 52, III. A. : 52, III. B. : 51, IV. A. : 47, IV. B. : 45, V. A. : 40, V. B. : 41, VI. A. : 40, VI. B. : 36, VII. A. : 37, VII. B. : 40, VIII. A. : 33, VIII. B. : 24. Összesen : 700.

Magántanulóknak felvétellett : I. A. : 2, I. B. : 1, II. A. : 3, II. B. : 2, III. A. : 3, III. B. : —, IV. A. : 1, IV. B. : 3, V. A. : —, V. B. : —, VI. A. : —, VI. B. : 1, VII. A. : —, VII. B. : 1, VIII. A. : —, VIII. B. : 1. Összesen 18.

állandó lakása szerint : Magyar honos : 693 (98·84%), külföldi honos : 8 (1·14%), budapesti : 642 (91·57%), román területen illetékes : 5 (0·71%), jugoszláv területen illetékes : 2 (0·28%).

A bizonyítványt kapott nyilvános és magántanulók megoszlása szülei foglalkozása szerint : Nagybirtokos, nagybérlő : 15, középbirtokos : 6, kisbirtokos : 4, egyéb őstermelő : 1, gazdasági tisztviselő : 9, gazdasági segédszemély : 1, nagyiparos : 14, kisiparos : 15, ipari tisztviselő : 20, ipari segédszemély : 11, ipari napszámos : 2, nagykereskedő : 13, kiskereskedő : 18, kereskedelmi tisztviselő : 14, kereskedelmi segédszemély : 3, közlekedési nagyvállalkozó : 3, közlekedési tisztviselő : 52, közlekedési segédszemély : 8, közlistisztviselő : 149, pap, tanár, tanító : 38, orvos, ügyvéd, gyógyszerész, mérnök, író, művész : 120, altiszt : 9, katonatiszt : 29, katonaaaltiszt : 6, nyugdíjas közlistisztviselő : 47, egyéb nyugdíjas : 5, nyugdíjas altiszt : 1, tőkés : 9, különböző : 19.

A bizonyítványt kapott nyilvános és magántanulók előmenetele : Jelesrendű : 116 (16·53%), jórendű : 240 (34·23%), elégségesrendű : 306 (43·64%), egy tárgyból elégtelen : 25 (3·56%), két tárgyból elégtelen : 7 (0·99%), több tárgyból elégtelen : 7 (0·99%).

A bizonyítványt kapott nyilvános tanulók magaviselete : Példás : 515 (73·45%), jó : 168 (23·55%).

A bizonyítványt kapott nyilvános tanulók mulasztása : Egy órát sem mulasztott : 66 (9·40%), csak igazoltan mulasztott : 617 (88%), igazolatlanul mulasztott : —, harminc óránál kevesebbet mulasztott : 244 (34·86%), harminc óránál többet mulasztott : 373 (53·19%).

Vegyes adatok. A bizonyítványt kapott nyilvános tanulók közül rend-

előmenetele tantárgyak szerint.

IV. B.				V. A.				V. B.				VI. A.				VI. B.				VII. A.				VII. B.				VIII. A.				VIII. B.											
Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen								
33	11	1	—	29	9	1	—	30	10	—	—	28	10	1	—	29	7	—	—	31	5	—	—	33	5	—	—	32	1	—	—	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	16	15	—	9	16	14	—	7	24	8	1	15	14	9	1	6	15	15	—	12	12	12	—	12	12	14	—	19	8	6	—	6	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	18	18	—	—	18	13	2	2	13	25	—	11	11	17	—	3	13	20	—	12	17	7	—	7	15	16	—	11	10	12	—	3	12	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	6	2	3	1	2	3	3	—	16	10	13	—	9	9	18	—	12	10	14	—	11	16	11	—	15	8	10	—	6	8	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	11	32	—	19	9	11	—	4	12	24	—	17	12	10	—	7	22	7	—	12	11	13	—	15	18	5	—	17	9	7	—	10	8	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	18	10	—	15	14	9	1	3	20	17	—	15	14	10	—	10	15	11	—	18	15	5	—	20	14	4	—	18	11	4	—	9	10	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	14	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	9	4	—	21	16	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
15	24	6	—	17	12	10	—	10	19	11	—	18	18	3	—	17	18	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	13	11	—	12	11	15	—	19	5	9	—	12	7	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	11	27	4	11	14	14	—	9	17	14	—	10	15	14	—	5	14	17	—	12	6	18	—	6	20	12	—	17	8	8	—	13	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	4	4	—	14	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	12	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
15	28	1 ^{fm} ₁	—	16	13	5 ^{fm} ₅	—	12	24	1 ^{fm} ₉	—	16	13	6 ^{fm} ₄	—	16	16	3 ^{fm} ₁	—	15	10	8 ^{fm} ₉	—	12	23	3	—	15	9	9	—	16	6	1 ^{fm} ₁	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	9	9	7	2	13	13	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				

kivüli tárgyat tanultak : a francia nyelvet : 13. rendkívüli rajzot : 49, gyorsírást : 30. éneket : 119. vívást : 40. A más iskolából jött tanulók száma II - VIII. osztályokba : 25. Az ismétlő tanulók száma : 4. Testnevelés alól felmentett tanulók száma : 40. Ösztöndíjban vagy pénzjutalomban részesült tanulók száma : 28. Konyvsegélyben részesült tanulók száma : 104. Egész tandíjmentességben részesült közalkalmazotti kedvezménnyel együtt 62. közalkalmazotti tandíjkezdményben : 53. Teljes tandíjat fizetett : 568.

Magántanulók. Az iskolai év folyamán magánvizsgálatot tett 18 tanuló. Megfelelt : 18.

XIV. TÁJÉKOZTATÓ AZ 1933/34. ISKOLAI ÉVRE.

Az egy kötelező tárgyból bukott tanulók igazgatói engedéllyel tehetnek javítóvizsgálatot. Ezért folyamodni nem kell.

A két tárgyból bukott tanulók javítóvizsgálati engedélyért nem folyamodhatnak.

A javítóvizsgálatokat szeptember 4-én délelőtt 8 órától kezdve tartjuk meg : a különbözeti-, pótló- és magánvizsgálatok írásbeli része szeptember 4-én, szóbeli része 5-én lesz.

A jövő iskolai évre 1933. június hó 26., 27. és szeptember 6., 7. napján vesszük fel a tanulókat. Felvételnél minden tanuló 28 P-t fizet felvételi, fenntartási és vegyesdíj címén. Az évi tandíj 90 P : ez az összeg a tanév folyamán négy részletben fizethető : okt. 5. dec. 5. febr. 5. és ápr. 5. napjáig. Tandíjmentességet kaphatnak a szegénysorsú, példás viseletű, jeles, esetleg olyan előmenetelű tanulók, akiknek az évvégi gimnáziumi bizonyítványában nincsen elégséges.

A gimnáziumunk V-ik osztályába lépő tanulók szüleinek a felvételnél választaniok kell, hogy fiúkkal a görög nyelvet vagy a francia nyelvet akarják-e tanultatni.

Szeptember 9-én 8 órakor osztályrendezés és törvényolvasás lesz : a Veni Sancte-t szeptember 10-én, d. e. 1 $\frac{1}{2}$ 10 órakor tartjuk, a rendes tanítást szeptember 11-én kezdjük meg.

A jövő iskolai évben tankönyvváltozás nem lesz.

Iskolánk fegyelmi szabályai a nagyszünetben is kötelezők !

Igazgató.

TARTALOM.

	Oldal
A művelődés eszménye egy XVII. századbeli utópiában. Balanyi György dr.	3
Takáts Sándor ... Friedreich Endre ...	25
Iskolánk multja	29
Iskolánk az 1932-33. iskolai évben	33
Hatóságok	48
A tanári testület működési köre	49
A tanárok hitéleti, irodalmi és társadalmi működése	54
A tanítás anyaga	57
Tankönyvek	57
Szertárak és könyvtárak... ..	59
Ifjúsági egyesületek működése	60
Érdemsorozat	75
Rendkívüli tárgyak ...	92
Érettségi vizsgálatok...	94
Statisztikai adatok	95
Tájékoztató az 1933-34. iskolai évről ...	98

